

Vợ già chồng trẻ

Tác Giả: Hồ Biểu Chánh

Phân mô-t:

Trời chạng vạng tối.

Đèn điện bật cháy khắp Đô Thành Sài Gòn Chợ Lớn, đường nào cũng nhờ ánh sáng nhơn tạo nên khỏi chìm ngấm trong tịch mịch tối tăm.

Thế mà bên vùng Vĩnh Hội có mấy xóm bình dân nằm dọc theo mé kinh phía trong, từ bên đò Long Kiên vô tới xóm Ụ Tàu, vì đường chưa giăng đèn điện, còn trong nhà lá thì đốt dầu leo heo, bởi vậy lúc gần tối mặc dầu dưới kính nước đây, gió chiều phất mát, mà quang cảnh trông có vẻ âm u, có hơi buồn bực.

Trong xóm Ụ Tàu, nằm xéo xéo vòm rạch Ông Lớn là xóm nghèo hơn hết ở vùng này, còn một vài ông thợ thuyền đi làm về trễ, nên xung xăng đi về riết kéo vợ con chờ ăn cơm. Vài anh xa phu mặc quần xắn, áo vắt vai, bươn bả ra sang xe để chạy củ tối. Cũng có ít chị đàn bà mua bán, chị thì bán hết xôi bưng thúng về, chị thì gánh chè cháo ra đi bán dạo. Nhờ rã rác có kẻ vô người ra như vậy, nên quang cảnh linh động vui vui làm phai lạt bớt hơi buồn bã.

Giữa lúc lò mờ gần hết sáng nhưng chưa thiết tối đó, một chị đàn bà ngồi trước căn nhà lá xịch xạc, mắt ngó xuống kinh xem tàu dắt ghe đi ngang. Một đứa con gái nhỏ xắn quần chơi một bên chị, thỉnh lình nó hỏi: "Cha đi đâu mà chưa thấy về vậy má? Con đói bụng quá."

Chị nói: "Rán chờ một chút nữa con. Như thiết tối mà cha con không về, thì má sẽ đốt đèn và xúc cơm cho con ăn."

Một người trai chừng vài mươi tuổi, bộ tướng mạnh mẽ, ở phía ngoài xâm xâm đi vô xóm, vừa đi vừa hút gió. Chị đàn bà thấy đi ngang qua chị mới kêu và hỏi:

- Em có thấy anh hai em làm giống gì ở ngoài hay không vậy em Giao?
- Ủa! Anh Hai chưa về hay sao?
- Chưa. Chờ từ hồi chiều đến giờ mà không thấy tăm dạng gì hết. Con Tý đói bụng mà không chịu về ăn cơm cho rồi chớ.
- Thôi, chắc ảnh mắc nhậu nhẹt ngoài quán thím Phòn chớ gì. Mãn giờ tòi qua Cầu Kho có chuyện một chút. Tôi về trễ. Đi về tới ngã ba hồi này tòi thấy trong quán thím Phòn có mấy người ngồi đánh chén nói chuyện om sòm. Tôi mắc lo đi riết về, sợ anh Bảy chờ cơm, nên tôi không dòm kỹ coi ai ở trong quán.

Tên trai nói rồi đi thẳng lại căn nhà xéo xéo gần đó mở cửa mà vô.

Chị đàn bà đứng dậy thở một hơi dài rồi nói với đứa con gái: "Thôi vô đây má đốt đèn rồi má xúc cơm múc cá cho con ăn trước đi. Chờ không được nữa đâu."

Trong xóm Ụ Tàu này có chừng một chục rưởi cái nhà. Vì chỗ ở dẫu bao lớn cũng dùng tiếng chung mà gọi là nhà, chớ nếu nói cho đúng thì mới gọi là chòi cho trúng chánh nghĩa, bởi vì mỗi nhà chỉ có một căn thấp thỏi, chậ chội, vô cửa phải cúi đầu.

Mái nhà thì lợp bằng **lá xé**¹, hoặc **lá chằm**², có chỗ thiếu lá phải chèn một vài tấm thiếc. Còn cửa với vách thì dùng đủ thứ, ai có thứ gì dùng được thì dùng, lá có, thiếc có, ván thùng có, bởi vậy không kín đáo gì hết.

Chị đàn bà trông chồng không được nên phải vô dọn cơm cho con ăn, đây là cô Hai Xuyên, vợ của anh Hai Túc, làm thợ máy ngoài hãng cưa. Vợ chồng ở đây từ khi phối hiệp với nhau tính đã hơn mười năm rồi, sanh được con Tý đó, nó đã lên 7 tuổi. Vì Hai Túc đứng coi cho máy cưa chạy, anh ăn tiền khá, nên nhà anh tốt hơn hết, tuy một căn mà cửa kín đáo, vách chắc chắn lại có kèm được một cái **xếp**³ một bên để nấu ăn.

Cô Hai Xuyên có nghề làm bánh cam đường với bánh ếch thiệt ngon, còn thêm biết nghề may, lại may khéo. Hồi 20 tuổi, cô gặp Hai Túc rồi vô cất nhà ở xóm này, trong 3 năm đầu, chưa có con, thì cô làm bánh cam đường và gói bánh ếch mỗi bữa bụng đi bán khá quá, kiếm lời mua cơm gạo vợ chồng ăn không hết. Chừng có con cô không thể đi bán bánh được, cô mới bỏ nghề làm bánh mà sang qua nghề may. Nhờ mấy năm đi bán bánh cô quen hết mấy xóm dọc theo mé kinh, lại cũng quen luôn trong xóm Cầu Dừa nữa, bởi vậy người ta tin cậy mới đưa đồ cho cô may, nên cô có đồ may thường thường hoài. Nhưng vì ở xóm bình dân may đồ vải mà thôi, lâu lâu mới có một cái áo bà ba hoặc một cái quần hàng mà may, bởi vậy tiền công không được nhiều lắm.

Đường quan lộ vô tới đầu xóm thì dứt. Trong xóm Ụ Tàu chỉ có đường mòn chằng chịt, bởi vậy chỗ nào có đất trống cao ráo thì người ta cất nhà mà ở, thành thử nhà cửa trong xóm không có thứ tự, lùm khúm cái nằm ngang, cái nằm dọc, không hàng ngũ chi hết.

Từ đầu lộ trở vô xóm, bên tay trái dựa theo mé kinh đất không bằng phẳng cất nhà ở không được. Bên tay mặt gặp trước hết nhà ông Kèo, thợ mộc, ở với bà vợ và một đứa cháu nội gái 15 tuổi, tên Nhon, bán bánh ú. Kế đó là nhà bà Lữ ở với người con gái tên Hiền, 29 tuổi, chồng chết, bán xôi. Cách một cái vũng thì tới nhà của thợ máy Hai Túc thì con đường mòn lại cong vô phía tay mặt, trong đó nhà cửa lộn xộn hơn một chục chủ ở.

Tên Giao đi ngang nhà Hai Túc đứng nói chuyện với cô Hai Xuyên hồi nãy đó, nhà nó cất xéo về phía bên kia đường mòn. Nó cũng làm thợ máy ngoài hãng cưa, nhưng thợ phụ. Nó mới 20 tuổi, chưa có vợ, mà cũng không có cha mẹ, anh em, nên ở cái chòi nhỏ một mình. Nó ăn cơm tháng tại nhà anh Bảy Cao làm **cu ly**⁴ trong một hãng với nó, nhà ở kế nó đó, Bảy Cao đã 40 tuổi, có vợ, nên vợ ảnh nấu cơm luôn cho Giao ăn, mỗi tháng nó trả tiền cho chị, vì hai người làm một chỗ, về ăn cơm một lượt, tại bạn nghèo với nhau có gì ăn nấy, không có chi bất tiện.

Bữa nay Giao có nói trước cho Bảy Cao hay nó có việc phải qua bên Cầu Kho một lát nên về trễ, tuy vậy nó sợ vợ Bảy Cao chờ lâu chị phiền, nên về tới nhà nó cởi áo bỏ đó, lật đật đi ăn cơm, không kịp đốt đèn.

¹ lá (dừa nước) được xé đôi dọc theo sớng

² lá rọc ra khỏi sớng và được kết dính với nhau bằng lạt dừa. Lá chằm có hai loại là lá chằm sớng và lá chằm tấm. Lá chằm sớng dùng làm vách hay lợp nhà; lá chằm tấm dùng làm vách bỏ chứa lúa.

³ chái nhỏ

⁴ gốc từ chữ *cooly* (tiếng Anh) hoặc *couli* (tiếng Pháp), chữ này để gọi phu khuân vác.

Giao nhỏ tuổi, biết chữ lại rành nghề, ăn nói nhỏ nhoi, tánh tình vui vẻ, biết thương người hoạn nạn, ưa tiếp giúp anh em, bởi vậy ở trong sở làm cũng như đối với xóm riềng không bao giờ mịch lòng ai, trái lại ai cũng yêu mến.

Ngồi ăn cơm tối với vợ chồng Bảy Cao, Giao tỏ vẻ nói: “Anh Hai Túc có vợ con mà cứ *ta bà*⁵ hoài, không kể tới gia đình. Bữa nay anh đi nhậu nhẹt ở đâu nữa, bỏ vợ con ở nhà chờ cơm tối chừng này mà chưa về. Hồi này tôi về ngang chị Hai Xuyên kêu hỏi tôi có biết anh đi đâu hay không, bộ chị buồn quá”.

Vợ Bảy Cao nói: “Có lạ gì đâu mà phải hỏi. Chừng này mà chưa về là mắc nhậu ngoài quán nào đó chớ gì”. Bảy Cao nói: “Tội nghiệp thím Hai Xuyên, mắc anh chồng cũng như có con quý ở trong nhà. Chú đi làm không về thím buồn, nào phải thím sợ anh đi trai gái nên thím ghen hay là sợ đi ăn uống tốn hao tiền bạc đâu. Thím buồn là vì thím sợ nhậu nhẹt say sưa rồi về đánh vợ chửi con, làm tưng bừng túi bụi, náo động cả xóm chừ”.

Giao châu mày nói:

- Tôi tưởng anh thợ Túc có phước lớn lắm anh mới gặp được người vợ đàng hoàng đúng đắn như chị Hai Xuyên.
- Thiệt vậy. Có phước lắm. Thím Hai Xuyên may khéo, thím may mướn kiếm tiền phụ nuôi sống chồng con. Chú đi làm thím ở nhà lui cui lo nuôi con, lo dọn dẹp nhà cửa, lo cơm nước cho sẵn đặt về có mà ăn. Hễ rảnh thì thím may kiếm thêm tiền nữa. Vậy thì chú khoẻ quá. Nếu chú biết suy nghĩ, biết xét công ơn của vợ, chú biết vui với vợ con, thì gia đình của chú sướng bực nứt trong xóm này, chớ đâu có xào xáo hoài, làm cho thím Hai Xuyên buồn rầu như vậy.
- Thiệt tôi thấy thân phận của chị Hai Xuyên tôi tội nghiệp cho chi quá. Mỗi lần anh say về anh đánh chỉ tôi chịu không được, nên tôi can thiệp luôn luôn. Lần nào tôi cũng bị anh mắng chửi, nhiều lần bị ăn thoi nữa, mà tôi không kể, cứ can thiệp hoài.

Vợ Bảy Cao chận nói:

- Em chẳng nên can thiệp. Chú đánh vợ mà em can, nhiều lần chú nói xấu cho em, chú la em lấy vợ chú nên em bình. Vậy thì còn can làm chi.
- Ối! Anh say nên anh nói bậy, hơi nào mà chấp anh. Hết say rồi anh em cũng tử tế với nhau như thường, chị Bảy không thấy hay sao?
- Nên để cho người già cả họ can gián tốt hơn.
- Già cả có ai đâu. Ông thợ Kèo ở ngoài xa, Bà Lữ bán xôi với chị Hiền ở gần, can một hai lần không được, hai mẹ con ghét không thèm nói tới nữa. Anh Bảy, chị Bảy cũng không chịu lại mà khuyên dỗ. Tôi ở gần, nếu tôi làm lơ nữa, thì rủi sẩy tay anh Hai Túc đánh chết vợ anh còn gì.
- Chết thì bị đày. Để luật pháp trừng trị một lần cho chú tởn. Em can đã không có ơn, mà nhiều lần em còn bị đòn nữa chớ.
- Anh Hai Túc yếu xìu, anh thoi có thắm tháp gì đâu. Tôi nghe nói uống rượu ăn cơm mới ngon. Tôi có nếm thử thì rượu hôi rình chớ phải ngon ngọt gì sao

---

⁵ đi chơi rày đây mai đó

mà mê. Mà có uống thì uống chút đỉnh vậy thôi, uống làm chi cho tới say rồi sanh giặc với vợ con.

Bà Cao nói: "Tại chú thợ Túc có tánh kỳ cục, hễ say thì gây gỗ, chớ họ say đâu có như vậy. Có người say thì họ ngủ. Cũng có người say thì họ nói chuyện vui lắm. Có một mình chú hễ say thì về đánh chửi vợ con, chú không chịu bỏ tật say của chú, sợ có ngày chú mang họa lớn."

Ăn cơm rồi vợ Bà Cao mang chén vô trong nhà rửa. Giao cứ ngồi nói chuyện chơi với Bà Cao. Cách một hồi nghe đằng nhà thợ Túc có tiếng la hét om sòm. Vợ Bà Cao bước ra nói: "Đó, ông men về rồi nên làm om đó."

Giao ngồi lóng tai nghe. Ban đầu nghe tiếng Hai Túc rầy om sòm. Một lát lại nghe tiếng chị Hai Xuyên la khóc: "Trời đất ơi, chết tôi còn gì! Chòm xóm đành để cho chồng tôi giết tôi hay sao?" Rồi tiếp nghe tiếng con Tý khóc la nữa.

Giao xúc động chịu không nổi. Nó đứng dậy biểu vợ chồng Bà Cao đi với nó lại can. Vợ Bà Cao biểu chồng đừng thêm đi. Có đi thì đi ra bớt xin lính vô bắt đem Hai Túc về bớt mà giam thì tốt hơn.

Giao bỏ ra cửa đi riết lại nhà thợ Túc. Thấy Giao ở với bạn trong sở mà trong xóm cũng như vậy, Bà Cao không nỡ làm lơ nên thủng thẳng đi theo sau. Vợ thấy chồng đi, chị cũng đi nữa.

Giao đi vô gần tới cửa, tuy ngọn đèn dầu không được tỏ lắm, song nó cũng thấy Túc một tay đè vợ vô vách, còn một tay đưa lên muốn đánh. Nhưng anh ta ốm yếu không có sức bao nhiêu lại thêm say mèm, mắt nhắm mắt mở, đánh không trúng đâu hết, phần thì chị vợ miêng la, tay đưa ra mà đỡ, còn thêm con Tý bình mẹ, nó níu những nhặng phía sau nữa, bởi vậy anh ta làm dữ mà đánh không được. Giao ở trên, nó a vào, xếp hai cánh tay Túc ôm chặt mà kéo anh ta ra, đặng gỡ nạn cho Xuyên.

Túc vùng vẫy muốn kiếm thế đánh Giao, mà sức yếu lại say, làm không lại sức trai sung túc, nên bị Giao ôm mà kéo cho nằm trên ván.

Vợ chồng Bà Cao vô tới. Hai Xuyên lật đật chạy ra đứng một bên vợ Bà Cao, dường như muốn yêu cầu ủng hộ.

Bị Giao đè nằm trên ván chựa quậy không nổi, co chân đạp vô vách cây nghe ùng ùng, chớ không trúng Giao. Hai Túc mới chửi Giao, chửi vợ, chửi hết chòm xóm theo một phe với vợ mà hiếp anh ta.

Vợ Bà Cao ngó chồng rồi cười ngạo mà nói: "Thấy hôn? Tôi nói hễ can thì bị nghe chửi, có ơn nghĩa gì."

Hai Xuyên nói: "Ảnh say rồi ảnh nói điên, xin anh Bảy, chị Bảy đừng chấp ảnh."

Túc vùng vẫy, mắng chửi một hồi rồi mồn hơi đuối sức nên nằm êm. Giao thấy vậy mới buông Túc; anh ta nằm ngủ ngáy khò khò.

Vợ Bà Cao mới nói: "Thôi, êm rồi, mình về." Vợ chồng Bà Cao mới rút đi Hai Xuyên theo cảm ơn.

Giao theo sau mới nói với Hai Xuyên: "Chị Hai để cho ảnh ngủ. Khuya thì ảnh hét say chớ gì. Nếu ảnh có làm dữ nữa thì chị chạy ra ngoài la lên; chòm xóm người ta hay tự nhiên họ lại cứu chị."

Giao về tới nhà, xô cửa bước vô, mò kiếm hộp quẹt đốt đèn rồi nằm trên cái ghế bố hút gió theo hơi bản đờn vọng cổ.

Một mình với ngọn đèn leo lét, Giao hút gió một hồi rồi nhớ tới cảnh Hai Túc say sưa làm náo động trong xóm hồi nãy thì cảm thương thân phận của chị Hai Xuyên có nghề, có hạnh, mà nhan sắc lại đẹp hơn chị đàn bà trong hạng bình dân, chị đã làm tội tình gì mà bây giờ phải mang anh chồng say, anh không biết yêu quý người vợ đẹp đẽ, hiền lành, trung thành, tận tụy, đã không làm cho vợ vui, mà hưởng thú gia đình, lại theo đánh chửi hoài làm cho vợ buồn như ở trong địa ngục, bạn cùng qui sứ.

Giao suy nghĩ rồi nhớ lại ở đời các chú trai cũng như các cô gái, hễ lớn lên thì ai cũng mong cưới vợ lấy chồng đặng vui hưởng hạnh phúc gia đình. Có lẽ chị Hai Xuyên cũng mong hưởng hạnh phúc ấy nên hồi trước chị mới ưng anh Hai Túc có nghề thợ máy, còn chị có nghề thợ may, dầu thế nào vợ chồng cũng kiếm cơm đủ nuôi nhau, không đến nỗi đói rách. Thiệt nhờ có nghề nên không đói rách mà chị Hai Xuyên mắc anh chồng say sưa, thô lỗ thì chị có thấy hạnh phúc gì đâu. Xưa rày có nhiều anh thấy mình lãnh tiền kha khá mà ở có một mình, hay khuyên mình kiếm vợ đặng có người lo may vá áo quần cho mà bận, lo đi chợ nấu cơm cho mà ăn, gây hạnh phúc gia đình mà hưởng như chúng bạn.

Cũng như nhiều đêm khác, hễ Giao nhớ tới lời khuyên kiếm vợ thì chúm chím cười, thầm hỏi sao dám chắc có vợ sẽ hạnh phúc? Nếu không gây được hạnh phúc mà gây ra tai họa rồi làm sao? Nếu rủi gặp người vợ ghen như chị Bảy Cao, cứ đeo theo chồng không cho ra khỏi nhà, bữa nào chồng đi làm về trễ thì kiếm chuyện rầy rà, vậy là hạnh phúc hay sao? Nếu lỡ gặp người vợ hỗn ầu, mình nói một tiếng vợ nói mưòi tiếng, coi chồng như thằng mọi, phải làm ra tiền cho vợ ăn hàng ăn bánh, sắm áo sắm quần, không kể công chồng cực khổ, vậy là hạnh phúc hay sao? Nếu gặp người vợ như vài chị ở trong xóm kia, mỗi bữa đợi chồng đi làm rồi thì giùm lại đánh bài đánh bạc, hoặc thả đi kiếm đàn ông, con trai mà nói chuyện, không trọng trinh tiết, không kể thị phi, vậy là hạnh phúc hay sao?

Giao nghĩ tới mấy trường hợp chẳng may đó thì giựt mình, thầm nói thôi ở một mình cho thông thả và khoẻ trí, không nên có vợ mà sanh chuyện rắc rối.

Lóng nghe đằng nhà Hai Túc êm luôn. Giao mới tắt đèn mà ngủ.

Phần hai:

Cách ba bữa sau.

Gà cổ trong xóm Ụ Tàu tiếp nhau gáy sáng. Gà ở mé kinh bên kia cũng hưởng ứng gáy theo.

Cô Hiền, là con gái của bà Lữ, góa chồng, ở gần nhà thợ Hai Túc, nghe tiếng gà gáy thức mới mở hé cửa dòm ra ngoài. Thấy ngoài đường sắp sáng gấp, nên đi được, cô bèn lấy cái khăn vắn sọc xanh mà choàng đầu, rồi bưng thúng xôi đi bán dạo.

Ra tới đường quan lộ có trái đá, cô Hiền đi được chừng mười bước cô thấy có người nằm nghiêng vắt ngang trên khúc **cây bần**⁶ người ta đốn bỏ bên mé đường để khô rồi sẽ khiêng về mà bửa làm củi. Cô không hiểu ai làm gì nằm đó, cô bước lại gần mà coi mặt. Trời chưa sáng, thấy không rõ, nhưng gương mặt mường tượng thợ Hai Túc, cô vội vã thối lại mà đi riết vô nhà Hai Túc kêu chị Hai Xuyên hỏi có Túc ở nhà hay không.

Hai Xuyên đã thức dậy lâu rồi nhưng thấy trời chưa sáng thiệt nên chưa mở cửa. Cô nghe Hiền kêu mà hỏi thì cô vừa mở cửa, vừa trả lời:

- Không có ở nhà. Đi làm mà chiều hôm qua không có về ăn cơm, đi mất luôn đêm nay nữa. Cô hỏi chi vậy?
- Chị ra đây coi. Tôi đi bán, ra tới lộ tôi thấy có ai nằm vắt ngang trên khúc cây bần, bộ giống ảnh quá. Chị ra coi phải ảnh hay không?
- Trời Đất ơi! Hay là đi về mà say quá nên té nằm đó. Đâu, chỗ nào đâu, cô dắt chỉ cho tôi coi.

Hai người vừa đi vừa chạy.

Trời sáng dần dần, bây giờ đã thấy rõ, nên đi gần tới Xuyên vừa ngó thì biết là chồng, mới chạy lại ôm ngang mình mà đỡ dậy.

Hai Túc không cựa quậy, cặp mắt mở trao trao. Xuyên đỡ không nổi. Cô rờ tay chun đều lạnh ngắt. Cô đưa tay ngay lỗ mũi thì không còn thở. Cô vùng la lớn: "Trời Đất ơi! Chết rồi còn gì đâu! "

Xuyên đứng dậy vừa cậy Hiền làm ơn chạy về kêu anh Bảy Cao với Giao. Có đứng một mình ngó thân chồng mà khóc, không dám rờ tới nữa.

Vợ chồng Bảy Cao thức dậy rồi, nghe Hiền kêu Giao mà nói Hai Túc chết thì kinh tâm, vội vã tung cửa ra hỏi chết ở đâu. Hiền chỉ ngoài lộ và nói có Hai Xuyên ra ngoài chỗ đó rồi. Cao biểu kêu giùm Giao dậy. Anh chạy riết ra lộ.

Giao còn đương ngủ, nghe kẻ kêu người hỏi om sòm, giật mình ngồi dậy nghe nói Hai Túc chết ngoài lộ thì tái mặt, mắt nhắm mắt mở, nó nhảy xuống đất xô cửa mà ra, rồi thấy Bảy Cao chạy, nó cứ chạy theo, không thềm hỏi hai chị đàn bà đương nói chuyện. Hai chị cũng lật đật đi theo. Qua khỏi nhà Hai Túc, Giao gặp con Tý đương chạy ra lộ. Giao tránh nó mà **dòng**⁷ theo cho kịp Bảy Cao.

Cao với Giao đến một lượt. Hai Xuyên khóc mà nói: "Chết rồi, còn gì đâu anh em. Chiều hôm qua đi làm không có về, mất biệt luôn tới đêm nay. Hồi này cô Hiền đi

⁶ loại cây mọc nơi nước lên xuống, ngoài rễ đất còn có rễ phôi gọi là cặc bần, bông trắng, trái tròn dẹp.

⁷ chạy lẹ

bán xôi, cô thấy nằm đây. Cô chạy về kêu tôi. Tôi ra thì đã chết bao giờ rồi. Tôi đỡ lên không nổi. Vậy hai anh em làm ơn khiêng giùm về nhà.”

Bà Cao nói: “Không được. Chú Hai chết nằm bên đường, chết hồi nào và tại sao mà chết mình không biết. Vậy mình không nên động tới tử thi. Phải đi ra bót mà báo cho ông cò⁸ vô tra xét coi chú có thương tích gì hay không, tại sao chú chết. Không biết chừng chú bị người ta đánh chết. Phải để cho nhà chức trách tra xét rồi mình sẽ xin xác về mà chôn chớ. Em Giao em chạy ra bót mà báo cho ông cò hay giùm chút em.”

Giao nói nó ở trần, nó tới bót⁹ vô phép quá. Để nó về bận áo rồi nó đi. Cao nói thôi nó ở nhà coi chừng để Cao đi ra bót.

Hiền bụng xôi đi bán để vợ Bà Cao ở đó với Hai Xuyên. Con Tý ngồi ngó thầy cha mà khóc làm cho Giao động lòng. Giao chạy về nhà rửa mặt và bận áo rồi trở ra.

Hai Xuyên cứ khóc hoài. Thấy Giao ra, cô nói cô chắc chồng cô say quá, đi về dọc đường ba chùm ba chân vấp té rồi nằm đó, dậy không nổi nên nhiễm gió mà chết, chớ không phải bị ai đánh. Nếu đánh lộn thì phải có vết tích. Không có máu, còn mặt mày không sưng không bầm có phải bị đánh đầu.

Vợ Bà Cao nói phải để cho quan thầy khám nghiệm, người ta mới biết tại sao mà chết. Không chừng đâu trong mình làm sao mình thấy được.

Mặt trời vừa mọc thì có một thầy đội với hai anh lính cỡi xe máy vô tới. Ba người xúm lại xem tử thi. Thầy đội biểu Giao dỡ áo của Túc coi, thì ngực và lưng không có vết tích chi hết.

Bà Cao về tới, Giao nói không có bị đánh, chắc uống rượu say té nhiễm gió.

Thầy đội nói thầy ở Vĩnh Hội mấy năm rồi, thầy biết anh thợ máy này có tật say. Tuy vậy mà để thầy tra hỏi mấy quán dọc đường coi hồi hôm anh ta nhậu nhẹt quán nào, nhậu với ai rồi sẽ biết. Thầy biểu hai anh lính ở đó gác, để thầy về kêu xe Hồng Thập Tự chở lên nhà xác cho quan thầy khám nghiệm.

Giao nói với Hai Xuyên để nó với Bà Cao ra hăng cho anh em trong sở hay và xin với ông xếp ở nhà đừng giúp chị mà lo cuộc tổng táng Hai Túc.

Thầy đội cỡi xe máy đi về.

Vợ Bà Cao không nỡ bỏ mà về nên phải ngồi lại đó mà an ủi mẹ con Hai Xuyên.

Gần 8 giờ, Bà Cao trở lại, có Tư Thìn theo. Hai người cỡi hai chiếc xe máy. Bà Cao nói với Hai Xuyên rằng thằng Giao xin phép nghỉ không được, bởi vì Hai Túc mất thì nó phải thế mà cho máy chạy, nếu nó nghỉ thì không ai coi. Ông xếp cho phép Bà Cao với Tư Thìn ở nhà đừng lo làm đám ma cho Hai Túc cũng đủ. Thầy Năm Giác lãnh làm sổ đăng góp tiền anh em lớn nhỏ trong hăng ai muốn phúng điếu bao nhiêu thầy¹⁰ thu giùm cho.

Vợ Bà Cao hỏi xe máy ở đâu mà ảnh cỡi đi đó. Ảnh nói của anh em trong hăng cho mượn đừng ảnh đi lo công việc cho lạ.

Một lát có xe Hồng Thập Tự lại chở tử thi đem lên nhà xác. Hai Xuyên hỏi phải đem lên đó mà mổ hay sao. Người ta nói đem lên cho quan thầy thuốc khám nghiệm

⁸ cò : *commissaire de police*: cảnh sát điều tra, nhưng người bình dân gọi cảnh sát là cò, không nhất thiết là cảnh sát điều tra.

⁹ (poste): trạm cảnh sát

¹⁰ thầy ấy

coi chết vì có nào và chết hồi mấy giờ. Có khi quan thầy không cần mổ thì mình xin xác liền chở về làm đám ma. Còn nếu phải mổ rồi thì mình liệm rồi cũng xin phép đem về mà tế lễ được. Hai Xuyên gọi con Tý ở nhà với vợ Bảy Cao. Chị về lấy tiền bạc rồi kêu xe xích lô đi theo xác chồng với Bảy Cao và Tư Thìn.

Xe hơi Hồng Thập Tư chạy mau, mấy người theo không kịp. Tư Thìn nói không hại gì. Anh biểu Bảy Cao cứ lên nhà xác ở đó mà chờ, để anh ghé trại hòm Cầu Ông Lãnh biểu trại hòm cho xe lên chở tử thi về Ụ Tàu rồi chở hòm qua đó mà liệm. Còn như quan thầy định phải mổ thì anh trở về biểu trại hòm chở hòm với đủ đồ tẩm liệm đem lên nhà xác mà liệm rồi sẽ chở về Ụ Tàu mà cúng tế. Bề nào cũng phải bữa sau mới chôn được.

Hai Xuyên với Bảy Cao lên nhà xác ngồi dựa gốc cây mà chờ hơn nửa giờ thì anh Tư Thìn cũng lên tới. Anh nói anh sắp đặt đã xong rồi hết. Vì anh quen với chủ đồ âm công nên họ tính với giá rẻ, lại cho chôn trong đất riêng của họ nữa. Họ cũng lãnh đi khai tử và lo giấy tờ phép táng, mình khỏi lo gì hết.

Đến 11 giờ, Ông Đốc tờ¹¹ mới lên nhà xác. Nhân viên trong nhà xác đã lột hết áo quần của Hai Túc, để anh nằm trần truồng trên bàn sắt ra. Đốc tờ xem phía trước rồi biểu lật cho ông xem sau lưng và hai bên hông. Tuy không thấy vết tích chi hết mà Đốc tờ định phải mổ.

Tư Thìn nghe nói mổ thì anh biểu Bảy Cao với cô Hai Xuyên ở đó, anh cỡi xe máy đi xuống Cầu Ông Lãnh liền.

Đốc tờ mổ ngay lá mía thì thấy lá mía bể, nên nạn nhơn mới chết. Nhưng coi ngoài ra ngay chỗ đó thì không thấy bầm hoặc có một dấu chi hết. Ông nói có lẽ người ta đá hoặc đập một cây ngay chỗ đó nên lá mía bể mà ngoài ra không có một vết thương chi hết. Ông coi trái tim và nói nạn nhơn tắt thở trong khoảng từ 9 tới 10 giờ trong đêm rồi. Thấy y tá gom đồ mổ bỏ vào cái hoa ly rồi xách lên xe đi với ông Đốc tờ.

Cách một chút xe hơi chở hòm lên tới, cô Tư Thìn đem xe máy lên để trên xe mà ngồi.

Nhơn viên của nhà âm công¹² khiêng hòm và đồ vô nhà xác mà liệm Hai Túc, trước mặt vợ anh đứng khóc dầm và hai người bạn rất cảm xúc.

Liệm xong rồi mới khiêng để lên xe hơi. Anh sắp phơ nói xe rộng nên anh mời cô Hai Xuyên và Thìn bỏ xe máy lên xe hơi rồi anh chở hết về Vĩnh Hội cho mau.

Gần một giờ trưa xe chở quan tài mới về tới Ụ Tàu. Thăng Giao chưa đi làm buổi chiều, nó dắt con Tý chạy ra tiếp rước. Vợ Bảy Cao, mẹ con bà Lữ, vợ chồng ông Kèo đều có ra đủ hết.

Bảy Cao biểu Giao theo anh trở vô dọn chỗ đặt để quan tài. Vác ván bưng bàn đem để ngoài sân cho trống hết phía trước rồi người ta khiêng quan tài vô. Mấy người ở xóm trong hay tin kéo nhau ra phân ưu với cô Hai Xuyên.

Tư Thìn định trưa bữa sau, lối 12 giờ rưỡi thì phát hành đi chôn đặt anh em trong hãng có thể đưa một khúc đường cho được. Nhơn viên nhà âm công hứa sẽ đem xe có phủ mộ lại trước 12 giờ, rồi lên xe đi về.

---

¹¹ bác sĩ

¹² của tiệm lo việc chôn cất

Bây giờ Tư Thìn với Bảy Cao giao cho đàn bà trong xóm lo việc cúng quải, hai anh đi ra quán ăn cơm rồi lo việc khác, người đi cho anh em trong hăng hay quan tài chở về rồi và định giờ chôn cũng rồi, người đem giấy căn cước của Hai Túc giao cho chủ đồ âm công mà cậy đi khai tử, xin phép chôn và dặn đào huyệt cho tử tế.

Được tờ chứng chỉ của ông Đốc tờ về cuộc khám nghiệm tử thi, ông xếp bút Vĩnh Hội nghi Hai Túc có đánh lộn với ai, bị người ta đá hoặc đập bể lá mía nên mới chết, bởi vậy buổi chiều ông mở cuộc điều tra liên. Ông xét hỏi thì chiều bữa trước, mãi giờ làm việc rồi, Hai Túc về trong kinh có ghé quán thím Phòn mà ăn nhậu. Đòi thím Phòn ra bớt thì thím chịu có như vậy. Thím khai thì hồi chiều Hai Túc ngồi nhậu một mình. Đến chạng vạng tối thì có tên Quì với tên Kèn làm việc cho hăng dầu phọng bên Cầu Kho, nhà ở phía dưới sò rác, hai người ghé quán ăn uống nữa. Hai Túc quen với tên Quì nên ban đầu hai người nói chuyện với nhau rất vui vẻ và thân thiết. Ly này tiếp ly nọ, ba người ngồi nhậu hoài không ai chịu về.

Nhậu đến quá 9 giờ, Hai Túc với tên Kèn say nhiều, duy có tên Quì còn tỉnh táo. Túc với Kèn nói chuyện rồi cãi lẽ với nhau, la lớn tiếng lại muốn gây lộn nữa. Tên Quì tỉnh nên can gián, trả tiền rượu, rồi nắm tay kéo tên Kèn ra lộ và dắt đi về phía dưới nhà máy. Hai Túc cũng trả tiền ăn uống rồi đi về sau, đi vô phía hăng dẹt, mà ra lộ rồi thì chun bước tới, chun thối lui, đâm qua vát lại, bộ đi không vững. Đòi tên Quì với tên Kèn mà hỏi thì hai tên này cũng khai y như lời của thím Phòn. Quì cương quyết nói thấy Kèn say quá nên nó dắt về trước, bỏ Túc ở lại sau, không hiểu Túc đi đâu hay là còn uống tới chừng nào. Hai người ở phía dưới nhà máy khai có gặp dắt Kèn về. Bà già ở khít vách với Kèn khai đêm đó Kèn say về mưa rồi ngủ khò tới sáng, không nghe la rầy chi hết.

Ông xếp bút đòi cô Hiền bán xôi mà hỏi cô gặp tử thi hồi nào và thấy nằm cách nào. Hỏi xong hết rồi, ông đoán Hai Túc say quá đi không vững, ba chum ba chân vấp khúc cây bần mà té, rúi khúc cây chạm ngay chỗ lá mía mà chết, chớ không phải bị ai đánh đá.

Thợ thuyền trong xóm Ụ Tàu hay Hai Túc chết vì rượu thì giật mình, ai cũng quyết bỏ cái tật hể đến bữa lãnh tiền thì rủ nhau ghé quán nhậu nhẹt. Thăng Giao thế trước mặt vợ chồng Bảy Cao trọn đời nó không bưng ly rượu mà uống.

Hạng bình dân ở với nhau thật có lòng. Dầu bình thường hai người không ưa nhau đi nữa, rúi có người này chết thì người kia cũng tận tâm lo lắng. Nông dân ở chốn thôn quê cũng vậy, mà thợ thuyền ở nơi thành thị cũng vậy. Họ có tình đoàn kết dĩ nhiên. Quan, hôn, tang, tế phải giúp nhau. Một người được vui cả thầy đến mừng. Một nhà bị tai họa cả thầy đến chia buồn và lo lắng. Đó là cái tập quán di tích của phong hóa cổ truyền. Người ở trong xóm một làng thì chung vui chia buồn với nhau, không cần ai ép buộc hay rù quên. Phải có ở chung lộn với giới bình dân Việt Nam mới thấy rõ cái cá tánh đặc biệt của dân tộc đó.

Vì cái tình đoàn kết cố hữu như vậy mà buổi chiều đó cả xóm Ụ Tàu ra tới xóm dọc theo mé kinh, ai có ở nhà thì đều đến thăm Hai Xuyên tỏ lời phân ưu và cúng chút đình để tống táng người quen biết cho linh hồn người được an vui nơi chín suối. Gần tối thầy Năm Giác, nhơn viên của hăng cửa, với bốn anh thợ thuyền làm trong hăng, thay mặt cho anh em lớn nhỏ đem nhan đèn với một bó hoa tươi vô cúng

Hai Túc với năm trăm đồng bạc của anh em chung đậu và cũng có ông chủ với mấy ông xếp phụ thêm để góp sức mà lo cuộc sống chung của Hai Túc.

Tư Thìn lãnh chấp hết các số tiền phúng điệu để rồi đám trả tiền mua hòm tẩm liệm, tiền phủ mộ chôn đi chôn, cùng các số tiền tổn phí lặt vặt khác.

Trưa bữa sau đi chôn thì người trong xóm với anh em ngoài hãng theo đưa cả trăm. Những người mắc làm việc thì đưa ra tới bến đò Cầu Kho rồi đi làm, để cho Tư Thìn với Bảy Cao được phép nghỉ trưa luôn lên tới Hoà Hưng với cô Hai Xuyên và mấy chị đàn bà ở xóm Ụ Tàu.

Chiều Giao đi làm về, thấy chị Hai Xuyên chôn cất chồng xong, chị đã về rồi, thì Giao ghé vô mà hỏi thăm. Hai Xuyên mượn Giao phụ với chị khiêng cái bàn ngoài sân vô để dựa tấm vách buồng làm bàn thờ Hai Túc. Còn **bộ ván**¹³ đầu nhỏ chị muốn lót dựa vách, gần ngoài cửa cho sáng đặng chị ngồi may. Giao không cho chị khiêng, biểu để một mình nó ôm nôi, nó mới ôm ván vô lót chắc chắn theo ý chị muốn.

Giao dọn dẹp giùm rồi mới về ăn cơm với vợ chồng Bảy Cao. Bảy Cao nói Hai Túc chết rồi chắc Giao sẽ đứng coi cho máy chạy thế cho Hai Túc. Giao nói ông xếp đã có tính như vậy rồi, vì kêu thợ khác sợ họ không quen rồi máy trục trục.

Đến tối Tư Thìn vô kêu Bảy Cao đi với anh lại nhà Hai Xuyên mà tính sổ xuất phát. Giao với vợ Bảy Cao đi theo coi chơi.

Tính sổ thì tiền phúng điệu được gần sáu trăm. Tư Thìn trả tiền tẩm liệm chôn cất đủ hết rồi thì còn dư được 52 đồng. Anh đếm mà giao cho Hai Xuyên. Vợ Bảy Cao nói hai bữa rày Hai Xuyên cũng tốn bộn, mua vải may **đồ chề**¹⁴ cho hai mẹ con, mua đồ để cúng quai, sắm trâu cau, trà lá để đãi khách. Số tiền dư năm mươi mấy đồng đó chắc vừa **đủ ngám**¹⁵ chớ không dư gì.

Hai Xuyên nói chị bị tai họa nhờ anh em giúp công, giúp trí, giúp bạc, giúp lời, nếu không có vậy thì chị không biết làm sao mà chôn chồng cho được. Chị cảm ơn Bảy Cao với Tư Thìn và cậy hai anh trao lời cảm ơn của chị với các anh em lớn nhỏ trong hãng, ơn ấy không bao giờ chị quên.

Các việc xong rồi mới rã.

Vợ chồng Bảy Cao với Giao cũng về, ai về nhà nấy, không bàn luận tới sự Hai Túc chết. Nhưng mà đêm đó ba người này nằm suy nghĩ chắc chẳng khỏi nói thầm trong trí rằng Hai Túc chết thì Hai Xuyên hết tai họa, hết buồn rầu rồi.

Tối một lát, chị Hai Xuyên đốt đèn để trên bộ ván gần cửa rồi bưng rổ may ra ngồi dựa ánh đèn mà may riết cái áo bà-ba bằng vải trắng cho rồi đặng sáng bữa sau người ta lấy.

Vì sợ gió phất làm chao ngọn đèn nên chị khép bót cánh cửa. Chị chăm chỉ ngồi may. Con Tý nằm chơi một bên, nó nói đồ để với mẹ một lát rồi ngủ khò. Giao ăn cơm rồi nó ngồi nói chuyện chơi với Bảy Cao một hồi rồi đi về, để cho ảnh nghỉ. Về tới cửa nó ngó thấy bên nhà Hai Túc có ánh đèn giọi ra ngoài. Nó nghĩ còn sớm về nằm một mình thì buồn, chớ chưa ngủ nghe gì được, nó bèn đi luôn, tính lại thăm chị Hai Xuyên một chút.

¹³ là một loại "bàn" thấp để nằm hoặc ngồi

¹⁴ tang phục

¹⁵ từ ngữ Việt hóa từ tiếng Hoa: vừa ngám=đúng kích thước, vừa đủ không dư không thiếu

Hai Xuyên ngồi may, tư bề vắng vẻ bỗng nghe như có người đi vô cửa, chị bèn ngược mặt lên mà ngó.

Giao đứng tại cửa ngó vô mà hỏi:

- Chị may tới ban đêm hay sao chị Hai?
- Ủ, có cái áo gấp nên may cho rồi đặng mai giao cho người ta.
- Tôi thấy đèn nầy đôt đèn, tôi tưởng có việc chi, nên tôi lại coi chị có cần dùng tôi hay không. Bất luận việc chi, hễ chị muốn có người giúp thì chị cứ kêu tôi, nghe hôn chị Hai. Chuyện chị em tôi không tiếc công với chị đâu. Hồi ảnh còn, tôi ăn ở làm sao thì bây giờ cũng vậy, chị đừng ngại chi hết.
- Cám ơn em, em vô ngồi chơi.

Giao vừa bước vô, vừa nói: “Chị mắc may. Tôi vô nói chuyện sợ làm mất thời giờ của chị.”

Hai Xuyên chúm chím cười và nói: “May với tay, chớ phải may với miệng hay sao mà sợ mất thì giờ. Nhắc cái ghế kia ngồi nói chuyện chơi em.”

Giao xách cái ghế đầu đem để gần cái đèn mà ngồi, đối diện với Hai Xuyên. Nó ngó con Tý nằm day mặt vô vách rồi nó nói:

- Con Tý ngủ rồi? Ngủ sớm dữ.
- Nó ngủ nãy giờ. Có hai mẹ con, nó nói khào một lát rồi buồn nên ngủ.
- Ảnh mất hôm nay coi bộ nó buồn hay không chị?
- Thuờ nay xấn bản theo tôi, ít gần cha, bởi vậy nó không triu mền cho lắm. Tuy vậy mà nó cũng buồn buồn. Hôm nay em làm gì ở đâu mà không lại đặng nầy chơi?
- Hồi trước tôi lại có ảnh. Anh em ngồi nói chuyện chơi. Bây giờ tôi lại còn có một mình. Tôi sợ chị thấy tôi chị nhớ ảnh rồi chị buồn, nên tôi không muốn lại.
- Thấy được một người cũng còn đỡ. Không thấy người nào hết mới buồn chớ.
- Vậy à? Hôm nay tôi lo cho chị một chuyện, tôi lo quá.
- Chuyện chi vậy em?
- Thuờ nay tuy ảnh hay nhậu nhẹt, song mỗi kỳ lãnh tiền ảnh cũng đưa cho chị mó nhăm để mua cơm gạo mà ăn. Bây giờ không có ảnh nữa, chị với con Tý mới làm sao mà sống.
- Tôi rất cám ơn em có lòng tốt lo cho phận mẹ con tôi. Thiệt hôm cô Hiền chạy về kêu tôi ra, tôi thấy ảnh nằm chết tôi bủn rủn tay chẹn. Tôi cũng muốn chết phứt cho rồi. Em nghĩ coi trong nhà có năm ba đồng, chớ không có tiền dư nhiều. Tôi lấy gì mà chôn cất ảnh. Bà con anh em có thương ra tiền cho mượn thì tôi phải mắc nợ. Nợ đó là nợ ơn nghĩa, tôi phải lo mà trả người ta, chớ để day dưa sao được. Tôi làm gì có đủ tiền mà trả. Tôi nhờ anh em ngoài hăng với bà con trong xóm thương, ai cũng phụ giúp nên chôn ảnh tử tế lại còn có dư ít chực nữa. Tôi khỏi mắc nợ thiệt may hết sức. Còn phận mẹ con tôi thì tôi có lo đâu. Mẹ con tôi hăm hút với nhau, không tốn hao bao nhiêu. Tôi nhờ nghề may của tôi, tuy ở đây may đồ vải nên tiền công không được nhiều song thế nào cũng đủ cơm gạo mà sống chớ. Tôi còn có nghề làm bánh nĩa, bánh cam, bánh ếch, bánh ú, thứ nào tôi làm cũng ngon. Đợi ít năm nữa con Tý

trọng rồi, tôi làm bánh cho nó bưng đi bán, hoặc nó coi nhà cho tôi đi, thì mỗi bữa kiếm lời dễ như chơi, làm sao mà đói.

- Tôi nghe chị nói như vậy tôi mới hết lo. Hôm nay thiệt tôi lo cho chị về khoảng đó lung lắm. Tôi thiệt tình mà nói với chị. Nếu chị có thiếu hụt thì cho tôi hay. Tôi không phải giàu có gì, nhưng tôi có một mình nên bề của tôi dễ lắm. Tôi có thể nhịn nhúc mà giúp cho chị được.
- Tôi rất cảm ơn em. Em cũng nghèo mà em thương bạn nghèo như vậy thì quý lắm. Lòng dạ tốt đó ít ai có.

Giao đứng dậy ngó Xuyên mà nói: "Tại tôi có tánh kỳ cục lắm. Thấy ai bị hoạn nạn tôi chịu không được. Cũng tại cái tánh đó nên mỗi lần ảnh đánh chửi chị, tôi nghe chị la, chị khóc, tôi chạy lại tôi can liền. Mấy lần ảnh chửi luôn tới tôi, hay là ảnh thoi tôi, về nhà nằm nghĩ lại tôi phiền. Tôi làm ơn mà lại mắc oán. Tôi nhưt định không thềm can thiệp nữa, để cho ảnh giết chị đặng ảnh ở tù cho ảnh biết chừng. Té ra chừng ảnh làm dữ nữa, tôi nghe chị la khóc, tôi chịu không nổi, tôi cũng mang đầu chạy lại can nữa."

Xuyên nói: "Thiệt cha con Tý hể say rượu thì ảnh như thằng điên, không biết phải quấy gì hết. Em út thương ảnh hết sức mà ảnh không biết ơn. Đánh vợ thì chòm xóm khuyên can, ảnh không kể, ảnh đánh chửi người ta mà có khi còn nói bậy nói bạ nữa chớ."

Giao cười mà nói: "Ảnh là anh mà lại say nữa. Ảnh muốn nói giống gì ảnh nói, tôi không thềm kể, chớ người khác đối đãi tôi như vậy sao được chị Hai. Nói chuyện nghe chơi chứ ảnh chết rồi thì để cho vong hồn của ảnh bình yên, không nên nhắc cái quấy của ảnh."

Giao bước lại trước bàn thờ đứng ngó, rồi đi luôn qua cửa buồng dòm vô trong tối đen. Nó vùng xây lưng đi ra và nói: "Thôi, tôi về nghe hôn chị Hai."

Xuyên buông kim ngó theo mà hỏi:

- Em về hay sao? Sao không ở chơi? Còn sớm mà.
- Về nghỉ để cho chị may. Bữa nào chị rảnh rồi sẽ lại nữa.

Giao ra cửa, đưa tay nắm cánh cửa, đứng ngó xuống mé kính, dường như chưa muốn về gấp.

Xuyên ngó theo mà nói: "Thôi tối mai em lại chơi. Mai không còn đồ phải may gấp nữa."

Giao ừ rồi bước ra đi liền.

Phần ba:

Cô Hai Xuyên gốc gác ở trong giới bình dân. Cha cô làm thợ mộc ở vùng Cầu Chông, gần chợ Xóm Chiếu. Cha mẹ sanh có một mình cô mà thôi. Khi cô được mười tuổi thì mẹ cô mất. Cha cô chấp nối với người đàn bà khác có nhà ở Thị Nghè, tính độn đờ về bên mà ở với người vợ sau, đăng xin vô làm sở Ba Sơn.

Người dì của cô sợ ở với mẹ ghẻ cực khổ tội nghiệp, mới nói với cha cô mà xin để cô ở với bà, đăng bà nuôi giùm mà dạy cho cô biết nghề sau khỏi bị đói rách. Bà dì không có chồng con. Bà chuyên nghề làm bánh rồi đếm cho trẻ nhỏ lãnh đi bán. Trót mấy năm bà tập cho cô Xuyên biết cái nghề của bà, rồi chừng cô được 16 tuổi, ban ngày bà cho cô đi học chữ rồi học may, ban đêm bà bắt phụ với bà mà chiên bánh cam và gói bánh ú, bánh ếch.

Cô Xuyên có sắc đẹp, nước da trắng, gương mặt vui, nói chuyện có duyên, tướng đi yếu điệu. Khi cô được 20 tuổi thì sắc đẹp nẩy nở hoàn toàn, lại nghề may với nghề làm bánh cô cũng rành lắm nữa. Nếu cô là con nhà khá giả thuộc trong giới trung lưu thì cô làm thơ ký, cô thông, hoặc bà kia bà nọ cũng xứng đáng lắm. Ngặt sanh nhằm đời kim tiền, con nhà nghèo không ai thèm ngó tới, nên bà dì phải gả cho Hai Túc làm nghề thợ máy có tương lai cũng nhiều.

Nếu Túc cư xử đứng đắn, biết đạo làm chồng, anh ta được người vợ có sắc có tài như Xuyên, thì dù không làm giàu, anh ta cũng được hưởng gia đình hạnh phúc ngỏa nguê, đâu đến nỗi ngập lặn trong nghèo hèn, đen tối.

Ngặt Túc có nghề mà không có giáo dục, tánh khí thô lỗ, ăn nói không chừng, không biết giá người vợ có tài nghề, không biết xây dựng gia đình hạnh phúc, đi làm thì say mê nhậu nhẹt, về nhà thì đánh vợ chửi con, mới làm cho gia đình biến thành địa ngục.

Trót 11 năm trường, cô Xuyên sống trong cảnh đời đau khổ, biết buồn chớ không biết vui là gì, đau khổ về phần xác lẫn phần hồn, đau khổ mà không biết than thở với ai, vì cha với bà dì lần lượt chết hết, còn chòm xóm họ không có tâm hồn như cô, họ có hiểu biết nỗi lòng của cô đâu mà phân trần với họ.

May cô Xuyên còn có được chút con, cô hủ hỉ với con mà khuây lãng phận thiếu phước vô duyên. Cô nhắm mắt bịt tai làm lơ mà nuôi con, thậm tính vui đạo làm mẹ có lẽ sẽ khóa lấp buồn đạo làm vợ được.

Tình cờ Hai Túc chết, chết một cách thiệt bất ngờ. Từ giờ cô thấy thầy chồng nằm chết bên đường cho tới giờ đạo tỳ để quan tài xuống huyệt mà lấp đất, thì cô Xuyên tán loạn tinh thần, cô ví cho nỗi khổ của cô thuở nay không có nghĩa gì, thêm tai họa này nữa nỗi khổ mới lên đến cực điểm.

Chôn cất Hai Túc xong rồi, Tư Thìn với Bảy Cao đến tính số thì bạc tiền đâu đó đều đủ hết, khỏi thiếu nợ ai, chừng đó cô Xuyên mới tinh trí yên lòng, hết lo nữa. Đêm đó cô nằm với con, mắt ngó ngọn đèn leo lét trên bàn thờ chồng, cô nhớ dĩ vãng, cô nhìn tương lai, cô mới nhận thấy cô đã thoát khỏi cảnh đời cũ vui ít buồn nhiều, mà bước qua cảnh đời mới, tuy chưa biết nó sẽ được sáng suốt, tươi cười hay là nó cũng còn âm u đau khổ, song hiện thời cô thấy cô đã được thân thông thả, trí thành thoi thì cô mừng thâm, mừng từ rày mỗi buổi tối hết lo sợ anh chồng say sưa về đánh đập mắng chửi tưng bừng nữa.

Cái mừng này cô không phép biểu lộ cho người ta biết được, bởi vì chồng chết mà mừng đó là một điều bất nghĩa, trái với luân lý, nghịch với thế tình. Nhưng ôm ấp trong lòng, cô lại thấy khó chịu. Đã mấy bữa rồi cô có ý trông gặp người hiểu biết tâm hồn của cô, thuở nay biết thương xót số phận vô phúc của cô, đừng cô tỏ bày tâm sự mà trút sạch nỗi khổ chồng chết đã hơn mười năm nay cho nhẹ túi sầu, vui lòng mà bước qua cảnh đời mới.

Kiểm điểm những người quen trong xóm, cô Xuyên nhận thấy duy có một mình Giao thương xót phận cô hơn các người khác. Mỗi lần cô bị chồng đánh chửi thì mau mau nó chạy lại khuyên can, dầu gỡ tai hại cho cô mà nó phải bị đánh, bị chửi luôn nó cũng không nệ. Thái độ đó đủ chứng nó hiểu nỗi khổ của cô, nên cô có thể bày tỏ tâm sự với nó được. Hôm nay nó biệt mặt, bữa nay nó mới lại chơi, rủi gặp cô mắc may nó không chịu ngồi lâu, hẹn đêm sau có rảnh rồi nó sẽ lại nữa.

Bữa sau cô Xuyên giao cái áo gấp cho người ta rồi. Cô còn lãnh một cái áo với một cái quần nữa, tuy người ta nói may chừng nào rồi cũng được, song ban ngày lo nấu cơm đừng mẹ con ăn rồi thì cô cặm cụi ngồi may, ráng may ban ngày cho khỏi thâm tới ban đêm đèn dầu leo heo, lại có khách tới thăm nói chuyện không được. Cô cứ ngồi may đến mặt trời gần lặn cô mới chịu dẹp mà đi nấu cơm.

Mẹ con ăn uống dọn rửa xong rồi thì trời đã sẩm tối. Cô Xuyên kể chắc Giao sẽ lại chơi, bởi vì đêm trước cô có biểu, mà Giao cũng có ừ. Cô đốt đèn để trên bàn thờ rồi lên ván nằm chơi với con. Mẹ con rù rì nói chuyện với nhau một hồi rồi con Tý day mặt vô vách mà ngủ. Cô Xuyên nằm buồn, có ý trông Giao lại đừng nói chuyện của cô cho Giao nghe. Tư bề vắng vẻ, trong nhà quạnh hiu. Một lát nghe ghe đi dưới kinh bỏ mái chèo sạt sạt.

Chắc bây giờ Giao ăn cơm đã rồi nên cô ngồi dậy đi ra cửa mà dòm. Thấy nhà Giao [dạng dạng](#)¹⁶ mà trong nhà không có đốt đèn. Cô tính Giao ăn cơm rồi mắc nói chuyện với vợ chồng Bảy Cao nên chưa về nhà. Cô khép bót một cánh cửa, để mở một cánh cho ánh đèn giọi ra ngoài sân rồi cô ra ngồi chỗ khoảng sáng mà ngó mông, ngó ra mé kinh, ngó phía trong, ngó phía ngoài, ngó quanh quất rồi thế nào cũng ngó nhà Giao.

Mà nhà của Giao cứ lờ mờ trong đêm tối, cứ im lặng với canh khuya. Cô Xuyên ngồi trót giờ, bỗng thấy có bóng người ở phía trong đường mòn đi ra. Cô tưởng Giao nhớ lời hứa nên lại thăm cô, té ra bóng người ấy đi tới trước nhà cô rồi vụt hỏi: “Chưa ngủ hay sao mà còn ngồi đó cô Hai?” Cô mới biết bà Hai Liệu ở xóm ngoài đi vô xóm trong hồi gần tối nên bây giờ bà về. Cô Xuyên nói ngồi chơi một chút cho mát rồi cô đứng dậy đi vô nhà.

Thấy con Tý nằm ngoài ván muỗi cắn, Cô Xuyên bỗng nó vô buồng để nó vô mừng rồi cô trở ra sân đứng ngó về phía nhà của Giao nữa. Cũng lờ mờ, cũng vắng hoe. Cô thất vọng, trở vô ván kéo gối mà nằm. Chờ gần một giờ nữa không thấy gì hết, cô mới đóng cửa tắt đèn mà vô ngủ với con. Sáng bữa sau, mới *bình tung*, cô Xuyên biểu Tý ở nhà chơi mà coi nhà, để cô ra ngã ba bên đò mua gạo với tôm cá đem về ăn, rồi cô xách cái thúng nhỏ ra đi. Cô ghé quán chú Lù mua 5 lít gạo với 5

---

¹⁶ mờ mờ

trúng vịt. Gặp con nhỏ bưng tô cá chài đi bán, cô mua một chén tép bạc với mười con cá chốt, vô quán xin giấy [nhặt trình](#)¹⁷ gói lại rồi đi về.

Vô khỏi hăng dẹt cô gặp Giao cô hỏi có hứa hồi hôm lại nói chuyện chơi, sao cô chò khuya quá mà không thấy lại. Giao cười mà nói vì anh Bảy Cao cầm ở lại nói chuyện khuya quá rồi buồn ngủ nên về ngủ.

Cô Xuyên lộ vẻ buồn, cô bỏ đi về, không mời nữa. Đến tối cô tính Giao thấy cô phiền chắc đêm nay chàng sẽ lại chơi. Té ra cô chò mà không thấy tâm dạng. Qua đêm sau nữa cũng vậy. Chờ đến đêm thứ ba, thấy tối đã lâu rồi mà Giao cũng không lại, cô ra ngoài đứng ngó nhà Giao. Nhà cũng vẫn lò mò quang cảnh chung quanh cũng vẫn vắng vẻ. Cô buồn mà lại phiền, buồn phận cô đơn không ai thương tưởng, phiền em út thấy chồng mình chết rồi thì nó dan lợ. Cô muốn đi lại nhà mà trách Giao, rồi cô nghĩ Giao có bà con gì đâu mà mình trách được. Nó làm lợ có lẽ nó sợ mình mượn tiền, mượn bạc, nếu mình còn tới nhà mà cầu lụy thì chi cho khỏi nó càng khinh bỉ thêm. Cô nghĩ như vậy nên cô vô đóng cửa tắt đèn mà đi ngủ.

Cô Xuyên quyết định không thềm chò Giao nữa. Sáng bữa sau cô thấy nó không lại nói chuyện chơi mà Giao cũng lằm lũi đi luôn, không hỏi thăm chi hết.

Tưởng Giao có thể kết tình chị em thân thiết nên muốn nó tới lui đặng mình tỏ bày tâm sự cho nhẹ bớt nỗi buồn tủi ảm ức thuở nay. Té ra nó cũng lạt lẽo như người khác thì thôi, cần gì mà phải quyến luyến. Cô tính lo may mà vui với con cũng xong. Máy chục đồng bạc đấm ma rồi còn dư thì cô để dành phòng khi đau ốm có sẵn tiền mà rước thầy uống thuốc. Tiền may mượn chắc đủ cho mẹ con sống dễ dàng. Khi nào không có đồ may, trong nhà phải thiếu hụt thì gói bánh ú đem gỏi cho mấy quán họ bán, giao 12 bánh cho họ bẻ đầu 2 bánh, tự nhiên họ chịu liền.

Đã không thềm chò Giao nữa mà một đêm cô Xuyên ngồi may đặng giải buồn, thấy con Tý nằm chơi một bên nó ngủ khò, cô mới buông đồ may, xốc bông con đem vô mừng cho khỏi muỗi cắn. Cô tính cô cũng dẹp đồ may rồi đóng cửa đi ngủ với con. Nào dè cô trở ra thì cô thấy Giao đứng chân ngẩn tại cửa.

Cô Xuyên chào với giọng phiền trách: “Dữ hôn! Bữa nay mới lại.”

Giao vừa bước vô vừa cười mà nói:

- Sợ lại chơi, tôi nói chuyện lộn xộn chị rồi trí may không được, nên hôm nay tôi mới lại té ra cũng gặp chị may nữa.
- May là cái nghề của tôi. Phải may mẹ con tôi mới sống được chớ.
- Vậy thì để tôi về cho chị may.
- Không. Bữa nay không có đồ gì gấp. Tôi phải đốt đèn một lát. Thấy đèn cháy mà không làm gì hết, sợ hao dầu vô ích, tôi mới ngồi may bậy mũi nào hay mũi nấy đặng nói chuyện với con Tý cho nó vui. Nó ngủ rồi. Tôi tính ra dẹp mà đi ngủ đây.
- Chị buồn ngủ rồi sao?
- Không. Ngủ nghe gì mới chùng này.
- Như chị buồn ngủ thì nói cho tôi biết đặng tôi về cho chị ngủ.
- Không. Chưa buồn ngủ. Em ngồi đó chơi. Để tôi dẹp đồ may.

---

¹⁷ báo

Cô Xuyên ngồi xếp cái áo đặng bỏ vô rổ may. Giao cảm: “Chị đừng đẹp, cứ ngồi may tiếp đặng nói chuyện chơi. ”

Giao xách một cái ghế, với khẹp bót cánh cửa lại rồi để ghế bên cái đèn mà ngồi và nói: “Chị may đi đặng tôi ngồi coi chơi. Đàn bà may cái tay họ dịu nhuu coi ngộ quá. Đàn ông không thể nào làm được.”

Cô Xuyên ngồi phành cái áo ra lại và đặt mũi kim vô vừa may, vừa nói: “Đàn ông sao lại may không được? Máy ông thợ Huế, thợ Bắc họ may khéo lắm chớ.”

Giao không nói nữa, cứ ngồi ngó tay cô Xuyên may, ngó tay một hồi rồi ngược lên ngó mặt mũi, ngó tóc tai, ngó miệng như cười, ngó má trắng trẻo, ngó tới cổ, tới vai, tới mình mây, tới chun căng.

Cô Xuyên liếc thấy, nhưng cô làm lơ, cứ ngồi chăm chú may không nói chi hết.

Cách năm sáu đêm trước cô trông đứng, trông ngồi, trông Giao lại chơi đặng cô tỏ nỗi niềm tâm sự cho Giao nghe. Đêm nay cô không trông nữa mà Giao lại ngồi trước mặt cô, ngồi im lìm, có lẽ trông cô nói chuyện. Cô muốn nói mà không biết khởi đầu thế nào.

Cô đang tư lự thì Giao vụt hỏi:

- Chị năm nay thiệt chị mấy tuổi vậy chị Hai?
- Ba mươi một tuổi rồi; em hỏi chi vậy em?
- Hỏi cho biết, chớ có chi đâu. Anh mất hôm nay, chị ở nhà một mình với con Tý, chị có buồn hay không?
- Chồng chết mà vui sao được em.
- Không còn ai say sưa đánh chửi nữa, vậy không phải hết buồn hay sao?
- Ạ ! Nói gì cái đó...Nạn đó thì tôi thoát khỏi rồi.

Giao ngồi nghĩ thế nào không hiểu mà tình cờ nó lại hỏi:

- Chị tính lấy chồng hay là ở góa nuôi con?
- Chồng ở đâu mà lấy?
- Như chị chịu lấy chồng khác, người nào muốn họ mới dám nói mà cưới chớ.
- Trên ba mươi tuổi rồi, lại có con lòng thòng, ai mà thèm cưới.
- Chị không biết chớ chị còn đẹp lắm, chị Hai à. Đẹp như gái chưa chồng.
- Thôi mà, ngạo tôi chi vậy hử.

Xuyên vừa nói vừa đưa tay vén mái tóc và ngó Giao mà cười. Giao chồm tới mà nói nhỏ:

- Tôi nói thiệt chớ không phải ngạo đâu. Chị còn đẹp lắm. Trai mới lớn lên cũng phải mê hồn.
- Ôi trai nào ở đâu? Bà già mà mê nỗi gì?
- Còn nheo nhèo, già đâu mà già. Nếu chị chịu lấy chồng khác thì có người xin cưới liền cho chị coi.
- Tôi ghê chồng rồi. Mới thoát khỏi một ông men rồi, nếu gặp một ông khác nữa thì chắc phải tự vận, chớ sống gì được.
- Không. Nếu chị muốn lấy chồng thì chị lựa người không uống rượu, không biết hút thuốc, không biết bài bạc. Ai biểu lựa ông say nữa chi mà tự vận.
- Đờn nay đâu có người toàn vẹn, không có tật gì hết. Nếu họ không rượu chè, không hút xách, không bài bạc, thì họ trai gái cái đó cũng khổ cho vợ vậy.

- Nếu vợ chồng thân thiết thương yêu triu mến nhau thì anh chồng có thèm ngó tới ai nữa đâu mà sợ ảnh đi trai gái.
- Tôi có chồng hơn mười năm, tôi có kinh nghiệm chút đỉnh về thói đời. Đàn ông có nhiều người kỳ cục lắm. Họ có vợ đẹp đẽ, khôn ngoan, hiền đức ở trong nhà, không biết họ còn thèm nổi gì mà họ cũng đi kiếm mèo kiếm chuột. Nhiều khi con mèo của họ kém hơn vợ họ đủ mọi phương diện, vậy mà họ mê rồi họ hắt hủi vợ nhà mới lạ cho chớ.
- Mấy người đó họ điên, kể làm chi.
- Không phải điên. Tại cái tật ưa trai gái chớ. Như có người họ lấy đày tớ của họ, đày tớ mà hơn vợ sao, thế mà họ cũng lấy.
- Thôi không cần nói dông dài. Tôi hỏi gắt chị, vậy chớ nếu có người không say sưa, không hút xách, không bài bạc, không trai gái, họ xin cưới chị thì ưng hay không?

Cô Xuyên cười ngất, cô buông đồ may vá ngó ngay Giao mà hỏi: “Ai ở đâu vậy? Phải nói cho tôi biết đặng tôi dò hỏi rồi tôi mới quyết định chớ. Tôi không biết người đó làm sao mà ưng được.”

Giao ngồi ngó Xuyên trân trân rồi tình cờ vụt đi ra cửa, vừa đi vừa nói: “Thôi để tôi về cho chị nghĩ. Bữa khác tôi sẽ trả lời cho chị biết.”

Xuyên ngó theo, rồi bước lại cửa thấy Giao ra đường và xam xam đi về nhà. Cô đứng ngó mất dạng trong đêm tối rồi cô trở vô đóng cửa, dẹp đồ may và tắt đèn đi vô buồng.

Phần bốn:

Đêm nay cô Xuyên thốn thức hoài, cô ngủ không được, nằm nhớ những lời Giao hỏi cô, thì cô cứ hỏi đi hỏi lại trong trí vậy chớ Giao muốn cái gì đây? Có phải Giao muốn **đánh ụp**¹⁸ với cô mà vì sợ cô không chịu nên không dám nói thiệt, cứ nói xa nói gần đặng dò ý cô hay không? Cô cứ hỏi thăm như vậy mà cô không dám trả lời. Cô nhớ những lời Giao nói, nhớ cử chỉ, nhớ cách đứng ngồi, nhớ cách liếc ngó, nhớ sắc ái ngại, nhớ bộ lơ lửng, vừa muốn nói mà lại ngừng, thì cô biết Giao muốn cô, biết mà không dám nói ra.

Cô biết mà cô không dám nói tới là vì sợ phải với sự quấy chàng ràng ngăn đón làm cho cô cũng ái ngại, cũng lơ lửng như Giao. Cô trông có dịp gặp Giao trong khoảng thanh tịnh đặng to nhỏ cô tỏ bày tâm sự của cô cho Giao nghe hoặc may nhẹ bót túi sâu mà hăng hái bước qua cảnh đời mới. Cô chưa kịp nói thì Giao quậy phá, làm lộn xộn trí cô, làm cho cô ngỡ ngàng không biết đường nào là đường phải, đường nào là đường quấy, khi cô để chân vào cảnh đời mới.

Cô biết Giao muốn cô, nhưng có một lý do là tuổi chinh lịch làm cho cô không dám nói cô biết chắc. Nếu sự nhận định của cô trúng sự thật, thì cô phải đối phó cùng Giao với thái độ nào? Phải xuôi thuận hay là phải chống cự? Xuôi thuận sẽ bị tiếng thị phi chê cười hay không? Còn nếu sự nhận định của cô có sai lầm, thì cô sẽ hổ thẹn với Giao, nó là em út, trước kia nó biết tội nghiệp về số phận của mình, sau này nó còn biết lo lắng về đời sống tương lai của mẹ con mình, sợ mình thiếu hụt phải vất vả cực khổ.

Suy tới nghĩ lui mệt trí rồi cô Xuyên ngủ quên. Mà mơ màng một vài canh rồi cô thức dậy mà suy nghĩ nữa. Khi trước mỗi lần cô bị chồng say đánh chửi thì Giao chạy lại can gián liền, can cho tới bị nhục, bị đòn cũng không nệ. Can thiệp là tại tội nghiệp cho phận đàn bà vô phước hay là vì nặng tình u ẩn ngấm ngấm? Đám ma xong rồi, Giao lại mà tỏ ý lo lắng cho đời tương lai của cô, hỏi thăm cô lấy tiền đâu mà độ nhật, tính làm nghề gì mà sống, rồi hứa sẵn lòng giúp đỡ mọi phương diện. Có lòng lo lắng đó là tại tội nghiệp hay là tại ái tình? Rồi bữa hôm hứa lại chơi mà cứ lánh mặt luôn tới năm sáu bữa có phải cũng là tại ái tình làm cho Giao ngại ngại nên Giao không dám gần cô chăng? Hồi hôm cô không trông mà Giao lại, có phải tại ái tình xô đẩy, Giao muốn dang ra xa mà dang không được chăng?

Qua ngày sau cô Xuyên ngồi may mà trí cô cứ lặp lại các câu hỏi cô nêu ra trong lúc đêm vắng canh khuya đó hoài, cô nhớ hồi hôm Giao hỏi gắt cô nếu có người không say sưa, cũng không có tật chi khác, họ xin cưới cô thì cô ưng hay không. Cô có đáp rằng phải cho cô biết người muốn cưới đó là ai thì cô mới quyết định được. Giao vụt đứng dậy mà nói để bữa khác Giao sẽ trả lời cho cô biết, nói rồi bỏ đi về liền. Nếu nay mai Giao trở lại mà nói ngay ra chính Giao muốn thế cho Túc mà làm chồng cô, chớ không phải người nào khác, cha chả! Gặp trường hợp đó mới liệu làm sao, phải trả lời cách nào?

Trót ngày đó cô không kiếm được câu để trả lời với Giao, cô chưa định được cách đối phó với cảnh tình rắc rối đó. Đến tối cô thăm vái Giao đừng lại, mà có lại thì

---

¹⁸ Đánh ngay vào. Ở đây có nghĩa tỏ tình thẳng, không quanh co.

đừng nói cho cô biết người nào muốn kết tình nghĩa vợ chồng với cô. Thiệt vì phận nghèo hèn cô cần phải có nơi mà nương dựa, bởi vậy cô không dám tính thủ tiết trọn đời với người chồng quá vãng. Nhưng mà bây giờ cô sợ quá, sợ Giao vì tình yêu nồng nàn đắm đuối song phải che đậy giấu kín trong thâm tâm bấy lâu nay bây giờ Túc chết rồi, không cần giấu nữa, nên Giao tỏ thiệt nỗi lòng với cô, thì cô hết sức khó liệu, thỏa thuận thì khó, mà không thỏa thuận cũng khó.

May quá, tối bữa đó con Tý đã ngủ. Cô Xuyên bỗng nó đem vô buồng đã lâu rồi mà không thấy Giao lại. Cô có ý mừng thầm, mừng sự khó khăn hãm dọa nhưng chưa phát hiện. Cô bước ra sân đứng ngó mông, thấy nhà của Giao cũng như nhà ở chung quanh cô đều im lìm, không nhà nào còn đốt đèn.

Cô chắc Giao cũng như các người trong xóm ai cũng ngủ hết, ngủ cho khoẻ đặng sáng đi làm. Cô trở vô cửa tắt đèn mà ngủ như thiên hạ.

Tuy tính đi ngủ, song nằm trong mùng tối đen và nằm một bên đứa con yêu là di tích của người chồng mới chết, nắm mồ có lẽ chưa khô, mà cô Xuyên mở mắt trao tráo, cứ nhớ những lời nói xa gần, và nhớ những cử chỉ dị thường của Giao, thì cô trạo trọc ngủ không được. Tưởng thoát khỏi cảnh đời cũ, thân cô sẽ được khoẻ khoắn, nào dè vừa bước qua cảnh đời mới mà trí cô phải rộn ràng như vậy. Cô nghĩ tới đó rồi cô lo sợ, sợ mạng số vô duyên mãi đời, đầu trước đầu sau, ở khoảng nào cô cũng phải chịu đau khổ, trước thì đau khổ về phần xác, sau lại đau khổ về phần trí.

Giữa đêm khuya vắng vẻ im lìm, cô Xuyên đương nằm ôm lòng lo ngại, bỗng cô nghe có ai gõ cửa nhẹ nhẹ và kêu nhỏ nhỏ: "Chị Hai, chị còn thức không chị Hai? Chị mở cửa cho tôi vô nói chuyện một chút."

Cô Xuyên biết tiếng Giao, nhưng không trả lời, cứ dò mùng chun ra, rồi đi thâm ra cửa. Phía ngoài có tiếng kêu nữa. Cô phải nói: "Tôi đương ra mở cửa đây."

Bây giờ trong ngoài đều nín khe, chỉ nghe chót cửa kêu kẹt kẹt, rồi một cánh cửa nhẹ nhẹ mở ra. Giao bước vô. Trong nhà tối đen. Cô Xuyên lần đi lại bàn thờ mò kiếm hộp quẹt đặng đốt đèn. Giao khép cánh cửa lại rồi cũng mò đi vô. Cô Xuyên quẹt cây quẹt cháy lên, cô thấy Giao đứng sau lưng cô thì cô hỏi: "Đi chơi sao lại để khuya dữ vậy? Giao cười mà nói: "Tôi muốn ngủ mà ngủ không được. Tôi chắc chị cũng còn thức nên tôi lại đây. Thiệt quá chị cũng chưa ngủ."

Cô Xuyên châm cây quẹt vào tim đèn mà đốt. Cô thầm nghĩ sự rắc rối hôm qua hôm dọ, thì bữa nay nó phát hiện rồi. Với giọng nói của Giao đó thì sự cô biết trước đó trúng chứ chớ không trật. Trước khó khăn thì phải bình tĩnh mà đòm đuong, không nên chộn rộn. Cô bưng cái đèn, miệng cô nói: "Em ngồi đó chơi." Cô muốn để đèn trên ván. Giao không cho. Chàng nói: "Chị để đèn luôn trên bàn đó đi. Bữa nay có may đâu mà phải để trên ván."

Cô Xuyên nghe lời, bưng đèn để lại trên bàn.

Giao nói: "Chị ngồi đi, chị Hai, ngồi đặng tôi nói chuyện một chút. Tôi có một chuyện quan hệ lắm. Tôi cần phải nói phứt cho chị nghe. Tôi không thể nín nữa được". Cô Xuyên càng nhận thấy rõ ràng cô đoán trúng ngay rồi. Cô bình tĩnh ngồi liền, ngồi chờ coi Giao nói thế nào rồi cô sẽ liệu mà đối phó.

Giao đi lại vách xách một cái ghế đầu để ngay trước mặt cô Xuyên, chàng ngồi trên ghế, hai tay vịn tấm ván bìa, gần bấp vế cô, ngược mặt nhìn ngay cô mà nói:

“Chị Hai hôm qua tôi nói với chị rằng nếu chị tính cái giá thì sẽ có người không có tật gì hết, họ sẽ xin lãnh làm chồng chị liền. Chị biểu phải chỉ người đó cho chị biết đặng chị liệu rồi chị mới quyết định được. Tôi bỏ đi về, tôi có nói bữa khác rồi tôi sẽ cho chị biết người đó. Bữa nay tôi trở lại mà nói cho chị biết người muốn kết nghĩa vợ chồng với chị là tôi đây, chớ không phải là ai khác. Chị ưng hay không xin chị nói phút cho tôi biết đi. ”

Giao nói một giọt, chừng dứt rồi chàng cứ chống tay bên cạnh ván, mắt nhìn ngay cặp mắt của cô Xuyên mà chờ trả lời. Cô Xuyên cũng ngó ngay Giao. Cô đã quyết bình tĩnh, nhưng nghe lời Giao nói thì cô cảm xúc, nói không được, chỉ nhìn Giao mà rưng rưng nước mắt. Cô nhìn một hồi rồi thở một hơi dài mà hỏi lại, hỏi nhỏ nhỏ đủ Giao nghe: “Em có suy nghĩ kỹ hay không em? ”

Giao vội vã đáp:

- Tôi suy nghĩ kỹ lắm. Từ bữa chôn ảnh rồi thì ý này liền phát sanh trong trí tôi. Tôi biết cái ý đó không thuận với tình cảnh, không hợp với con mắt của thiên hạ, mà trái ngược với tình nghĩa chị em nữa. Bởi vậy nó vừa bùng dậy thì tôi lật đật kiếm thế đề ép không cho nó phát triển mạnh mẽ, tính để thủng thảng tôi liệu sức tôi và tôi dò lòng chị rồi sẽ hay. Chẳng dè tôi càng đề ép thì nó càng lôi cuốn, xô đẩy, thúc dục mạnh hơn nữa. Tôi viện đủ lý, tìm đủ cách mà chống cự với nó không nổi, bởi vậy tôi phải đành chịu thua. Tôi chịu thua là tại nó có một cái lý rất cứng, rất đẹp, cái lý phải làm chồng chị đặng nuôi chị với con Tý no ấm hằng ngày, đặng cho chị biết hưởng thú vui trong đạo làm vợ, kéo thuở nay chị chưa nếm, và sau hết, đặng hiệp cùng chị mà xây một nền hạnh phúc gia đình để hai chị em mình hưởng chung, mặc dầu ai thương ghét, ai khen chê, tùy ý họ, đừng thêm kể. Tôi xuôi xị chịu thua chỉ tại cái lý đó. Rồi nó được trốn nó biến hóa thành như một lò lửa trong lòng tôi, nó thui gan đốt ruột tôi nên tôi phải nói thiệt cho chị biết mà liệu coi bây giờ phải làm sao.
- Em nói cái ý em muốn gán tôi mới phát sanh từ bữa chôn cất cha con Tý xong rồi. Tôi sợ em lắm. Tôi tưởng nó đã nứt mộng đâm chồi lâu rồi mà em không hay. Tôi nghi nó phát sanh từ ngày cha con Tý say về đánh chửi tôi, em chạy lại em can. Ảnh thoi em và ảnh nói: “Mây lấy vợ tao hay sao mà mây bình nó.” Tại lời nói vô ý thức đó mà em để ý đến phận tôi, nên em can thiệp luôn luôn. Vì thương tôi nên em không kể gì hết.
- Không, không. Đâu phải vậy. Thiệt từ ngày tôi làm ngoài hãng cưa, tôi nghe theo lời ảnh tôi mua nhà về ở xóm này, tôi thấy chị bị ảnh hiếp đáp, hễ say thì đánh chửi, tự nhiên tôi tội nghiệp cho chị, tôi có thiện cảm với chị. Tôi thương phận chị, mà tôi lại coi ảnh như anh cả của tôi, nên tôi can thiệp luôn luôn, không thêm kể gì hết. Mà trong mấy năm đó lòng tôi thương chị cũng như thương chị tôi vậy thôi, chớ không có ý gì khác. Tôi biết lòng tôi hơn chị. Năm nay tôi đã 20 tuổi rồi. Từ khi lớn lên, tôi học máy móc xong rồi, tôi ra đi làm cho tới ngày nay, tôi chẳng hề có thương một cô gái nào hết. Gặp đàn bà con gái, tôi xem cũng như đàn ông con trai, không bao giờ tôi để ý tới.
- Sao em lại để ý đến tôi là người gán già rồi?
- Hôm qua chị nói chị 31 tuổi mà già nổi gì?

- Ba mươi một tuổi đã hết nửa đời người. Còn không mấy năm nữa răng sẽ rụng, mắt sẽ lờ, da sẽ dòn, tóc sẽ bạc. Hiện thời tuy chưa già, song màu xuân xanh đã phai lợt, tôi còn vẻ đẹp son giá đâu mà hiến cho em để đền đáp thanh tình đại nghĩa của em. Em đã lấy thiệt tình mà nói với tôi, tôi không phép đem giả dối mà đối lại. Thuở nay tôi khao khát ái tình. Tình yêu của tôi tràn ngập trong lòng. Có chồng đã 11 năm mà chồng tôi không biết khai nguồn ân ái chứa chan đó ra mà thương thức. Vì vậy nên khối tình yêu của tôi vẫn còn toàn vẹn trong đáy lòng. Tôi dám chắc bây giờ tôi đem ra mà hiến cho em thì không đến nỗi em thất vọng. Ngặt tôi đã đến từng tuổi này, tôi chẳng khác nào một đoá hoa đã héo, nay mai đây sẽ tàn, sẽ rụng, không còn quý báu, xinh đẹp gì nữa mà em mong hái. Nếu em vì tình dục nhứt thời xô đẩy, em hái bướng thì chắc chắn một ngày gần đây em xem lại thì đoá hoa đã khô héo, dầu em không nở vạt nó xuống hào hay xuống vũng cho rồi, em để nó trong bình, em ra vô em thấy nó thì em bực mình chớ không vui gì hết. Vậy em phải suy nghĩ lại cho kỹ, chẳng nên vội lắm.
- Tôi đã có nói tôi suy nghĩ kỹ rồi. Tôi phải làm chồng chị chớ tôi không thể để cho người khác, vì tôi sợ họ cũng sẽ tiếp mà gây sâu não cho chị nữa. Tôi nói thiệt, không hiểu tại sao mà hôm nay tôi thương chị nồng nhiệt, thương đến ăn không ngon, đêm không ngủ được. Để tôi nói hết cho chị hiểu tại sao lửa tình phùng dậy trong lòng tôi, phùng dậy rồi tràn lan ra thế nào. Bữa chôn ảnh rồi tôi ghé thăm chị. Rồi phụ với chị mà dọn dẹp nhà cửa lại. Tối tôi còn theo anh Bảy Cao trở lại chơi đặng coi anh Tư Thìn tính số. Tôi hay còn dư ít chục đồng bạc thì tôi mừng cho chị khỏi mang nợ nần. Nhưng đêm ấy tôi nằm nghĩ lại mấy chục đồng bạc dư đó chị ăn hết rồi chị lấy gì mà sống nữa. Tôi bắt đầu lo lắng về chuyện tương lai của chị với con Tý. Tôi có một mình. Tôi lại được hăng chọn đứng máy thế cho anh Hai Túc. Tôi được lãnh tiền công cũng như anh hồi trước. Tôi đủ sức bảo bọc vợ con ảnh no ấm. Mà bảo bọc cách nào chớ? Tôi lấy có gì mà mỗi tháng tôi chia cho chị số tiền công của tôi? Dầu chị chịu như vậy đi nữa, tôi với chị không có ý gì u ẩn, không có làm điều chi quấy, mà cũng chẳng khỏi thiên hạ dị nghị. Mà lâu ngày chầy tháng rủi tôi với chị vì có cảm tình cùng nhau rồi núp lén xí xí với nhau thì hèn hạ quá. Tôi sẽ mang tiếng dưng tiền bạc mà mua tiết hạnh của chị, còn chị bị chúng cười chê chị ham tiền mà lấy em út. Hai đảng cũng không ra gì hết. Chi cho bằng hai chị em mình công khai kết nghĩa vợ chồng, rồi tôi đi làm mà nuôi mẹ con chị. Chị ở nhà mà lo cơm nước áo quần cho tôi. Hết ai nói gì được nữa. Ái tình của tôi phát sanh tại đó, tôi lo lắng cho tương lai của chị, tại tôi biết thuở nay chị mang túi đau khổ triu triu, tôi quyết đem một khối tình yêu mến nồng nàn đấm đui mà thay thế cho cái túi khốn nạn đó, tại tôi quyết xây một nền hạnh phúc gia đình, không phải với bạc tiền nên không rục rở, nhưng với tình dài nghĩa nặng, nên chắc chắn sẽ êm ấm, sẽ tươi cười luôn luôn, để cho chị em mình chung hưởng đến già, nhứt là cho chị bù trừ nỗi khổ trong 11 năm dài dang dẳng.
- Nếu em có lòng thương tôi, thì kết làm chị em với nhau chắc chắn sẽ tốt đẹp hơn nhiều.

- Không được chị ạ, lửa tình đã phùng dậy rồi, không thể vụt tắt được. Tôi cố rán sức đàn áp ngọn lửa tình trong mấy bữa, tôi không dám thấy mặt chị mà đàn áp không nổi, nên tôi lại thăm chị, tính nói thiệt cho chị nghe. Té ra lại ngồi coi chị đờng may đồ gấp cho người ta, tôi nhận thấy bộ chị tề chỉnh, đàng hoàng, lại có bàn thờ của ảnh sờ sờ một bên đó, tôi kính nể, tôi không dám bày tỏ tình duyên, chỉ hỏi thăm cách ăn ở tương lai, cho chị biết tôi lo lắng cho chị và tôi hứa tôi sẵn lòng giúp đỡ chị đủ mọi phương diện. Mà không nói ra thì lửa tình hừng hực trong lòng, tôi chịu không nổi, sợ ngồi nhây sẽ sanh chuyện không tốt lành, tôi phải bỏ đi về. Chị biểu tôi bữa sau lại chơi đặng chị rãnh chị nói chuyện. Tôi ừ bướng mà tôi không dám léo lại nữa. Trót năm sáu đêm hể ăn cơm tối rồi thì tôi quyết ngủ liền, không dám đốt đèn, ngủ đặng quên tình nồng nàn của tôi đối với chị. Ngủ không được, quên cũng không được, chị Hai à. Hình dạng của chị cứ ở trước mắt tôi hoài, làm sao quên được mà ngủ. Nếu mê mệt quá tôi ngủ được một hai giờ, thì thức dậy tôi càng tưởng nhớ chị nhiều hơn nữa. Chị thấy sức mạnh của tình yêu nó xô đẩy tôi hay không chị Hai? Chị thấy tôi ráng sức mà chống cự với nó thế nào hay chưa? Tôi xem xét lẽ phải lẽ quấy rồi hết. Tôi suy nghĩ hiện tại với tương lai cũng rồi. Tình yêu nó cứ biểu tôi phải xông tới, đừng thêm kể tuổi không đồng nhau, vì tình yêu hai bên đều như nhau, nó không có tuổi, nên không già không trẻ. Nó lại biểu tôi đừng thêm kể tiếng thị phi, bởi vì nếu đôi bên đã công khai kết nghĩa vợ chồng, chớ không núp lén, thì không lỗi gì hết mà sợ thiên hạ chê cười nhạo báng. Tại như vậy đó, nên đêm nay đợi xóm riêng ngủ hết tôi mới lại mà nói ngay việc tôi tính kết tình nghĩa vợ chồng với chị cho chị nghe. Nếu đối với tôi chị cũng có chút cảm tình, hoặc nếu tình yêu nồng nhiệt của tôi nó có thể gây tình yêu cho chị, thì đôi ta phối hiệp với nhau phút cho rồi, đặng chúng ta sớm lo xây đắp nền hạnh phúc mà chung hưởng. Tôi hứa tôi sẽ tận tâm giúp cho chị quên hết nỗi đau khổ chị đã mang trót 11 năm nay và bước qua khoảng đời mới chị sẽ sống với thương yêu, với tình nghĩa, thương yêu dồi dào, mà tình nghĩa cũng chan chứa.

Nghe Giao nói tới đây, cô Xuyên cảm xúc cực điểm, cô hết bình tĩnh, cô hết dần lòng nữa được. Cô khóc ngay, khóc ra tiếng, nước mắt tuôn dầm dề, phải lấy vạt áo mà lau, nhưng càng lau nước mắt càng tuôn ra nữa. Giao đứng dậy đi qua đi lại, rồi hé cửa mà dòm ra ngoài. Trời tối đen tư bề im lìm, nhà nhà đều ngủ.

Giao thấy Xuyên ngồi thút thít khóc hoài, chàng mới lại đứng trước Xuyên mà hỏi: “Tôi sanh chuyện làm cho chị đau đớn buồn rầu lắm hay sao mà chị khóc dữ vậy chị Hai? Nếu có vậy thì xin chị tha lỗi cho tôi. Thiệt tôi cố tâm muốn làm cho chị an vui, chớ không bao giờ tôi tính gây buồn cho chị. Nếu những lời tôi nói có điều nào gọi mạch sâu của chị xin chị cho tôi biết đặng sau tôi tránh.”

Cô Xuyên ngước mặt nhìn Giao với cặp mắt chứa chan ân ái. Tiếc vì đêm tầm tối, lại ngọn đèn leo lét đàng xa không cho Giao thấy được nên Giao không rõ được tâm hồn của Xuyên trong giờ phút quan hệ này, giờ phút yêu thương pha trộn với lo ngại.

Xuyên nhìn Giao rồi nói: “Nghe lời em nói này giờ tôi vui sướng lắm, chớ có buồn rầu đâu. Buồn rầu quá nên khóc, mà vui sướng quá, nói không được cũng khóc

vậy chớ.” Giao mừng nên cười mà nói: “À! Nếu tại vui sướng nên chị khóc thì chị cứ khóc đi. Tôi ước mong nước mắt của chị thuở nay, đừng chị vào cánh đời mới, nhẹ nhàng, trong trẻo, sạch sẽ, mà tiếp rước tình yêu của tôi sẵn sàng và hăng hái đem hiến cho chị.”

Cô Xuyên tuy nước mắt chưa ráo, song cô nhìn Giao và nhích miệng cười rất hữu duyên mà nói: “Tôi rất cảm ơn em, cảm cái ơn rót nước **cam lộ**¹⁹ vào lòng tôi đang khô khan xào héo. Tôi cảm cái ơn em đặt tình yêu vào tôi, tình yêu ấy thiết nồng nhiệt nên em mới không màng tuổi tác, mà cũng không kể thị phi. Em ngồi ghế đó, ngồi đừng tôi nói cho nghe. Thiết trót hơn 10 năm nay tôi đau khổ hết sức, đau khổ mà không có người thân thiết đừng thở than. Từ bữa chôn cha con Tý rồi, tôi nghĩ có một mình em thương xót phận tôi, nên tôi có ý trông đợi em lại chơi đừng tôi bày tỏ các nỗi khổ của tôi cho em hiểu, mong trút sạch bầu buồn tủi để nhẹ nhàng mà bước qua khoảng đời mới. Em cứ lánh mặt, tôi mời mà em cũng không thêm lại. Tôi trông đợi không được rồi tôi phiền em. Tôi tưởng em đối với tôi em cũng lãnh đạm như người khác. Đêm nay em nói ra tôi mới hay em muốn tránh tôi là tại ái tình, mà cũng tại ái tình nên tôi mới trông đợi em không được tôi mới phiền giận. Tôi đã thấy em hiểu hết nỗi khổ của tôi rồi, vậy tôi không cần nhắc lại làm chi, nhắc lại thì đụng chạm vong linh của người quá cố tội nghiệp. Còn em hay tôi trông đợi, em đã hiểu tâm hồn của tôi rồi, vậy tôi không cần bày tỏ cảm tình của tôi đối với em làm chi. Bây giờ tôi chỉ nói với em rằng em đã lấy lòng thành thiết mà đáp lại. Em muốn kết tình nghĩa vợ chồng với tôi, đó là một việc hết sức quan hệ. Thuở nay tôi chẳng hề được nghe một câu tình nghĩa. Hôm nay được nghe em phân trần đủ hết, thì lòng tôi khoan khoái vui sướng vô cùng. Nhưng được vui phải ngừa cái buồn, được phước phải ngừa cái họa. Nếu muốn vui cho bền, phước cho chắc, thì phải dè dặt không nên hốt tốc. Vậy xin em hãy phải để cho tôi thông thả đừng tôi suy nghĩ lại. Tôi khuyên em cũng phải bình tĩnh mà ngó trước xem sau. Tôi thấy có một cách giúp cho mình yêu nhau êm ấm mà khỏi ai dị nghị gì được. Mình đừng kết nghĩa vợ chồng, mình chỉ kết tình chị em với nhau mà thôi. Tôi hứa tôi sẽ ở góa trọn đời mà chăm nom hạnh phúc cho em. Còn về phần em, thì tôi sẽ chọn lựa một cô gái xứng đôi vừa lứa và hiệp ý đồng tình với em, tôi làm mai cho em cưới làm vợ. Vợ chồng em về ở chung một nhà, em có vợ để giao tình ái ân lại có chị để chăm nom hạnh phúc. Có vậy thì em đã thỏa mãn tình duyên, mà đôi ta gần nhau cũng khỏi tiếng tăm chi hết. Em nên suy nghĩ lại. Cái cách tôi nói đó là cách khôn ngoan tốt đẹp hơn hết. ”

Giao ngồi trầm ngâm một hồi lâu rồi lắc đầu mà nói: “Không được chị à. Tôi không thể thương người khác ngoài chị được. Phải chị làm vợ tôi thì tôi mới được vui sướng.”

Cô Xuyên thở dài rồi chậm rãi nói: “Vậy thì em phải để cho tôi suy nghĩ. Việc đó quan hệ quá, nó ảnh hưởng trót cả đời chị em mình. Phải suy nghĩ cho kỹ mới được. Tôi xin em cho tôi hẹn mười ngày rồi tôi sẽ trả lời. Mãn hạn đó rồi em sẽ trở lại đây mà bàn tính nữa. Phải để cho tôi tính trí lại đừng tôi sáng suốt mà định đoạt.”

---

¹⁹ *Amrta, nước ngọt, từ ngữ Phật Giáo: nước trường sanh. Cành dương rưới cam lộ, Làm sống dậy mùa Xuân (trang web Làng Mai); Cam lộ rưới giọt lành dương, Thất tình lục dục như đường tiêu tan (Kinh Cao Đài)*

Giao đứng dậy mà nói: “Chị thông thả mà suy nghĩ. Trong mười ngày nữa tôi sẽ trở lại. Nhưng tôi nói trước cho chị biết rằng chị yêu tôi hay không yêu tùy ý chị. Tôi không dám ép chị yêu, bởi vì tình yêu ép buộc thì không có giá trị gì hết. Tình yêu tự nhiên kia mới quý. Mà mãn hạn mười ngày rồi, nếu chị nói vì chị không yêu tôi nên chị không thể làm vợ tôi được, cha chả, nếu chị nhấn tâm đến thế thì chắc chị không còn gặp mặt tôi nữa.”

Cô Xuyên ngó Giao mà hỏi: “Tại sao vậy?”

Giao xây lưng đi lại cửa, vừa đi vừa nói: “Tại sao chị hiểu mà. Cần gì phải nói.”

Giao mở cửa sắp bước ra. Cô Xuyên theo sau mà nói: “Trong khoảng mười ngày đó em cũng phải suy nghĩ lại nghe hôn.”

Giao đứng lại mà nói: “Tôi cũng sẽ suy nghĩ chớ, suy nghĩ coi phải tổ chức ổ uyên ương thế nào cho đôi ta chung sống trong cảnh thần tiên ngoài vòng thị phi, khỏi mất tục dòm ngó. ”

Giao nói rồi đi tuốt mất. Cô Xuyên đóng cửa rồi lại kéo gối mà nằm, tay gác tay ngang qua trán, mắt ngó lên mái nhà. Ngọn đèn leo lét trên bàn, tiếng gà gáy vang trong xóm.

Phần năm:

Lật bật kỳ hạn mười ngày đã mãn.

Thường nghe người ta nói ngày giò kỳ quái vô chừng. Ai có việc trông nó tới mau, thì nó chân chò chậm tới để trông nó mơn hơi chơi. Còn ai có việc muốn nó tới chậm, thì nó lại hăng hái tới mau, đặng hộp tộp lo chưa xong, làm không kịp.

Giao muốn ngày hẹn tới mau hay là tới chậm? Không ai biết được.

Còn cô Xuyên có trông mãn hạn cho mau không? Cũng không ai hiểu.

Người ta chỉ thấy trong khoảng mười ngày đó mỗi ngày hai buổi, Giao đi làm như thường, qua lại trước nhà cô Xuyên thì Giao ngó lơ mà đi, không dòm vô nhà.

Chiều tối ăn cơm bên nhà Bảy Cao rồi, thì Giao về khép cửa mà nghỉ, không đi đâu chơi hết. Còn cô Xuyên, trong khoảng đó, ai đi qua đi lại, sớm mơi cũng như buổi chiều, đều thấy cô chăm chú may. Tối thì cô đốt đèn nằm trên ván mà chơi với con, chừng con buồn ngủ thì cô đóng cửa tắt đèn đem con vô mừng mà nằm.

Tuy không nói ra chớ chắc là trong khoảng mười ngày đó, Giao cũng như Xuyên, cả hai đều suy nghĩ lung lăm. Dấn thân vào một cuộc tình duyên trớ trêu, trặc trẹo, bước tới thì á ngại, thối lui thì không đành, rắc rối cực điểm, làm sao mà không suy nghĩ. Nhưng hai người suy nghĩ thế nào không biết mà đến mãn hạn, chiều Giao về ăn cơm với vợ chồng Bảy Cao thì Giao hớn hỏ cười om sòm. Ăn cơm rồi Giao về nhà liền, nói bữa nay làm mệt nên về nghỉ sớm. Thiệt Giao về đốt đèn một lát rồi khép cửa tắt đèn nằm im lìm.

Còn đàng kia, buổi chiều đó, cô cũng vẫn bình tĩnh như các buổi chiều khác. Đến giờ nấu cơm, cô cũng dẹp đồ may đi nấu cơm rồi mẹ con ăn với nhau. Đến tối cô cũng đốt đèn nằm chơi với con. Chừng con buồn ngủ cô cũng đem nó vô mừng và ra ngoài ngồi chơi.

Cô vẫn biết Giao sốt sắng quá, thế nào đêm nay chàng cũng lại mà nghe cô trả lời. Mà với tánh kỹ lưỡng của chàng, cô biết chắc cũng như mấy lần trước chàng chò cho chòm xóm tắt đèn ngủ hết rồi chàng mới lại. Cô không trông đợi, mà cô cũng không bâng khuâng. Cô làm như việc cô phối hiệp với Giao là đã quyết định xong rồi, quyết định từ bữa Giao thăm dò lòng cô. Giao hỏi cô tính thủ tiết thờ chồng nuôi con hay là tính cái giá đặng gây cuộc tình duyên mới.

Nhưng ngồi lâu một mình cô Xuyên buồn. Cô mở một cánh cửa bước ra ngoài, thấy ánh trăng mừng sáu lò mờ, cô mới ngồi trước hàng ba mà nhìn trăng lướt gió. Cô ngó ra phía ngoài thì nhà ông Kèo với nhà bà Lữ đều ngủ hết. Cô ngó vô phía trong, thì nhà của Giao cũng sùm sụp im lìm. Cô ngó trăng lu mà nói thầm có lẽ tại ánh trăng lò mờ này mà Giao sợ người ta thấy nên không dám đi sớm.

Cô Xuyên đứng dậy vừa muốn trở vô nhà mà nằm, thì nhờ ánh trăng nên cô thấy Giao xăng xóm đi lại. Cô nhích miệng cười và đứng lại mà chờ. Giao đi gần tới thấy dáng Xuyên xó rỏ ngoài cửa, chỗ ánh đèn trong nhà giọi ra, thì chàng đi riết lại vừa cười vừa hỏi nhỏ nhỏ: "Chị chờ tôi hả? Tôi muốn để họ ngủ rồi tôi mới đi, sợ họ thấy tôi lò mờ đi lại ban đêm rồi họ nói tôi nhiều chuyện." Xuyên nói: "Tôi cũng biết như vậy, nên tôi ra ngó trăng chơi, chớ không có trông."

Xuyên vô nhà. Giao theo sau, khép cánh cửa cho khít rồi hỏi nữa: "Chị suy nghĩ rồi phải hôn?" Xuyên day lại ngó Giao mà cười và nói: "Tôi có suy nghĩ gì đâu."

Giao ngạc nhiên, ngời ghé trên ván và hỏi nữa: “Ủa! Sao chị huôn lại 10 ngày cho chị suy nghĩ rồi chị sẽ trả lời? Bây giờ chị lại nói chị không suy nghĩ gì hết. Chị gạt tôi hay sao?”

Xuyến vén áo ngồi trên đầu ván phía trong mà đáp:

- Tôi muốn huôn 10 ngày đặng em suy nghĩ thêm cho kỹ, sau em khỏi ăn năn chớ.
- Tôi có nói tôi suy nghĩ kỹ rồi. Tôi đã quyết định sống thác với chị. Tôi suy nghĩ làm chi nữa mà phải trì huôn. Bữa hôm tôi tỏ tình của tôi rồi, tôi xin chị như vậy đó, chị ưng hay không chị làm ơn nói liền cho tôi biết. Chị đừng kiểm thế dục đặc nữa, tôi chịu không nổi.
- Tôi dục đặc là tại tôi vì em, chớ có phải tôi vì tôi đâu. Tôi là một đàn bà góa, nghèo nàn, tuổi trên 30, có đứa con nhỏ lòng thông, chồng chết không có để tiền chi hết, bỏ vợ con ở lại bơ vơ, không có người mà cậy nhờ mà nương dựa. Em là trai mới lớn lên, hình vóc mạnh mẽ, sức khoẻ dồi dào, có nghề làm thợ máy, tự nhiên dễ kiếm công việc làm, mà hễ đi làm thì được tiền công khá. Em hào hiệp thấy phận mẹ con tôi bơ vơ vất vả em thương, nên đưa tay ra mà cứu vớt. Em ở đây mấy năm, tôi biết rõ tánh tình em, tôi lại từng nhờ em luôn luôn bào chữa. Giữa lúc nguy nan, em có can đảm nên dám đưa tay diu dắt, nếu tôi hất tay, tôi không thềm níu mà sống với con Tý té ra tôi mù quáng dại khờ quá hay sao.

Giao hết sức vui mừng, lật đật bước lại nắm hai tay cô Xuyến mà nói: “Chị chịu rồi! Tôi cảm ơn chị. Thiệt tôi mừng lắm. Tôi đứng trước bàn thờ ảnh đây, tôi xin thế tôi sẽ gắng công rán sức mà làm cho chị vui sướng mãn đời. Tôi nuôi và thương con Tý như con của tôi. Tôi nói thì tôi nhớ lời. Chị yên tâm. Chị cứ yêu tôi cũng như tôi yêu chị vậy thì vợ chồng mình vui sướng khỏi lo gì hết.”

Cô Xuyến ngồi nghe Giao nói thì cô sung sướng nên chúm chím cười hoài, để cho Giao nói dứt lời rồi buông tay muốn choàng ôm ngang mình cô. Chừng đó cô mới nhẹ nhẹ đưa tay cản tay Giao mà nói rất dịu ngọt: “Xin đừng có làm như vậy không nên. Việc vợ chồng là việc trăm năm, chớ không phải một ngày một buổi mà vội. Yêu nhau vì tình vì nghĩa mới lâu dài, chớ vì sắc đẹp hay là vì ôm ấp thì không thể bền vững, bởi vì yêu tại sắc đẹp thì một ngày kia sắc sẽ lợt sẽ phai, hết đẹp nữa rồi phải bỏ. Còn yêu tại ôm ấp thì một ngày kia sẽ chán sẽ nhàm, rồi trở mặt xây lưng, kẻ thì nói phải tôi dè như vậy tôi có thềm lấy nó đâu, còn người thì than chớ chi tôi biết trước thì có thể nào tôi chịu ửng nó, ân ái hóa ra giận hờn, tự nhiên phải rã rời, mỗi người đi một ngã, không tốt lành gì hết. Ngồi đây, ngồi đặng bàn tính mà sắp đặt cuộc đời mới của đôi ta thì có ích hơn là bắt chước thường tình, hễ yêu nhau thì ôm ấp, hun hít, coi tôi bại quá.”

Nghe mấy lời đoan trang chơn chánh như vậy, Giao kính nể nên riu riu ngồi một bên Xuyến, không dám làm hỗn nữa. Cô Xuyến tiếp: “Tôi nghe nói bực cao thượng họ nuôi ái tình trong sạch, yêu nhau thì nhìn nhau cũng đủ, chẳng cần phải nắm tay hay đụng mình. Vợ chồng kính nhau như kính người khách. Mình nên rán bắt chước mà giữ ái tình cho thanh cao, được vậy mới khỏi nhàm, khỏi chán.” Xuyến nói rồi ngó Giao mà cười.

Giao nói: “ Tôi là hạng thợ thuyền, chớ không phải thuộc bực cao thượng, bởi vậy chắc tôi bắt chước làm như mấy ông Tiên ông Phật đó không nổi.” Giao với nắm tay Xuyên nữa, Xuyên không giựt tay, cứ để cho Giao nắm, nhưng cố cười mà giễu: “Tôi đã ửng rồi. Tôi có tính chạy trốn đâu mà phải nắm tay cho chắc.” Giao kê mặt mà nói nhỏ: “Tôi thương quá, được phối hiệp với nhau tôi mừng quá. Cho phép tôi nắm tay cho thoả chút tình hoài vọng hôm nay.”

Xuyên không muốn để cho Giao lôi cuốn vào địa hạt dan díu sớm quá, sợ ngọn lửa cháy mau nó cũng sẽ tàn mau, bởi vậy mặc dầu cô cũng xúc động về ái tình như Giao, nhưng cô rán giữ bình tĩnh, nghiêm trang mà nói:

- Được vui phải đề phòng cái buồn, thì cái vui nó mới kéo dài ra được. Làm việc gì cũng vậy, nếu muốn việc của mình bền vững lâu dài, thì trước khi làm mình phải lo tính cho kỹ lưỡng đặng việc làm khỏi hư hỏng. Vậy trước khi chánh thức chấp thuận lời nguyện ước tơ tóc trăm năm, tôi muốn gạn hỏi một vài điều cho chắc ý đặng sớt sắng với cuộc hoà hiệp. Có vui lòng cho tôi hỏi hay không?
- Được gần nhau thì tôi vui lòng luôn luôn. Muốn hỏi điều chi thì cứ hỏi, chẳng cần phải ái ngại.
- Tuổi của đôi ta cách nhau xa quá, chớ chi tôi lớn hơn 5, 3 tuổi, có lẽ mình ăn ở với nhau người ta không để ý cho lắm. Ngặt tôi lớn hơn tới 11 tuổi, ai ghé mắt cũng thấy sự chênh lệch sò sò. Nếu người ta cười chê thẳng nhỏ mê con mẹ già, người ta ngạo báng, có buồn hay không?
- Tôi đã có nói với mình...Xin cho phép tôi kêu bằng mình, chớ kêu bằng chị nữa thì kỳ cục quá. Nói với tôi mình cũng kêu bằng mình, chẳng nên kêu bằng em. Nếu cứ kêu như cũ, té ra chị em lấy nhau hay sao.
- Muốn thế nào cũng được. Nhưng trong xóm ai cũng biết hai đứa mình thuở nay coi nhau như chị em. Vậy lúc ban đầu ở trong nhà, nói chuyện với nhau thì kêu bằng mình...còn trước mặt thiên hạ thì phải kêu như cũ cho khỏi trái tai người ta. Thủng thẳng quen dần dần, họ biết gia đạo của mình rồi, chừng đó mình sẽ ra mặt chồng vợ.
- Mình tính như vậy phải lắm...Hồi nãy mình nói mình ái ngại về sự mình lớn tôi nhỏ, mình sợ tôi bị người ta chê cười tôi mắc cỡ rồi tôi bỏ mình. Mình đừng lo việc đó. Tôi không thể bỏ mình được đâu. Tôi coi mình cũng như trái tim của tôi. Nếu tôi mổ mà quăng trái tim thì tôi sống nữa sao được. Còn sự thiên hạ cười chê, tôi không thèm kể đâu. Họ có hiểu tình yêu của tôi thế nào đâu mà họ xía miệng vô. Họ có chê cười, nếu họ xâm xì nói lén thì mặc kệ họ. Còn nếu họ nói ngay với tôi thì tôi sẽ dạy khôn giùm cho họ.
- Mình không kể miệng thiên hạ thì dễ. Còn cặp mắt của mình, tôi sợ e nó không để cho mình không kể lắm.
- Cặp mắt tôi thế nào mà sợ?
- Hiện giờ tôi đã qua khỏi thời kỳ xuân xanh, song tôi chưa đến tuổi già cả, da tôi còn láng, thịt tôi còn vun, răng tôi chưa lung lay, mắt tôi chưa lò lệt, mình thấy nhan sắc tôi chưa phai lợt cho lắm, nên mình thèm, mình yêu tôi. Mình quên sự chênh lệch tuổi tác của đôi ta. Nhưng tôi xét phận tôi, tôi không phép quên. Tôi phải nhớ tôi đã 31 tuổi rồi, chừng mười năm nữa răng tôi sẽ bắt đầu

rụng, mắt tôi sẽ bắt đầu lờ, rồi ngày kia lần lần nó tới hoai, tóc tôi sẽ bạc, da tôi sẽ dòn, thân thể tôi khô héo ốm teo, chút đỉnh nhan sắc còn dư cho mình lượm mà thương thức đây nó sẽ tiêu tan hết. Chừng đó mình mới được lối 30 tuổi, thân còn trai tráng, sức đương sung túc, mà mình phải mang con vợ già xấu xa, chàng ràng trong nhà, ngày đêm trông thấy mình gai mắt, bầy gan, đui đi thì mình sợ tiếng bất nghĩa vô tình, còn để ở thì mình buồn, mình chán, té ra hạnh phúc mình mong muốn mình hưởng có mấy năm rồi nó biến thành tai hoạ. Phận mình thì mình không kể tiếng thị phi của thiên hạ, còn phận tôi thì tôi phải kể sự xao lãng tình yêu của người chồng, chớ không kể sao được. Mình yêu tôi thì tự nhiên tôi cũng yêu mình. Mình yêu nồng nàn có lẽ nào tôi yêu lợt lạt. Nhưng tình yêu của tôi thì tôi bảo đảm nó vững bền được, còn tình yêu của mình thì tôi biết lấy chi mà kéo níu nó ở lại với tôi. Tôi nghĩ tới trường hợp đó nên tôi ái ngại hoai, bởi vậy hôm trước tôi mới khuyên mình phải suy nghĩ lại việc đó, phải làm sao cho tôi hết ái ngại, hết lo sợ về ngày sau, có vậy sự vui sướng của đôi ta mới hoàn toàn được.

- Tôi đã có nói tình yêu nếu đôi bên đều nồng nhiệt thì không có tuổi. Từ hồi tôi mới lớn lên cho tới bây giờ tôi chưa yêu một cô gái nào hết. Tình yêu tôi giao cho mình hôm nay là tình yêu son giá để cho tay mình mở dây với tình yêu của mình. Còn mình nói tuy mình có chồng trót mười năm nay, mình đã có một mặt con, song mình chưa được nghe một câu ân tình nào hết. Tình yêu của mình còn y nguyên. Mình lại khao khát ái tình. Thế thì tình yêu của mình cũng như của tôi, cả hai tình yêu đều còn mới mẻ, còn son giá. Hai tình yêu hiệp lại thì xứng lắm, có chình lịch gì đâu mà ngại người lớn kẻ nhỏ. Tôi có nói với mình nếu tôi không được làm chồng mình thì đời tôi hư hỏng, bởi vì tôi không thể yêu người nào khác ngoài mình được. Đêm nay là đêm mình chọn lựa cho đôi ta nắm tay nhau mà bước vào cảnh đời mới, cảnh đời chứa chan tình nghĩa thương yêu, trước ngọn đèn leo lét trên bàn kia: "Tôi thề trên có Trời dưới có Đất, lại có vong linh của anh Hai Túc dưới mồ nữa, tôi xin cả thầy trên dưới trước sau đều chứng minh lòng chơn thành của tôi. Nếu ngày sau tôi thấy vợ tôi già mà tôi phụ rẫy thì Trời Đất cùng hai bên vai vác đường để mạng tôi."

Giao thề rồi quay qua hỏi Xuyên: "Tôi thề độc như vậy đó tin bụng tôi hay chưa? Còn điều gì nghi ngại nữa hay không?"

Cô Xuyên nhìn Giao, nước mắt chảy ròng ròng. Giao choàng tay ôm cổ Xuyên mà kéo lại gần. Xuyên úp mặt vào ngực Giao mà khóc, trong lòng tràn ngập thân yêu, hạnh phúc, hy vọng, tín thành, nghĩa tình, tận tụy. Giao hiểu nước mắt của Xuyên là nước mắt vui sướng, vì xúc động nên tuôn ra, bởi vậy chàng để cho Xuyên khóc, không khuyên dỗ, không an ủi, chỉ vuốt tóc Xuyên, trong lòng chàng cũng thơ thối, sung sướng thuở nay chưa từng được gặp cái hạnh phúc thần tiên ấy lần nào.

Hai người chung nếm cảnh thú an vui tuyệt đối đó một hồi rồi cô Xuyên buông ra mà đi vô trong đặng rửa mặt. Giao kéo gối nằm ngay trên ván mà thương thức riêng ý vị tình yêu nó vẫn còn nức nồng chan chứa từ trên đầu óc xuống dưới bụng dạ chàng.

Cách một hồi cô Xuyên ở trong buồng đi ra, bây giờ mặt mày cô hớn hờ tươi cười. Cô ngồi lại ván, vì bộ ván nhỏ nên không xa Giao, nhưng cô không ái ngại, cô nói Giao mà nói: “Bây giờ mình biết rõ bụng nhau rồi, thế ước kết nghĩa vợ chồng đặng chung sống cùng nhau cho tới ngày chết. Muốn sống cho được an vui, khỏi sợ người cười chê mà cũng khỏi thẹn thùa với lương tâm mình nữa, thì phải bàn tính mà tổ chức một cảnh đời mới của mình cho êm ấm đàng hoàng. Bữa hôm nói phải suy nghĩ đặng tạo ra một tổ uyên ương để đôi ta chung sống trong cảnh thân tiên. Ổ uyên ương đó tổ chức cách nào đâu, nói nghe thử coi.”

Giao lồm cồm ngồi dậy nói: “Tôi tính như vậy: hoặc tôi hoặc mình, một người phải bán nhà đặng về ở chung với nhau. Mình bán nhà về ở chung với tôi thì phải hơn. Ngặt nhà tôi thì tệ quá. Vậy thì nên để tôi bán quách cái nhà của tôi, bán năm bảy đồng cũng phải, rồi tôi lại nhà mình mà ở. Nhà mình rộng rãi, sạch sẽ, lại cây lá còn mới, ở tiện hơn.

Tôi đi làm lãnh tiền công, tôi giao cho mình giữ mà mua cơm gạo nuôi sống gia đình. Nếu mình có rãnh và ai đem đồ mượn may thì mình may cho người ta mà kiếm tiền thêm. Nếu không có đồ may thì mình nghỉ, tiền công của tôi có lẽ đủ nuôi sống, khỏi đói rách.

Tối thứ bảy hoặc chúa nhật mình có buồn thì tôi dắt qua Sài gòn ăn uống chơi, hoặc đi coi hát bội, hát bóng hay là hát cải lương tùy ý mình muốn. Mình rảnh rỗi; nếu có dư tiền thì mua sắm thêm đồ trong nhà mà dùng, mua tủ bàn, quần áo, thứ gì mình cũng còn thiếu. Mà tôi nghĩ miễn là mẹ con mình với tôi mạnh khoẻ, có đủ cơm ăn, có áo quần mà mặc, dầu ở nhà rách, ngủ dưới đất mình cũng vui sướng, chẳng cần gì nhà tốt, đồ nhiều.

Vợ chồng mình cứ yêu nhau, đừng xao lãng, tôi đi làm về thấy mặt mình thì đủ cho tôi vui, dầu mệt cũng khoẻ, vậy là hạnh phúc, tôi không thèm mong hạnh phúc nào khác nữa. Nếu thiệt mình yêu tôi thì chắc ý mình cũng vậy, phải hôn mình?”

Cô Xuyên chum chim cười mà nói: “Hôm nay tôi dò thử ý mình, tôi nhận thấy mình thành thiệt yêu tôi, mình cứ lo cho mẹ con tôi no ấm, mình không kể đến phận mình, mà cũng không kiêng nể ai hết. Tôi đã lớn tuổi mà mình không nệ. Mình biết mình rấp với tôi thì thiên hạ cười chê mà mình không kể tiếng thị phi. Tình yêu của mình phải nồng nhiệt lắm, nên mình mới tối mắt, mới cá gan như vậy. Tôi rất cảm ơn mình, nhứt là cảm tình mình”.

„Bữa nay tôi phải nói thiệt cho mình biết hôm đêm mình lại chơi, mình nói xa nói gần mà dò dẫm lòng tôi thì tôi nhờ có kinh nghiệm về việc đời ít nhiều, nên tôi quyết khuyên giải mình, không muốn để cho mình làm việc trái ngược với nhơn tình, với thế tục. Đến bữa mình bị thui gan đốt ruột, mình chịu không nổi, mình trở lại mà tỏ thiệt cho tôi biết ý mình quyết tính cuộc trăm năm tơ tóc với tôi, thì bộ tịch của mình với giọng nói của mình làm cho tôi thấy đối với tôi mình mang một khối tình cực kỳ nặng nề, cực kỳ mạnh mẽ”.

„Mình làm cho tôi xúc động thái quá, tinh thần tán loạn, nghị lực tiêu tan, tôi xuôi xị, không tìm được lời mà kháng cự, chỉ vu vơ khuyên mình suy nghĩ mà khuyên một cách yếu xị, dường như gợi thêm tình yêu của mình chớ không phải can gián mình. Có lẽ mình thấy lửa tình đang đốt gan ruột mình nó bắt qua mà cháy lòng dạ tôi nữa chớ chẳng không. Lửa tình bắt cháy tới lòng dạ tôi nên bữa nay tôi quăng khí

giới mà hàng đầu, để cho tình yêu của mình xâm chiếm cả hồn xác của tôi dễ dàng, tôi không kháng cự chi hết”.

„Tôi phải cắt nghĩa dằng dai cho mình hiểu rõ ràng tâm hồn của tôi đối với tình yêu của mình là thế nào đặng mình khỏi nghi ngại chi hết. Tôi tuy đã có chồng có con, song tôi cũng như mình, thuở nay tôi mới bị lửa tình phùng dậy trong lòng lần thứ nhất. Tôi chắc nó cũng nồng nhiệt, cũng mạnh mẽ, không thua gì ngọn lửa tình của mình đâu. Mình yêu tôi bao nhiêu thì tôi cũng yêu mình bấy nhiêu, mà tôi lớn tuổi hơn, tôi có rồi một đời chồng, tôi có lăn lộn theo thế tình, có lẽ tình yêu của tôi sáng suốt hơn tình yêu của mình.”

Cô Xuyên nói một hơi rồi cô ngừng mà suy nghĩ. Giao sung sướng quá, muốn nghe cô nói hoài, nên thấy cô ngừng thì nói: “Nói nữa chớ, nói hoài cho tôi nghe đi mà. Tôi muốn ngày đêm tôi được nghe nói chuyện như vậy luôn luôn, tôi không cần ngủ, mà cũng không cần ăn làm chi.”

Cô Xuyên cười mà nói tiếp: “Tôi sẽ nói nữa. Mới gặp gỡ nhau lần đầu, tôi cần phải nói hết cho mình hiểu mà sắp đặt cảnh đời sống chung của đôi ta. Theo cách mình sắp đặt mình mới nói cho tôi nghe đó thì tôi nhận thấy mình coi trong thế gian này chỉ có một mình tôi với mình mà thôi, không còn ai nữa. Tính như vậy không được. Ở đời mình sống chung với thiên hạ thì mình phải đi xuôi dòng với người ta, không nên đi ngược. Mình tính phối hiệp với nhau mà cũng ở luôn tại xóm này. Song phải bán bớt một cái nhà đặng về ở chung với nhau. Làm như vậy mình khinh rẻ thiên hạ quá. Tôi sợ không êm. Chẳng những họ chê cười không thôi, mà họ còn ghét nữa.”

Giao tròn mắt mà nói:

- Họ chê cười nổi gì? Tôi có làm việc gì bậy đâu mà chê cười. Bất quá họ nói tôi là trai mới lớn lên mà tôi đại nên tôi lấy đàn bà có con, tuổi đáng chị cả tôi mà làm vợ. Tôi muốn lấy ai tôi lấy, mắc mớ gì họ mà họ cười.
- Tôi sợ họ còn nói mình là em út làm chung một sở với anh Túc. Ảnh mới chết, nắm mồ chưa khô mình ve vãn mà thỉnh vợ ảnh. Họ cho mình làm như vậy là bất nghĩa nên họ chê cười chớ.
- Tôi với anh Hai Túc là người dung, chớ có bà con dòng họ gì đâu. Rủi ảnh chết, ảnh bỏ vợ con ảnh bơ vợ nghèo khổ. Tôi thấy vậy tôi động lòng. Vì tình anh em tôi ra gánh vác thay thế mà nuôi dùm vợ con ảnh. Tôi lãnh như vậy là làm nghĩa, sao lại gọi tôi bất nghĩa? Họ nói bậy mà kể làm chi. Còn mình nói mình sợ họ ghét tôi. Tại sao mà ghét?
- Mình làm gai mắt họ. Họ nói mình coi họ rẻ quá, nên họ ghét chớ sao.
- Họ ghét rồi họ làm gì tôi mà lo?
- Ở đời chộc cho người ta ghét làm chi. Để cho người ta thương có ích hơn. Lòng dạ của thiên hạ nham hiểm lắm, ít có người lương thiện. Chộc cho họ ghét, nhiều khi họ kiếm chuyện họ làm cho mình nguy chớ phải chơi sao.
- Tôi làm thợ máy, tôi lo chăm nom cho máy chạy đều đều, tôi có làm điều chi sai phép đâu mà sợ họ làm nguy tôi được.
- Chừng họ muốn làm hại mình, họ bày chuyện mình biết sao được. Ví như cha con Tý mới chết chưa đầy một tháng mà hai đứa mình ráp với nhau, họ bày

chuyện nói mình lấy nhau đã lâu rồi, mình có ý giết cha con Tý chết đặng ăn ở với nhau cho thông thả.

- Trời Đất ơi! Bày chuyện như vậy ai mà tin. Ảnh chết có quan thầy mổ mà khán nghiệm, có cò bót tra vấn hẩn hỏi, ai cũng nhận ảnh say ba chìm ba chán té nhằm gốc cây bần nên giập lá mía mà chết. Họ nói tôi giết ảnh sao được.
- Ví như họ nói mình biết ảnh uống rượu trong quán thím Phòn, mình chực ngoài đường mà đón ảnh. Mình làm bộ đưa giùm ảnh về. Thừa lúc không có ai, mình xô ảnh vào gốc cây bần cho bể lá mía mà chết, rồi mình bỏ ảnh nằm đó mình lén đi về. Mình cãi làm sao được. Họ cáo như vậy bề nào mình cũng bị bắt mà tra xét. Sợ tôi cũng bị bắt luôn nữa chớ.

Giao nghe tới cái đó mới lo sợ, nên ngồi lơ lửng mà hỏi:

- Vậy thì bây giờ phải làm sao? Mình có ý kiến gì để đôi ta ăn ở với nhau cho yên đầu, mình nói cho tôi nghe thử coi.
- Hể ráp làm vợ chồng ở chung với nhau, thì phải dời đi chỗ khác xa lạ, cho người ta đừng biết mình, chớ ở đây hoặc ra ở mấy xóm dài theo mé kinh hay là ra ở xóm Cầu Dừa không được. Họ quen biết với mình tự nhiên họ dị nghị nhiều chuyện, ở không yên. Mà chẳng nên ở xa quá, như phía Xóm Chiếu hoặc Cầu Chông, bởi vì ở xa quá, mỗi bữa mình đi làm xa thì cực cho mình. Có phía từ Cầu Kho vô nhà đèn không ai biết tôi. Nếu sang được một căn nhà bên phía đó mà ở thì tiện, khỏi lo ai dị nghị, mà mình đi làm cũng không xa, khỏi phải qua đò thất công chờ đợi một chút.
- Chiều mai tôi sẽ đi kiếm nhà tôi sang.
- Mà kiếm được chỗ ở rồi, hai đứa mình không nên dời đi một lượt. Làm như vậy người ta biết. Để một người đi trước chừng một tháng rồi người kia sẽ bán nhà đi theo sau.
- Kiếm nhà phải mất một hai tháng mà sợ kiếm cũng chưa được. Lâu quá. Biết chừng nào được ở chung với nhau.
- Kiếm chưa được nhà thì cứ ở đây. Nhưng ai ở nhà nấy như thường. Nếu mình muốn tới lui thì phải chịu khó núp lén, ban đêm chờ khuya một chút rồi sẽ lại, rồi chừng bốn năm giờ thì dậy sớm mà về cho thiên hạ đừng thấy. Thương nhau thì phải chịu cực. Muốn được bình yên thì phải cẩn thận.
- Tôi muốn nói với vợ chồng Bảy Cao tôi thôi không ăn cơm tháng đặng ảnh, để mình nấu cơm mỗi bữa cho tôi ăn. Tôi đặt chuyện tôi nói mình than đồ may ít quá, may không đủ cơm cho mẹ con ăn. Tôi muốn giúp cho mình, là vợ của bạn quá cố, nên tôi ăn cơm quán đặng mỗi tháng mình có được thêm chút đỉnh tiền mà nuôi con. Nói như vậy thì chắc vợ chồng anh không nghi.
- Không nên, anh Bảy Cao thiệt thà tử tế, dầu ảnh biết tâm sự của mình, chắc ảnh cũng không nói gì. Ngặt cái miệng của vợ ảnh khó lòng lắm. Chỉ hỗn ầu, ghen tương, ăn hiếp chồng, mà còn quen thói ngồi lê đôi mách, ưa nói hành thiên hạ. Nếu mình thôi ăn cơm quán đặng chỉ, mình lại ăn với tôi, chỉ mất lợi tự nhiên chỉ giận rồi chỉ kiếm chuyện bán dê bán dúi mà nói xấu cho mình. Trong xóm ai cũng hay hết rồi họ xâm xỉ nói hành nói tởi chịu sao cho nổi. Mình cứ ăn cơm ở đặng như cũ thì tốt hơn.

- Thiệt bực mình quá! Tôi là trai mới lớn lên chưa có vợ. Mình là đàn bà chồng chết rồi. Hai đứa mình đều thông thả, muốn lấy ai tùy ý. Mình thương nhau mà không ở chung với nhau liền được, mình nghĩ đôi ta có tức hay không hử?
- Thế sự xằng xiù như vậy thì phải rán mà chịu chớ ức làm chi.
- Còn việc con Tý, mình nghĩ coi tôi rấp với mình nó ghét tôi hay không?
- Con nít còn khờ dại nó có hiểu gì đâu mà ghét. Hướng chi cha nó còn sanh tiền, cha nó ít khi nựng nịu vui chơi với nó. Bởi vậy nó không triu mến, nó cứ theo tôi. Mình ăn ở với tôi mà mình để lòng thương nó như con ruột của mình, thì nó sẽ thương mình lại, thương như cha ruột, chớ lẽ nào nó ghét mà lo.
- Tôi có hứa với mình tôi thương nó, tôi sẽ nuôi và dạy nó như con ruột của tôi vậy. Mà mình có tính mình sẽ biếu nó kêu tôi bằng chú, bằng cậu, hay bằng cái gì hay không?
- Kêu bằng cậu, té ra mình là em của tôi mà mình lấy tôi hay sao? Không nên. Họ chê mình loạn luân. Kêu bằng chú có lẽ được hơn. Nếu ai nghi thì bất quá họ nói mình là em chồng của tôi, anh mình chết, mình đánh ụp với tôi. Nói như vậy thì dễ chịu một chút.
- Tôi muốn bắt nó kêu tôi bằng ba. Mà chừng đi ở chỗ khác kìa, chớ còn ở đây thì nó kêu bằng chú như cũ.
- Muốn như vậy cũng được.

Giao cứ bàn tính với Xuyên tới gà gáy canh ba rồi Giao ở ngủ luôn, chừng sao mai mọc mới dậy đi về.

Phần sáu:

Từ đêm mừng sáu, trăng lờ mờ, xóm vắng vẻ, tay bắt tay, mặt nhìn mặt, tình yêu thố lộ, rồi ân ái tràn trề, hai đàng đã thể nguyên cùng nhau sát cánh kề vai bước qua giai đoạn mới trong đường đời, nhưng trót cả tháng hai người cũng vẫn sống như bình thường trong xóm Ụ Tàu, bên vùng Vĩnh Hội.

Mọi bữa người ta cũng thấy cô Xuyên cặm cụi ngồi may có con Tý xấn bản chơi một bên cô, hoặc chơi ngoài cửa. Có vài lần cô khóa cửa, dắt con lại gọi nhà cho bà Lữ coi chừng dùm rồi mẹ con ra đi, nói đi kiếm đồ may, vì lúc này may ế lắm.

Còn Giao thì mỗi buổi đều đi ra hăng cửa mà làm như thường không có lần la đến nhà Xuyên mà chơi, vẫn tiếp tục ăn cơm quán tại nhà Bảy Cao. Bữa nào đi làm về ngang, hề thấy Xuyên thì hỏi thăm sức khỏe, còn thấy con Tý thì kêu ra cho tiền. Có bữa mới lãnh tiền Giao ghé, nhưng đứng ngoài sân kêu Xuyên mà đưa tiền cậy mua vài may dùm một áo sơ mi tay cụt với một cái quần dài ống.

Có nhiều buổi chiều, mần giờ làm việc rồi Giao nói cho Bảy Cao hay chàng mắc đi Sài Gòn hoặc Ông Lãnh mà thăm bà con hay anh em. Chàng dặn về như đói bụng thì cứ ăn cơm trước, chàng về trễ thì chàng sẽ ăn sau.

Giữa thanh thiên bạch nhật, và trước mắt mọi người trong xóm Ụ Tàu thì Xuyên cũng như Giao, cả hai đều giữ cử chỉ đàng hoàng, không có điểm nào làm cho người ta nghi bậy bạ được.

Xuyên với Giao thiệt có đi kiếm nhà lá hoặc phố lá mà mượn đặng dơi chỗ ở thì chẳng hề cho ai biết, lại kiếm có mà nói cho người ta tin mình đi có việc riêng. Con Tý là con mồ côi của người bạn cũ nên Giao cho nó tiền. Cô Xuyên là thợ may nên Giao đưa tiền cậy mua giùm vài may áo, may quần. Các việc đó là việc thường, có chi đâu mà nghi ngờ được.

Đêm nào Giao cũng lén đi lại nhà Xuyên mà ngủ, nhưng nghe theo lời Xuyên căn dặn nên Giao hết sức cẩn thận, đêm nào chàng cũng đợi 9, 10 giờ cho xóm riêng ngủ hết rồi chàng mới đi. Khuya về thì luôn luôn hề sao mai mọc thì Xuyên kêu chàng dậy mà về, khi đi cũng như khi về chẳng bao giờ có gặp người nào hết. Người xưa có để lại một câu phương ngôn: “Mặt hiện hồ ẩn, mặt hiển hồ vi” thiệt là trúng. Việc càng giấu, người ta càng dễ biết, vật càng nhỏ người ta càng dễ thấy.

Cuộc tình duyên u ẩn của chàng Giao và nàng Xuyên, cả hai người đều giấu giếm thiệt kỹ lưỡng, thiệt kín đáo. Thế mà chắc gì giấu cho khỏi con mắt lục lạo của người đời được.

Mấy hôm rồi đến bữa cơm vợ Bảy Cao thường bàn luận phận góa bụa của cô Xuyên trước mặt Giao. Chị nói cô Xuyên kiếm chồng nghĩ cũng phải, mà có chồng làm ăn tiền công nhiều, vậy mới khôn. Có chồng như vậy nó mới nuôi nổi mẹ con no ấm, khỏi ngồi may mệt nhọc.

Giao lặng thinh, không dám chen vô mà nói gì hết, giả bộ như việc đó không can hệ gì đến mình. Nhưng tối lại Giao cho Xuyên hay những lời xiên xéo của vợ Bảy Cao làm cho Xuyên lo ngại thôi thúc Giao kiếm chỗ dơi đi cho gấp. Giao gắng công đi kiếm nhà mà mượn, nhưng đi giáp hết từ Ông Lãnh vô **nhà đèn**²⁰ không gặp được một căn nhà nào trống mà mượn.

²⁰ công ty điện lực Chợ Quán, khu Chợ Quán

Cách ít bữa sau cô Xuyên ra phía bên đò kiếm tôm cá mua ăn. Cô gặp bà Mươi Liệu ở gần hăng dẹt, quen với cô mấy năm nay. Bà vui vẻ mừng cô mà hỏi:

- Nghe nói em có chồng rồi phải hôn?
- Chồng ở đâu?
- Coi! Sao họ nói em đã đụng thợ Giao? Có chồng thì ta mừng cho, tội gì phải giấu?
- Ai nói với bà vậy bà Mươi?
- Vợ Bảy Cao. Bữa hôm cổ ra nói chuyện ngoài bến đò. Xóm ngoài này ai cũng hay hết, còn giấu làm chi?
- Bà Mươi làm ơn nói lại với bà con ngoài này, chuyện đó có lẽ Giao muốn rồi chú nói sao đó tôi chưa hay biết gì hết. Tôi đang kiếm người mà bán cái nhà đặng trở về Xóm Chiếu tôi ở, tôi chưa có tính lấy chồng.
- Ở trên này cho vui, về dưới Xóm Chiếu làm chi?
- Ở đây đồ may ít quá mẹ con tôi sống không nổi. Về chỗ bà dì tôi ở hồi trước đó tôi có quen nhiều, tôi làm bánh tôi đem cho trẻ nhỏ bưng đi bán, có lẽ dễ chịu hơn. Bà nghe có ai muốn kiếm chỗ mà ở, bà làm ơn chỉ dùm vô tôi, nghe hôn bà Mươi. Tôi cảm ơn bà lắm.
- Ủ, để có ai muốn mua nhà tôi chỉ cho họ vô.

Hai người từ già nhau mà đi.

Cô Xuyên thấy nguy hiểm đã tới do vợ Bảy Cao thọt thẹp. Cô chắc chị ta tọc mạch ban đêm rình mò thấy Giao lén đi, nên mới dám nói quả quyết cho người ta hay như vậy. Cô buồn quá, trông cho mau tối đặng gặp Giao cô biểu chàng kiếm cho được một chỗ ở, tốt xấu không cần, cô bán nhà mà đi phút cho rồi, đặng tránh tiếng thị phi khó chịu.

Đêm đó Giao nghe Xuyên thuật chuyện bà Mươi Liệu nói với cô hồi sớm mai thì Giao nổi giận, tính sẽ hỏi vợ Bảy Cao sao dám đặt chuyện mà nói như vậy, rồi mắng chị một lần cho chị chừa cái thói ăn no đi nói chuyện thiên hạ.

Cô Xuyên đã lịch lãm hơn tình, nên cô bình tĩnh mà khuyên: "Tôi nói lại cho mình biết vậy thôi, chớ sanh rầy làm chi. Tôi chắc ban đêm chỉ rình mò thấy mình đi lại đằng này nên chỉ mới dám nói. Chỉ nói trúng chớ phải đặt chuyện nói bậy hay sao mà giận. Mình bày đối chọi, chỉ nói tùm lum ra hết, càng thêm xấu hổ chớ có ích gì. Mình làm chuyện trái đời, người ta có nói thì mình làm lơ tốt hơn. Bày cãi qua cãi lại, thiên hạ hay hết càng khó chịu nữa. Vậy mình giả đò không hay gì hết, rán lo kiếm giùm chỗ cho tôi dọn đồ đi trước cho rồi. Nếu tôi bán nhà không kịp thì tôi khóa cửa để cho bà Lữ coi chừng và có ai mua bà bán giùm cho tôi, bán giá nào cũng được, miễn tôi ra khỏi xóm này thì thôi. Mình thùng thảng ở lại sau, đừng có đi theo gáp. Có sớm lắm là một tháng rồi sẽ bán nhà mà đi cho thiên hạ khỏi nghi. Hồi sớm mai tôi có nói bà Mươi Liệu tôi tính trở về Xóm Chiếu. Phải nói dối mỗi người đi một ngả cho họ khỏi nghi."

Giao nói: "Ồi! Ai muốn nghi giống gì thì cho họ nghi. Hoi nào mà lo. Tôi lo là lo kiếm một căn nhà sạch sẽ tử tế đặng dọn cho vợ chồng mình thông thả sung sướng vậy thôi. Nếu mình đi mà tôi phải ở lại đây tới một tháng thì tôi chịu sao nổi. Tôi muốn phớt cho mình dọn ở rồi thì tôi cũng lo bán nhà liền. Hễ bán được thì tôi đi, bất luận bữa nào. Đồ đạc của tôi không có vật gì đáng kể. Tôi bán luôn hết, lấy nội áo

quần mền chiếu mà đi vậy thôi. Tôi nói có một người anh em bà con biểu tôi về ở chung, nên tôi không cần chở đồ đạc theo. Trong nhà có mình là đủ cho tôi vui sướng rồi, dầu họ có bàn cần ốc xa cù, tú cẩm lai, tôi coi cũng như bỏ.”

Cô Xuyên nghe những lời chan chứa tình yêu như vậy thì cô cảm động cực điểm, không dè mạng số của cô đã định cô phải đến từng tuổi này cô mới nếm được thú vị của ái tình. Cô thầm mong ước hạnh phúc này sẽ kéo dài đến mãn đời của cô để bù trừ nỗi lòng lạnh lẽo cô phải chịu trong thời kỳ xuân xanh, như hoa đang nở tốt tươi mà xơ rơ ở góc rào không có người đoái hoài thương thức.

Vài bữa sau, buổi sớm mai, bà Mươi Liệu dắt một chị đàn bà lạ vô coi nhà của cô Xuyên mà mua. Bà nói chị này là vợ của **cặp rằng**²¹ làm ngoài hãng cao su. Chị ở phía bên đò Long Kiến, muốn kiếm nhà mua về ở trên này đặng chồng chị đi làm cho gần. Chị xem trong nhà từ trước ra sau rồi chị bước ra sân đứng nhắm nhía bốn phía, bộ chị bằng lòng lắm.

Chị nói chị có đủ đồ đạc sẵn nên chị mua cái nhà mà thôi. Chị hỏi cô Xuyên tính để nhà lại cho chị với giá nào. Cô Xuyên nói đồ của cô không bao nhiêu, cô phải mượn chở về Xóm Chiếu mà dùng. Cô bán cái nhà không, mà nhà mới lợp hồi năm rồi, cửa vách đều chắc chắn lại có bếp nấu ăn riêng, nên cô bán giá không thể dưới hai trăm được. Chị đàn bà đó nói để chị về tính lại với chồng rồi chị sẽ trả lời.

Đến trưa bà Mươi Liệu trở vô nói người coi nhà đó vừa lòng lắm, nhưng chị tính chiều chị sẽ dắt chồng chị vô coi nữa? Chị lại than giá hai trăm thì mắc, bởi vậy chị cậy bà Mươi Liệu vô xin bớt đôi ba chục giùm cho chị.

Cô Xuyên nghe người ta muốn mua thì cô tính nên cầm giá không dại gì mà phải bán rẻ. Cô biểu bà Mươi Liệu nói giúp cho cô bán được hai trăm thì cô **kính**²² cho bà mười đồng để ăn trâu. Như họ có nài lắm thì bớt chừng mười đồng mà thôi.

Chiều bữa đó vợ anh cặp rằng ra hãng cao su đón chồng mà dắt vô nhà của cô Xuyên nữa. Anh cặp rằng cũng vừa lòng lắm, nói cái nhà còn chắc, khen chỗ ở rộng rãi. Vợ chồng cặp rằng nài xin cô Xuyên bớt chút đỉnh. Cô Xuyên nói cô ở chỗ này hơn mười năm, cô mến lắm. Vì chồng cô bất hạnh, cực chẳng đã cô phải bán nhà trở về Xóm Chiếu mà nương nấu với bà con. Vì cô phải đi nên mua giá nào cô cũng phải bán. Vậy cô xin vợ chồng anh cặp rằng thương giùm phận cô góa bụa, đừng có bớt tội nghiệp cho cô, lẽ thì nên giúp thêm cho cô nuôi con đặng làm nghĩa.

Anh cặp rằng nghe cô nói như vậy, anh biểu vợ đừng có bớt. Anh hẹn với cô Xuyên sáng bữa sau vợ anh trở lên cho cô làm giấy rồi vợ chồng đủ số hai trăm.

Vợ chồng cặp rằng với bà Mươi Liệu ra về thì trời đã chạng vạng tối. Cô Xuyên đưa khách ra tới đường; cô thấy dạng chàng Giao đương hăm hở đi vô xóm, cô đứng đó mà chờ. Chừng Giao đi ngang qua, cô mừng mà nói: “Tôi bán nhà được rồi, bán hai trăm. Sáng mai tôi làm giấy rồi họ chồng bạc.”

Giao cười mà nói: “May dữ hôn! Tôi cũng mới **sang**²³ được một căn phố rồi, phố ngói vách ván, có lót gạch, có nhà bếp hẳn hoi, ở trong đường hẻm phía sau trường

²¹ (caporal) cai thợ

²² kính tặng

²³ mua hoặc mượn lại

học Cầu Kho.” Giao nói có mấy lời rồi đi riết về ăn cơm, hứa tối sẽ lại mà nói chuyện thêm cho Xuyên nghe.

Cô Xuyên mừng quá, cô trở về nhà đốt đèn, dọn cơm đặt mẹ con ăn với nhau, vì hồi chiều có khách, ăn chưa kịp, nên con Tý đói bụng.

Đêm đó cô Xuyên có ý trông Giao lại sớm đặt cô hỏi thăm coi sang phố tốn hao bao nhiêu và chừng nào dọn qua ở được.

Bữa nay Giao mừng, lại không thêm sợ **miệng lằn lưỡi môi**²⁴ nữa, nên lúc ăn cơm chàng nói với vợ chồng Bảy Cao rằng có người anh bà con mới mở ga ra sửa xe hơi gần rạp hát Cầu Muối, anh cứ biểu chàng về ở với anh đặt trưa tối có rãnh thì giúp anh về việc máy móc. Vậy có ai mua nhà thì chàng sẽ bán đặt cuối tháng chàng ra Cầu Muối ở giúp anh.

Vợ Bảy Cao chúm chím cười và nói:

- Em ra Cầu Muối mà ở, em đi làm xa quá.
- Cũng như ở đây, không xa gì lắm.
- Xóm này lần lần đi hết. Nghe nói má con Tý cũng đang kiếm người mà bán nhà đặt đi về đâu dưới Xóm Chiếu.
- Tôi không nghe nói.
- Có lẽ cũng cuối tháng này đi.

Nghe lời mỉa mai đó Giao nổi giận, nhưng nhớ lời cô Xuyên dặn nên chàng phải ăn nhẫn làm lơ, không thêm nói chuyện nữa.

Ăn cơm rồi Giao về nhà nằm nghỉ một hồi, chàng nóng nảy muốn bàn tính với Xuyên đặt dọn đồ đi gấp, bỏ xóm này cho rồi, bởi vậy không cần chờ khuya, chàng mở cửa xam xam đi lại nhà Xuyên.

Chàng vừa bước vô thì cô Xuyên hỏi:

- Họ sang căn phố đó họ đòi bao nhiêu?
- Họ đòi 200. Tôi bớt xuống 150. Họ chịu.
- Không mắc đâu. Phố ngói vách ván, lại có nhà bếp, ở khoẻ quá.
- Phố tốt lắm, cao ráo sạch sẽ, có vài cây ở đây đó. Chiều mai mình đi đò qua ga xe điện Cầu Kho ngồi chờ tôi. Hăng đóng cửa tôi qua tôi dắt mình đi coi. Tôi chắc mình thấy thì mình ưng bụng liền.
- Người ta đang ở, mình nói thế nào mà họ chịu sang cho mình?
- Hôm nay tôi gặp ai tôi cũng dặn hễ nghe có người nào muốn sang nhà, sang phố, thì làm ơn cho tôi hay. Vì vậy nên hồi chiều tôi qua đó tôi liền gặp một anh quen ảnh cho tôi hay ở dãy phố sau trường học Cầu Kho có người muốn sang đặt về Bình Tây, Bình Đông gì đó mà ở. Người bạn tôi dắt tôi vô đó coi. Tôi chịu liền. Tôi hỏi chủ nhà sang bao nhiêu? Người đó đòi hai trăm. Tôi bớt xuống một trăm rưỡi. Người đó chịu. Tôi đưa trước năm chục. Người đó có làm biên nhận cho tôi cầm và hứa bất luận bữa nào hễ tôi đóng tiền đủ thì người ta giao nhà.
- Vậy còn một trăm nữa, sáng mai họ công tiền nhà thì chiều tôi qua tôi trả đủ cho họ đặt sáng một tôi chở đồ qua dọn ở liền được hôn?

²⁴ miệng thần lằn, lưỡi rắn mối: những lời nói xấu

- Được. Dầu họ chưa đi kịp thì mình ở tạm đó với họ một vài bữa. Đồ đạc của họ không có gì lắm. Đồ mình để đỡ vô thêm được. Sang được phố, bán được nhà thì đi phứt cho rồi, ở đây nữa làm chi, ghét lỗ miệng của vợ Bảy Cao quá.
- Vậy sáng mai làm giấy lấy tiền rồi tôi cũng cho chị cặp rằm hay sáng một tôi giao nhà, đừng tôi mượn chớ đồ đi.
- Tiền sang phố còn thiếu một trăm nữa thì chiều mai tôi đóng luôn chớ mình đóng làm chi. Tôi có đủ tiền.
- Tôi bán nhà được tới hai trăm. Bà Mười Liệu đem mối, tôi thường công bà mười đồng thì tôi còn một trăm chín. Tôi đóng một trăm đó; mà tôi cũng trả năm chục lại cho mình nữa. Sang phố cho mẹ con tôi ở, tôi phải trả tiền chớ lẽ nào tôi để cho mình chịu tổn.
- Đã là vợ chồng thì tiền bạc là của chung, bày tiền mình tiền tôi làm chi. Tôi có tiền sẵn đây thì để cho tôi trả luôn cho người ta. Tiền bán nhà thì mình cất đó đừng dọn về bên xong rồi mình muốn mua giường, mua tủ hay mua ghế, mua bàn gì thêm thì mình mua, không được hay sao?
- Mình tính như vậy thì được. Để coi nếu trong buồng có chỗ rộng thì mua thêm một cái giường mới đừng vợ chồng mình ngủ, để cái giường cũ cho con Tý.
- Người ta gọi vợ là người nội trợ. Chồng lo việc ngoài, vợ lo việc trong nhà. Tôi tận tâm tập nghề thợ máy của tôi cho giỏi đừng tôi ăn tiền lương cho nhiều mà đem về giao cho mình gìn giữ. Mình phải lo việc trong nhà, để dành tiền bạc bao nhiêu, phải mua sắm vật gì cần dùng, phải dọn cách nào ở cho sung sướng tùy ý mình liệu, tôi không cần biết tới. Miễn là mình tổ chức nhà mình thành một ổ uyên ương tốt tươi, êm ấm, để vợ chồng mình sống trong cảnh thân tiên, mặc ai nói gì thì họ nói. Mình rán làm sao cho đúng với câu ngôn ngữ: “Vợ già chồng trẻ là tiên non bông” đó thì mình làm.

Hai người cười ngất, vui vẻ phi thường, thương yêu cực điểm.

Hồi nhỏ ở Xóm Chiếu bà dì của Xuyên có cho cô học chữ gần một năm rồi mới học may, bởi vậy cô đọc mau viết lẹ.

Sáng bữa sau cô Xuyên đi ra xóm ngoài cậy bà Mười Liệu kiếm [nài](#)²⁵ cho cô tờ giấy trắng và mượn một cây viết với bình mực cô đem về sẵn đừng có làm tờ bán nhà.

Quá nửa buổi, chị mua nhà với bà Mười Liệu vô. Chị biểu Xuyên làm giấy bán rồi chị chồng tiền. Cô Xuyên hỏi tên họ anh cặp rằng rồi cô viết nảo mà đọc cho chị mua nghe thử. Chị chịu. Cô mới viết sạch lại mà đưa cho chủ mua. Chị cặp rằng đếm đưa hai trăm đồng bạc và hỏi cô tính bữa nào dọn đồ mà giao nhà. Cô Xuyên nói sáng bữa sau cô sẽ mượn người [xe đò](#)²⁶ đi rồi trưa giao nhà được. Nếu có trễ lắm thì ngày mốt, chớ không trễ hơn nữa.

Chủ mua nói trưa mai sẽ lên thăm chừng, rồi từ giã mà về.

Đến trưa cô đem mực viết ra trả bà Mười Liệu, cô đưa cho bà mười đồng bạc và tỏ lời cảm ơn giúp cho cô bán nhà xong. Cô cậy bà kiếm mượn giùm cho cô hai người

²⁵ yêu cầu để mua hoặc bán

²⁶ chuyên chở đồ vật bằng xe

phu với một chiếc xe tay đạng sáng mai chở đồ đạc của cô đem đi cho trống nhà giao cho chủ mua đã chồng đủ tiền bạc rồi.

Chiều cô lại bà Lữ cho bà hay cô đã bán nhà về Xóm Chiếu ở đậu với bà con. Cô gọi nhà cho bà coi chừng giùm đặng cô đi kiếm chỗ gọi đồ đạc, rồi cô dắt con ra đi.

Mãn giờ làm việc rồi Giao biểu Bảy Cao về ăn cơm chớ đừng chờ, vì chàng mắc ra Cầu Muối ăn cơm với anh. Qua bên Cầu Kho gặp cô Xuyên mới dắt nhau đi coi căn phố. Cô Xuyên chịu lắm, không chê chỗ nào hết.

Giao đưa thêm cho anh chủ nhà một trăm nữa thì đủ số. Anh làm giấy cho Giao cầm làm tin. Giao nói sáng bữa sau sẽ chở đồ đem qua dọn mà ở. Anh chủ nhà chịu. Anh biểu cứ chở đồ qua. Đồ của anh còn chút đỉnh anh sẽ đem ra ngoài cho mà dọn và anh cũng sẽ mượn chỗ đồ của anh đi liền.

Việc xong rồi Giao mới kêu hai xe xích lô đi với mẹ con Xuyên ra Sài Gòn ăn uống chơi một bữa cho vui. Thấy con Tý buồn ngủ nên ăn no dắt nhau đi chơi vài con đường rồi Xuyên đem xe kêu con đi về trước. Giao thùng thủng đi bộ về sau, thấy xóm riêng ngủ hết chàng ghé luôn vào nhà Xuyên, không thềm về nhà chàng.

Giao phụ với Xuyên mà dọn dẹp đồ đạc cho sẵn đặng sáng chở đi cho gọn. Đồ không có bao nhiêu, xe tay chở một chuyến thì xong hết.

Tặng sáng cô Xuyên mới đi từ già mấy người ở gần. Thăm vợ chồng Bảy Cao cũng như bà Lữ và vợ chồng ông Kèo, đến đâu cô cũng nói cô trở về Xóm Chiếu ở đậu, nhưng vì nhà của người bà con chật quá nên cô phải đem đồ của cô mà gọi cho người quen ngoài Ông Lãnh, đợi mượn được một căn nhà riêng rồi cô sẽ đem đồ về mà dọn.

Hồi cô ở trong nhà Bảy Cao đi ra thì cô nghe vợ Bảy Cao nói với chồng: “Khéo mà²⁷ con mắt người ta! Bán nhà đi mượn phố xóm khác mà ở với Giao, tưởng người ta không biết hay sao mà giấu.” Lại nghe Bảy Cao nói: “Mình nhiều chuyện quá! Người ta làm sao xong thì thôi. Nói làm chi cho mịch lòng. Cứ giữ tậ cũ hoài, không chịu bỏ.”

Cô Xuyên nghe rõ, nhưng cô làm lơ mà đi luôn.

Trưa trưa một chút bà Mươi Liệu vô với hai người kéo một chiếc xe tay. Hai người ráp dọn đồ. Họ vác bộ ván sắp dưới hết rồi tới cái giường với cái bàn. Mùng, chiếu, nôi, ổ, chén, bát, ghế đầu, áo quần, cùng đồ lật vạt chèn nhét lên trên.

Chị cặp rặng lên tới. Cô Xuyên giao nhà. Hai người phu dọn đồ hết lên xe rồi, cô Xuyên mới từ già bà Mươi với chị cặp rặng mà đi. Xe đi trước, một người kéo, một người đẩy. Cô Xuyên dắt con theo sau. Cô ngó quanh trong xóm Ụ Tàu, là chỗ cô nường nấu trong mười năm nay, mà bây giờ cô phải lìa xa thì cô phải cảm động.

Nhưng cô nhớ khoảng đời cô ở đây cô không biết vui sướng chút nào, rồi cô còn nhớ mấy lời của vợ Bảy Cao xoi xia hồi sớm mai nữa, thì cô dắt con đi mau, nói đi theo cho kịp xe đồ, mà kỳ thiệt cô muốn đi khỏi xóm nầy cho mau, đặng tới chỗ khác hoặc may cô được hưởng an vui nhiều ít.

Ra tới bến đò Cầu Kho, cô Xuyên dặn hai anh phu đẩy xe qua Cầu Ông Lãnh rồi vòng vô chợ Cầu Kho. Cô đi đò qua chợ cô chờ rồi cô sẽ chỉ đường cho mà đi.

---

²⁷ mờ, che mắt

Qua chợ Cầu Kho cô dắt con Tý vô tiệm ăn hủ tiếu rồi ăn thêm bánh mì với thịt bò kho cho no, vì bữa nay không thể nấu cơm được. Cô lại mua hai gói xôi với một cặp Lạp Xưởng nướng, tính gói đem theo để trưa chiều có đói thì ăn, bởi vì cô chưa biết ở gần đó người ta có bán đồ ăn hay không nên cô phải đề phòng.

Xe đồ qua tới. Cô dặn đi lên đường hẻm sau trường học. Anh sang phố đã dọn đồ của ảnh ra ngoài hàng ba rồi. Hai anh phu khiêng đồ vô mà dọn, khen cô Xuyên muốn được căn phố tốt quá. Cô nói phố của người bà con muốn, cô đem đồ qua đây cô gọi, chớ không phải phố của cô. Gọi đồ rồi mẹ con sẽ về Xóm Chiếu mà ở đậu.

Đồ dọn xong rồi cô trả tiền công cho hai anh phu. Cô cho thêm mỗi người một đồng đựng lại chợ ăn uống rồi sẽ về. Hai anh cảm ơn rồi đẩy xe đi.

Đến xế người sang phố cũng chở đồ của ảnh đi hết. Bây giờ cô Xuyên hoàn toàn làm chủ căn phố rồi. Cô bận áo vắn, quét dọn cho sạch sẽ, tính chiều sẽ có Giao ghé thăm. Cô đứng nhắm nhía, cô thấy đồ của cô dọn trong căn phố như vậy coi không được. Nhưng cô nói thầm để thủng thủng rồi sẽ tính.

Thiệt quả chiều Giao ra khỏi hăng rồi thì chàng đi ngay qua nhà mới chớ không về. Cô Xuyên mừng chàng, nhưng khuyên chàng chơi một chút rồi về bên ăn cơm và ngủ luôn kéo vợ Bảy Cao *báng dè báng dít* nhiều chuyện. Giao nói chàng đã có dặn Bảy Cao đừng chờ ăn cơm và chàng nói dối người anh ở Cầu Muối biểu qua ăn cơm rồi coi sửa máy xe giùm cho ảnh. Xuyên than ở bên này rồi lấy gì mà ăn, bởi vì mới dọn về nên chưa nấu cơm được. Sớm mai hai mẹ con ăn hủ tiếu với bánh mì mà trừ cơm. Hồi xế đói bụng mẹ con ăn hết hai gói xôi. Bây giờ còn hai ổ bánh mì nhỏ với một cặp Lạp Xưởng làm sao đủ cho Giao ăn nữa. Giao nói được sống chung thong thả như vậy thì chàng no không cần ăn gì hết. Nếu tối có đói thì kiếm mì cháo ăn bậy cũng được.

Cô Xuyên nói về nhà mới có đủ vợ chồng thì phải ăn lễ tân gia đặng cùng nhau mừng vui cái ngày bước chơn qua cảnh đời mới. Cô khuyên Giao ở nhà với con Tý, để cô xuống chợ Cầu Kho mua thêm đồ về dọn ăn với nhau. Giao nói chợ Cầu Kho không có bán chi lắm. Ở đầu đường Arras gần đây và vô trong chợ Thái Bình cách đó một chút, họ bán đồ ăn đủ thứ. Chàng nói Xuyên không biết thì ở nhà để chàng đi kiếm đồ chàng mua cho.

Giao ra đi, Xuyên xách thùng ra máy nước xách luôn hai thùng nước để uống và rửa ráy. Cô lau chén đĩa sửa soạn đợi chồng mua đồ về thì dọn mà ăn với nhau một bữa tại nhà mới, gọi là lễ tân gia mà cũng là lễ tân hôn.

Giao ôm về một ổ bánh mì lớn với hai gói mà đưa cho vợ mà nói túi bụi: “Ôi! Ở phía sau ga Arras, gần một bên đây, họ nhóm bán đủ thứ đồ ăn hết: mì, phở, xiu cầu, hoành thánh, hủ tiếu, cháo gà, cháo vịt, cháo cá, bánh canh, chè đậu, tàu thương, bánh ếch, bánh cam, bánh bò, *dào cháo quáy*²⁸, rượu, trà, cà phê, muốn ăn thứ gì cũng có hết thảy. Gần tối thiên hạ tụ lại đó ăn uống vui biết chừng nào. Có bán cơm bình dân nữa. Mặc mình nói ăn tân gia, tự nhiên phải ăn tại nhà, chớ không thì tôi trở về tôi dắt hai mẹ con lại đặng ăn chơi vui lắm. Phần thì đi hai tay không tôi có mua đồ

---

²⁸ *tiếng Tàu: quí chiền đầu: bánh bột nổi được sáng chế để bày báng vợ chồng Tân Cối đời Nam Tống nhưng về sau ngụ ý bày báng người Tây Phương, họ coi người Tây Phương là quí nên phải chiền để trừ tuyệt.*

nước được đâu. Tôi mua bánh mì, thịt với đồ ngọt ăn đỡ. Từ rày sắp lên tới kỳ lãnh tiền, buổi chiều đừng thềm nấu cơm, dặt nhau lại đó ăn chơi.”

Cô Xuyên mở hai gói ra thì một gói là thịt xá xiếu có năm cái xiếu mại, còn một gói có hai bánh ếch với ba bánh bông lan. Cô để đẹp đồ ngọt trên bàn, vì phải ăn đồ mặn rồi mới tráng miệng. Cô lấy chén trút xá xiếu riêng. Cô cũng đem bánh mì lạp xưởng của cô ra để chung hết trên mâm. Thấy trời đã sẫm tối, cô mượn Giao đốt giùm cái đèn rồi hai vợ chồng với con Tý ngồi lại ăn với nhau, vui vẻ vô cùng.

Giao thấy con Tý vui, chàng mới nói với nó: “Tý, từ rày sắp lên qua về ở chung với con và má con. Con chịu hay không?” Tý gật đầu chịu. Giao nói tiếp: “Con nhớ kêu qua bằng ba nghe hôn, chứ đừng kêu bằng chú hay bằng cậu.” Tý gật đầu nữa. Giao với Xuyên ngó nhau mà cười.

Ăn hai ổ bánh mì nhỏ với xá xiếu và xiếu mại thì ai nấy đã no rồi, không đụng tới cặp lạp xưởng với ổ bánh mì lớn. Xuyên tính cất để dành bữa sau ăn. Qua tới đồ ngọt thì Giao ăn một cái bánh ếch rồi ăn luôn một cái bánh bông lan. Mẹ con Xuyên ăn mỗi người một bánh bông lan rồi dội ăn bánh ếch không nổi.

Ăn uống rồi Xuyên lo dọn rửa và cất bánh mì lạp xưởng với cái bánh ếch còn dư. Giao dặt Tý ra trước đứng chơi. Giao thấy trong dây phố có vài căn gắn đèn điện nên sáng, còn bao nhiêu thì đốt đèn dầu lu lu.

Con Tý chơi một hồi rồi nó chạy kiếm má nó mà nói nó buồn ngủ và hỏi nó phải ngủ đâu. Cô Xuyên bưng đèn vô giăng mùng trên giường và biểu con chung vô đó mà ngủ trước rồi một lát cô sẽ vô sau. Con nhỏ thiệt dễ dạy, mẹ nó biểu thì nó vâng lời

liền.

Cô Xuyên ra nói với Giao:

- Tôi muốn mình chơi một lát rồi trở về bên nhà mà ngủ cho chòm xóm khỏi nghi.
- Có vợ Bảy Cao nhiều chuyện, chớ chòm xóm có ai nói gì đâu. Mà hồi chiều tôi có nói với anh Bảy Cao rồi. Tôi nói anh tôi bên Cầu Muối biểu tôi chiều qua ăn cơm với anh, sửa máy giùm cho anh. Có ai nghĩ gì được đâu.
- Tôi đi mà mình theo liền tự nhiên người ta biết.
- Ối! Ai biết thầy kệ họ, hơi nào mà lo. Bữa nay là ngày tân gia mà lại tân hôn nữa, tôi phải ngủ một nhà với vợ tôi. Ông Trời sai Thiên Lôi vác búa xuống đây mà đuổi tôi cũng không đi nữa. Làm gì thì làm.
- Tôi muốn đi trước, mình phải rán ở lại bên chùng một tháng rồi sẽ bán nhà đi sau. Mình đi theo gấp quá, khó coi dữ.
- Cách mấy bữa trước tôi có nói chuyện với vợ chồng Bảy Cao rồi. Tôi nói anh tôi có ga ra bên Cầu Muối biểu tôi về bên ở với anh đặng giờ nào rảnh tôi phụ với anh. Anh cho tôi ăn cơm mà còn trả tiền công cho tôi nữa. Tôi biểu vợ chồng Bảy Cao có biết ai muốn mua nhà thì chỉ cho họ mua giùm nhà tôi đặng tôi về bên Cầu Muối tôi ở.
- Họ có tin đâu.
- Không tin thì thôi. Có hại gì đâu mà sợ.
- Tôi ngại quá.

- Thôi, mình nói quá thì tôi kỳ năm ngày. Nếu mãn hạn mà không có ai mua nhà của tôi thì tôi đốt, hoặc tôi đá cho sập rồi tôi đi, chớ mình ở bên này mà bắt tôi nằm chèo queo một mình ở bên, tôi chịu sao nổi.
- Cô Xuyên thở dài, biết không thể cãi được với trai đương si tình, rất đổi Thiên Lôi vác búa hăm hừ cũng không sợ, huống chi là miệng thọt thẹp của đàn bà trong xóm như vợ Bảy Cao mà kể gì. Cô xây qua chuyện khác mà nói:
- Mình kiếm mà sang được căn phố này thiệt tôi ưng bụng quá. Thuở nay lục đục trong cái chòi lá tum hùm, bây giờ được ở trong căn nhà ngói cao ráo, sạch sẽ, rộng rãi, tôi khoái chí vô cùng. Tôi rất cảm ơn mình, vì thương tôi nên không nệ mỗi tháng phải trả tiền mướn phố tốn nhiều, mình cho tôi hưởng mùi đời sung sướng mà từ ngày xuất thân lấy chồng cho đến bây giờ chưa ai dám cho tôi nếm thử. Có vậy tôi càng thấy rõ đối với tôi mình nặng tình đến thế nào. Tôi đau khổ hơn 10 năm làm cho tấm lòng tôi khô héo song nay nhờ mình rưới nước, nên tôi cảm thấy lòng tôi đã bắt đầu tươi xanh lại, chắc rồi đây nó cũng sẽ như bụi huỳnh mai nhờ ngọn gió xuân nó đem bông trở đọt để cho người săn sóc nó thường thức mà đáp nghĩa đền ơn.
- Mấy lời mình nói đó đủ cho tôi vui sướng, không cần phải đền đáp gì nữa. Tôi rất tiếc phận tôi là một tên thọt máy côi cút nghèo hèn. Nếu tôi là con nhà giàu sang có tiền bạc đầy đầy như họ, dầu mình được sung sướng mà tôi phải tốn mấy ngàn mấy muôn tôi cũng không nệ.
- Tình yêu phát triển tràn ngập mà lời cuốn con người, nó nhờ lòng chơn thành, nhờ cách tận tụy, chớ không phải nhờ bạc tiền hay nhờ thứ gì khác. Những người giàu sang phần nhiều họ say mê đàn bà là họ muốn thỏa mãn nhục dục chớ nào phải họ đắm đuối tình yêu. Họ bỏ bạc ngàn bạc muôn ra mà mua sự vui sướng cho họ, chớ nào phải họ làm vui sướng cho người họ yêu, bởi vậy họ vui chơi cho ngò nguê một hồi rồi họ chán, họ trở mặt xây lưng mà đi **bét**²⁹ ngả khác, họ bỏ biệt người mà họ gọi là người yêu, kỳ thiệt là nạn non của họ, bơ vơ với hối hận, buồn thảm với hổ người. Mình tuy nghèo, song tôi nhận thấy tình yêu của mình thành thiệt, nặng nề, khác hơn tình yêu của thiên hạ, bởi vậy tôi cảm xúc rồi tôi xụi lơ mà giao cả danh giá, tiết hạnh cùng đời sống của tôi cho mình. Mình muốn xử dụng thế nào tùy ý. Miễn là tôi được vui với tình yêu trong ít năm cho thỏa mãn khao khát rồi dầu mình cũng như thiên hạ, mình bỏ cho tôi buồn thảm mà chết tôi cũng mát ruột.
- Tôi đã có thể sanh tử với mình. Chừng nào tôi chết thì tình yêu của tôi mới chấm dứt. Bữa nay đôi ta đã công khai thành vợ chồng rồi, không còn núp lén gì nữa. Chúng ta phải bàn tính mà sắp đặt cuộc đời sống chung của chúng ta, dầu không rục rờ bằng người, mà phải luôn luôn được êm ấm, an vui, thanh thoi, khoẻ khoắn. Mỗi tháng tiền công của tôi được bảy tám chục. Tôi lấy năm mươi đồng bỏ túi phòng khi gặp anh em rủ ăn uống thì có sẵn tiền mà chơi với người ta. Còn bao nhiêu tôi giao hết cho mình liệu mà mua chác ăn xài cho khỏi thiếu hụt.

---

²⁹ tách, tách rời, đi tẻ.

- Dọn đồ về đây rồi, tôi ra vô nhắm nhía, tôi thấy đồ đạc của mình tệ quá, để trong chòi lá xịch xạc thì được, mà dọn về căn phố này thì coi thiệt là kỳ. Tôi tính phải bỏ đồ này hết mà sắm đồ khác cho xứng đáng mới được.
- Đồ đạc không sá gì. Không phải có đồ tốt mới được hạnh phúc. Hôm trước, với đồ này, mà hai đứa mình gần hạnh phúc được đó. Theo tôi thì tôi được sống chung với mình, đó là hạnh phúc. Miễn là có chỗ ăn chỗ nằm thì thôi, tôi không cần đồ gì khác. Mình sống cho mình, chớ không phải sống cho thiên hạ, nên cần phải sắm đồ tốt cho họ coi đẹp mắt họ. Mình còn nghèo thì phải tiện tặn. Thùng thủng chừng nào khá rồi lần lần sẽ sửa soạn trong nhà. Bây giờ mỗi tháng tôi giao tiền lương cho mình để cung cấp đời sống, thì trước hết mình nên tính để riêng một số đặn trả tiền phố, một số nữa đặn mua gạo, củi, dầu lửa, mắm muối, tiền chợ, tiền bánh hàng cho con Tý, tiền quần áo cho vợ chồng mình. Nếu có dư thì mới sắm đồ trong nhà được.
- Phận tôi là nội trợ. Sự ăn xài về phần tôi sắp đặt. Tôi sanh sống trong nghèo nàn, tôi biết tiện tặn, biết trang trải, mình khỏi lo. Tôi muốn sắm đồ đạc trong nhà không phải tôi có ý làm lòe lẹt cho đẹp mắt thiên hạ. Tôi chỉ muốn làm cho đẹp mắt mình, làm cho mình vui lòng, tôi muốn tổ chức ổ uyên ương cho ấm áp, tốt tươi, đặn vợ chồng mình sống cho vui sướng mà thôi, chớ tôi kể gì thiên hạ. Để tôi tỏ ý tôi cho mình hiểu. Tôi muốn sắm đồ là đồ hữu ích, chớ không phải đồ chưng diện. Trước hết phải mua gấp một cái giường với mùng chiếu mà lót trong buồng cho vợ chồng mình ngủ, để cái giường cũ cho con Tý.
- Mua cái giường mới thì phải.
- Lần lần nếu có tiền dư thì mua một bộ ván khá khá mà lót ngang dựa vô vách buồng, để trưa hay tối mình nằm chơi cho khỏe, đem bộ ván cũ lót dưới nhà bếp để nấu ăn có chỗ ngồi nghỉ chơn. Mua một cái đèn tạ đặng đặng ban đêm tôi có may thì đốt cho sáng. Chừng nào có tiền thì mua một cái bàn với bốn cái ghế để ngồi ăn cơm, hoặc khi nào có khách tới thăm có chỗ mà tiếp. Mua một cái máy may cho họ thấy họ biết tôi là thợ may họ mới đem đồ tới mà mượn may. Bên Sài Gòn tuy đồ vải họ cũng buộc may máy, mình may tay dầu khéo cho mấy họ cũng không chịu. Còn cái bàn nhỏ này thì đem vô buồng để dựa đầu giường con Tý cho nó thờ cha nó. Sau hết mới mua một cái tủ áo để cất đồ vật với quần áo. Đó, tôi muốn sắm đồ là sắm như vậy đó.
- Sắm như vậy thì được, nhưng phải chậm chậm, thùng thủng sắm lần lần. Phải nhớ để tiền mà ăn. Hiện giờ tôi còn được 70 trong túi đây. Tháng này thì khỏi thiếu, nhưng cũng không dư đến sắm đồ được.
- Tôi tính phỏng cho mình nghe, chớ sắm cho đủ phải tốn bạc ngàn, làm sao sắm một lượt cho nổi. Nhưng hôm đám ma rồi tôi còn được ít chục đồng bạc. Thường bà Mười Liệu và mượn chớ đồ tốn vài chục, nên còn dư được chút đỉnh. Bán nhà được hai trăm tôi còn giữ y nguyên đây. Tôi muốn nói với mình để tôi xuất bớt một trăm mà mua vài món cần dùng gấp. Được hôn? Mua giường, mua đèn.
- Được. Để tôi giao tiền của tôi cho mình giữ. Tôi lấy vài chục để trong mình mà thôi.

Giao móc túi đếm 50 mà đưa cho Xuyên.

Giao ở ngủ tới sáng rồi đi làm luôn chớ không về nhà. Khi ra đi Xuyên dặn tới bữa sau đừng có qua ngủ bên này nữa, đợi bán nhà được rồi sẽ đi luôn. Giao nói: "Tôi đã kỳ hạn năm ngày mà." Giao nói rồi thì bỏ mà đi, bộ không vui.

Chiều bữa sau Giao không qua, Xuyên có ý mừng, vì thấy Giao biết nghe lời phải, nên sợ tiếng thiên hạ dị nghị. Cô chắc chàng ở bên luôn cho tới năm ngày, nên cô tính đi mua đồ. Người sang nhà có để lại ống khóa và chìa khóa cửa đủ hết, lại còn cho một cái khay đựng nước uống nữa. Xuyên cũng có chớ qua một cái khay, nhờ vậy nên có đủ đồ đựng nước uống và nước rửa ráy.

Cô Xuyên ra quán ngoài đầu đường hẻm mua gạo, củi, nước mắm, dầu lửa, đi một lát rồi về biểu con Tý ở nhà chơi coi nhà. Còn đi lâu và đi xa như đi chợ và đi kiếm giường ghé mà mua thì cô khóa cửa đem Tý đi với cô, sợ để ở nhà một mình nó buồn.

Qua đêm thứ nhì, cô Xuyên cũng chắc Giao không qua nên cô đốt cái đèn tạ đặng mới mua mà để trên cái bàn cũng mới mua, bàn để giữa nhà, gần cửa, có bốn cái ghé cây hai bên, ghé ngồi dựa lưng rất khỏe. Cô bước ra hàng ba đứng ngó vô cô vui lòng hết sức. Cô tính thăm nên mua một bộ ván gỗ nhỏ lót sắt trong vách buồng nữa thì mới mất vẻ nghèo nàn. Cô đi thẳng vô trong đứng ngắm cái giường mới nữa, giường cũng mới mua dưới trái chiếu bông, trên giăng mùng vải trắng, cô mừng nên khoan khoái trong lòng, chắc ít bữa nữa Giao qua Giao ngó thấy ổ uyên ương Giao thích lắm.

Chưa tới 8 giờ mà con Tý đã chun vô mừng riêng của nó mà ngủ rồi. Cô Xuyên vui mừng mà không có người đặng nói chuyện, cô trở ra ngoài kéo ghé ngồi với cái đèn tạ đặng cô ao ước thuở nay, bây giờ cô mới sắm nổi.

Thình lình một chiếc xích lô ngừng ngay trước cửa. Cô Xuyên ngó ra thấy Giao ở trên xe đang bước xuống có ôm đồ đùm đê. Cô lật đật đi ra và hỏi: "Bán cái nhà được rồi hay sao?"

Giao lắc đầu nói: "Có ai mua đâu mà bán. Tôi nằm co một mình chịu không nổi nên tôi giao nhà cho anh Bảy Cao mượn anh bán giùm. Tôi kêu xe chở hết quần áo, mừng mền tôi đi."

Cô Xuyên nói: "Thôi, trước sau gì cũng vậy. Hễ trông đưa thì được đưa có oan ức gì đâu."

Cô ra xe phụ ôm đồ vô.

Giao trả tiền xe, vô thấy bàn ghé mới với cái đèn thì nói: "Ừa! Mua rồi! Lẹ quá." Chàng đi thẳng vô thấy cái giường mới nữa, có mùng chiếu cũng mới, thì cười và nói: "Ồ! Ổ uyên ương tốt quá! Thiết đáng khen."

Cô Xuyên đang sắp đồ của chồng trên bộ ván lót phía sau cái bàn, cô nghe khen, thì chum chim cười.

Phân bầy

Cô Xuyên tuy là con nhà nghèo hèn côi cút, phải lăn lóc theo đời mà sống giữa đau khổ cần lao, song tạo hóa cắc có khi cô sanh lại gán cho cô một tâm hồn đa sầu, đa cảm, sâu về số phận bản hàn, cảm những tình yêu nồng nhiệt. Chừng lớn lên, được tiếp xúc với đời, tâm hồn ấy càng thêm bông bột, nằm đêm cô thầm ước mong có được một người chồng là bạn tri âm, người bạn thân yêu tâm đồng tâm, ý hiệp ý, để siết tay sát cánh mà đi cùng nhau trên đường đời, chia sót ngọt bùi, chung nuốt cay đắng, miễn vợ chồng khấn khít thương nhau, dầu ăn cơm với muối, ở trong lều tranh cũng vui lòng phỉ chí.

Khi bà dì định gả cô cho Túc, cô tưởng cảnh vui của cô chờ đợi đã lù đù hiện ra mà tiếp rước cô. Nào dè Túc là một anh thợ máy cũng như muôn ngàn anh thợ máy khác, cũng ăn, cũng ngủ, cũng vui, cũng buồn, mà không phải người bạn tri âm theo trí cô tưởng tượng. Túc chỉ là một người chồng, nghĩa là một người chủ trong nhà, có đủ các quyền mà sai khiến, rầy la, nộ nạt đánh chửi cô, lại cũng có quyền xử dụng thân thể cô, ép buộc trí não cô, dầu muốn dầu không, cô cũng phải vâng chịu, chớ không được phép trả treo chống cự.

Trót 11 năm trường, cô Xuyên sống chung với một người chồng đã có sanh được một đứa con, nhưng mà chẳng bao giờ cô được thấy chồng chia sót chút ngọt bùi nào cho cô, chỉ bắt cô ngày nào cũng nuốt những đắng cay gay gắt. Chẳng bao giờ cô được nghe chồng nói với cô một lời nào mà tỏ bày tình nghĩa, hay là hàm súc thân yêu. Mà mấy năm sau này người chồng còn sanh tật say sưa, làm cho nỗi đau khổ của cô chồng chất đã nhiều rồi mà cứ thêm hoài hằng bữa.

Đùng một cái, đồng đau khổ tan rã !

Quen mang xiềng xích trót mười năm, tình cờ được thông thả, nhẹ nhàng mà cô Xuyên còn bợ ngợ nên ngơ ngáo chưa biết còn buồn hay là được vui, chưa thấy đường lối nào mà bước tới. Đứng trước cảnh đời mới vừa nở ra tiếp rước cô, nhưng vì còn ngán cảnh đời cũ, nên cô nhút nhát không dám mạnh bước đi vào, cũng không còn nghị lực mà hy vọng hạnh phúc nữa.

Thời may cô Xuyên gặp chàng Giao, cũng là thợ máy như Hai Túc, nhưng chàng trẻ tuổi, chưa mang tật nào, giống như Túc khi mới cưới cô vậy.

Giao là trai mới 20 mười tuổi, trí còn non, máu đang nóng, đầy đủ sức khỏe, chưa biết ái tình. Ai xuôi khiến Giao lại yêu Xuyên là một đóa hoa thuở nay ở dựa rào không ai ngó tới, nên khô héo sắp tàn nay mai. Giao yêu mà thiệt thà nên nói ngay ra không thêm môi miếng. Chàng lại can đảm nên cứng cỏi, xin thay cho Túc mà tạo hạnh phúc cho Xuyên hưởng, để bù trừ những nỗi đau khổ trong khoảng đời vừa mới qua.

Thuở nay Xuyên khao khát những lời tình nghĩa mà chưa hề được nghe. Đến 31 tuổi rồi, đã có một đời chồng, lại có đứa con tới 7 tuổi, Xuyên lại gặp bạn tri âm hiểu biết nỗi khổ của cô. Xuyên ngạc nhiên, không biết sự có thiệt hay là lời phỉnh phờ, hay là giấc mơ mộng.

Xuyên gạn lại thì quả là sự thiệt. Nhưng cô cũng chưa dám mừng. Cô khuyên Giao phải suy nghĩ lại, phải dò xét tình yêu cho châu đáo, cô cũng xin để cho cô hỏi

lại lòng của cô, nhứt là cô phải ngó kỹ cảnh tương lai coi sự tuổi tác bất đồng nó có thể tạo hạnh phúc mà chung hưởng với nhau, hay là nó gây ra những đau khổ khác.

Té ra thái độ cương quyết của Giao tiếp theo tình âu yếm thiết tha, lời thề thốt nặng nề, và khinh rẻ tiếng thị phi của thiên hạ, các điều đó hiệp nhau mà phá vỡ tan những lo ngại của Xuyên, làm cho cô lớn tuổi nên sáng suốt và dè dặt, mà cảm xúc đến nỗi bó tay để cho lửa tình của Giao tràn lan cháy luôn qua gan ruột của cô rồi tình đồng tình, nghĩa cảm nghĩa, cả hai khối ái tình đều nồng nhiệt như nhau mới gây cuộc vợ chồng say sưa đắm đắm, mê mê thân yêu, không cần thị phi, không cần tuổi tác.

Từ khi dọn qua ở chung với nhau trong đường hẻm sau trường học Cầu Kho, vợ chồng Giao với Xuyên vui sống với chuỗi ngày luôn luôn êm ấm, tươi cười, tràn ngập tình yêu, nức nồng đạo nghĩa. Giao mê mê ái tình, nên không thấy tuổi bất đồng, chắc rằng hạnh phúc của mình không có hạnh phúc nào bì kịp, dầu cưới vợ tuổi mười chín hay đôi mươi như mình, thì con vợ đó không thể gây hạnh phúc cho mình hưởng như Xuyên vậy được. Còn Xuyên thuở nay khao khát tình yêu, bây giờ cô đã gặp được rồi thì cô hớn hờ lo củng cố hạnh phúc tuyệt vời trời phật ban cho cô lúc bóng đã xế, hoa sắp tàn. Cô ví phạm cô chẳng khác nào một bụi cây thuở nay cứ khô héo nhờ Giao đoái tưởng nên tưới nước vun phân giùm mới đơm lá xanh tươi. Cô phải biết ơn Giao, phải lo đền đáp ơn ấy, lo duy trì chút nhan sắc còn sót, lo gìn giữ tình yêu cho nồng nàn, đặng Giao hưởng hạnh phúc mà Giao mong muốn khi Giao đến dọn lòng tỏ ý.

Vì vậy nên được an vui, cả hai đều không nhàm, không chán. Giao thì lo trau giồi nghề nghiệp đặng ăn lương cho nhiều để giúp cho gia đình càng ngày càng thêm tốt đẹp, thêm thanh thoi. Còn Xuyên thì lo bề nội trợ cho vuông tròn, lo tiện tặn cho có tiền dư mà sắm đồ đạc trong nhà lần lần đặng chồng đi làm mệt về tới nhà thì hưởng không khí khoẻ khoắn tốt tươi, thấy vợ đẹp vui lòng, thấy đồ tốt vừa ý, ăn đồ ăn ngon miệng, nằm chỗ nằm khoẻ lạng. Chồng cứ lo cho vợ vui, vợ cứ lo cho chồng khoẻ, chồng vợ nương nhau, lo cho nhau, tự nhiên tình yêu không thể lợt phai, hạnh phúc khó mà sụp đổ.

Cô Xuyên có tánh nhỏ nhen, vui vẻ, nên ở được vài tháng cô làm quen hết với đàn bà ở vùng này. Người ta biết cô là thợ may mới đưa đồ cho cô may thử. Thấy cô may khéo mà lại kỹ, ai cũng chịu nên lần lần cô có đồ may luôn luôn. Hồi đó máy may bán giá rẻ, cô Xuyên mua chịu một cái đặng may cho mau, mỗi tháng góp cho người ta một số tiền, trong một năm thì dứt nợ, cô làm chủ cái máy. Còn hãng cửa thấy Giao siêng năng, giỏi giẩn, lại tận tụy với nghề, muốn cầm chận Giao nên tăng lương lên mỗi tháng một trăm.

Chồng ăn lương lớn, lại vợ may mượn mỗi tháng có tiền thêm năm ba chục nữa, bây giờ tiền bạc phủ phê, trong nhà đồ đạc hực hồ chẳng khác gì nhà máy thầy ở ngoài đường lớn. Nhờ nhà ở một bên có vô đèn khí³⁰, cô Xuyên òn ý với vợ thầy ở gần nhà bên mà xin cho câu đặng ban đêm may cho tiện, thành thử nhà của vợ chồng Giao cũng đốt đèn điện như ai.

---

³⁰ đèn điện

Vợ chồng Giao ở nhà thì mặc quần hàng áo lụa và mang guốc luôn luôn. Giao đi làm thì mang giày Tây, mặc đồ Tây bằng bố xanh theo điệu thợ máy. Mà chiều thứ bảy dắt nhau đi ăn uống rồi coi hát thì vợ chồng với con Tý đều mặc đồ hàng hoàng, không thua ai hết.

Con Tý mỗi ngày lại trường Cầu Kho mà học, lần lần nó biết đọc biết viết, thêm vui cho mẹ cha nữa.

Cô Xuyên sợ già nên mỗi ngày chăm nom trau giồi trang điểm không dám loè loẹt như gái nhỏ, chỉ rửa mặt sạch sẽ, bới tóc vén khéo, làm cho tuổi của cô bớt chinh lịch với tuổi chồng.

Giao làm thợ máy tự nhiên da nám tay chai. Xuyên lục đục ở trong nhà lại mai chiều đều điểm trang sắc sảo. Vợ chồng chẳng hề nói chuyện nhà của mình cho ai biết, cũng không cho ai biết thiệt tuổi của mình làm chi. Con Tý vẫn kêu Giao bằng ba, cha con vui vẻ triu mến nhau luôn luôn. Vì vậy nên chi trong xóm nghi Giao có vợ lớn tuổi hơn chồng chút đỉnh vậy thôi, không ai dè chồng nhỏ hơn vợ đến 11 tuổi và Tý là con ghè của Giao chớ không phải con ruột.

Vợ chồng Giao với Xuyên ăn ở cùng nhau trót mười hai năm, chẳng những là nhà cửa hàng hoàng, bạc tiền chời chở, cả hai đều quên hết những chuyện thắc mắc với những lời chê cười hồi còn ở bên xóm Lự Tàu mà thôi, mà nhiều đêm vợ chồng vui sướng nằm rù rì nói chuyện với nhau, lại còn khinh thiên hạ đại khờ kết đôi bạn cứ lo bạc vàng ít nhiều, cứ kiếm tuổi tác cho xứng, không thêm lựa đồng chí đồng tình, tâm đầu ý hiệp, mới tạo gia đình hạnh phúc như mình được.

Mà thiệt trót mười hai năm nay, mặc dầu tuổi tác bất đồng, vợ chồng Giao với Xuyên nhiệt thành yêu nhau đắm đuối, chồng không làm cho vợ buồn, vợ cứ chăm nom làm cho chồng vui, nhờ vậy mà trên thuận dưới hòa, trong êm ngoài ấm, cả hai đều cảm kích vì nghĩa, say sưa vì tình, nghĩa càng ngày càng thêm nặng, tình càng bữa càng thêm sâu, mới nảy nở ê hề hạnh phúc trong gia đình cho chồng vợ an hưởng. Con Tý ham học, trí sáng, tánh siêng, hồi 14 tuổi đã thi đậu bằng sơ học dễ dàng. Giao hết sức vui mừng, biểu vợ đừng sợ tốn hao, cho nó vào trường tư thực tiếp theo lớp trung học, đặng trong bốn năm nó thi lấy bằng **thành chung**³¹ rồi xin làm nữ giáo viên cho đời sống của nó ra khỏi vòng lao động đặng tấm thân nó thành thoi sung sướng.

Vâng ý chồng, cô Xuyên kiếm thế cho con Tý học tiếp. Tý cố gắng đêm ngày, mà cũng nhờ cha mẹ an ủi chăm nom nên khi được 19 tuổi nó thi đậu bằng thành chung và được cấp bằng làm nữ giáo viên dạy trường con gái tại tỉnh lỵ Gò Công.

Giao lấy làm đắc chí, vì đã làm tròn lời hứa với Xuyên khi tha thiết xin phối hiệp cùng nàng. Còn Xuyên thâm nghĩ đầu Túc sống cho tới ngày nay, chưa chắc Túc lo cho con ăn học mà lập thân được như Giao vậy, bởi vậy cô xem nghĩa của Giao càng thêm nặng nề, nên cô quyết đem tất cả tình yêu nồng nàn thành thiệt của cô mà đền đáp.

Vâng theo lời chồng dạy, cô Xuyên đưa Tý xuống Gò Công, kiếm chỗ tử tế gởi con ăn ở mà dạy học, sắp đặt đâu đó yên ổn rồi cô mới trở về lo nuôi chồng.

---

³¹ (diplôme), bằng trung học theo chương trình cũ của Pháp, còn gọi là bằng tài năng

Qua năm sau có một giáo viên tên Thành cũng có bằng thành chung, lại có tập sự một năm tại trường sư phạm. Thầy dạy tại trường tỉnh Gò Công thấy tánh hạnh của cô Tý thầy vừa lòng, nên cậy mai lên nói với vợ chồng Giao mà xin cưới Tý. Giao biểu vợ xuống hỏi ý con và dọa tánh tình của chàng rể. Nghe hai trẻ xứng đôi vừa lứa lại hiệp ý đồng nghề, Giao mới đứng gã Tý lấy chồng, làm đám cưới rõ ràng, gây cho cô Xuyên phải mang thêm cái nghĩa nặng nề nữa.

Xuyên khao khát tình yêu thì mấy năm nay đã được thưởng thức tình yêu mỹ mãn, Giao hứa ra tay làm nghĩa thương Tý như con, thì vẹn toàn. Từ đây vợ chồng đồng an vui với tình nghĩa ngoài quê, mặc dầu ngày lại tháng qua, Xuyên với Giao cứ say sưa mê mẩn tình nghĩa nặng nề, tin chắc cảnh đời thương yêu êm ấm này sẽ kéo dài cho đến khi nhắm mắt lìa trần, bởi vậy không cần phải lo ngại chi hết.

Phân tám:

Bầu trời dầu thanh bạch thế nào cũng phải lấp ló một vài cụm mây đen. Biển cả dầu im lìm thế nào mặt nước cũng lằng nhằng dọn sóng.

Mảng say sưa tình nghĩa, cô Xuyên cho tình yêu đưa đẩy, nghĩa nặng dập dồn. Cách vài năm sau Xuyên nhận thấy cặp mắt cô đã bắt đầu lò mò, hàm răng cô đã lung lay hết vài cái, chắc muốn rụng. Cô giật mình nhớ lại phận vợ chồng tuổi tác bất đồng, cô mới lo. Ôi thôi rồi! Cảnh xuân sắp tàn! Ngày già đã đến! Rồi đây mới lấy chi mà níu được tình yêu? Hạnh phúc gia đình sẽ tiêu tan như cụm mây, sẽ bay mất theo ngọn gió!

Cô Xuyên ứa nước mắt mà tính lại, thì năm nay cô đã 47 tuổi rồi, hình vóc đã ốm gầy, nhan sắc đã phai lợt. Chồng cô mới 36 tuổi, máu thịt dồi dào, sức khỏe sung túc. Hình vóc với nhan sắc này còn được người yêu như hồi mười lăm mười sáu năm trước nữa hay không?

Cũng như người té xuống sông gặp vật gì cũng phải níu cho khỏi chìm khỏi chết, cô Xuyên quyết kiếm thế cậy nhờ để duy trì tình yêu của chồng, duy trì được ngày nào hay ngày ấy. Cô lên chồng, đi mua một cặp mắt kiếng để lúc chồng đi làm việc thì cô mang kiếng cho tỏ mà may. Cô đi mượn nhờ mấy cái răng lung lay muốn rụng và làm răng giả mà thế. Mà thay xong cái răng này rồi thì cái răng khác lung lay nữa, biết làm sao cho hai hàm răng cứng chắc tốt đẹp như xưa. Mà lại thêm mái tóc cũng bắt đầu điểm bạc nhiều chỗ rồi nữa. Có chỗ thì gỡ đầu bới tóc cô ém nó vô trong mà giấu được, còn có chỗ chan nhả ở ngoài cô không biết lấy chi mà che mắt người. Cô nghe người ta nói dùng thuốc mà nhuộm cho tóc đen được. Cô muốn làm thử, mà rồi cô nghĩ rằng rụng thì làm răng giả mà thay thế được. Tóc bạc có thể dùng thuốc mà nhuộm cho đen được. Còn da đã dòn, làm sao cho nó mịn và láng; vóc đã ốm teo, làm sao trở lại phương phi; nhan sắc đã lợt phai, làm sao đem lại cái màu tốt tươi như hồi lúc xuân xanh vậy được.

Cô Xuyên kiếm phương thế mà ngăn cản cái già trong mấy tháng, cô nhận thấy cô không đủ sức mà chống nổi. Cô phải đành co tay mà chịu thua, phú cho tuế nguyệt định đoạt phần số của cô. Khao khát tình yêu, thì nhờ Giao mà cô được

hưởng ngóa nguê tình yêu trót mùi mấy năm rồi, không còn uất ức gì nữa. Giao đã làm ơn cho cô nhiều lắm, đã giúp cho thưởng thức tình yêu trong một khoảng đời rất dài, lại còn giúp tác thành cho đứa con của cô nữa. Khi ưng làm vợ Giao, cô vẫn biết sẽ có ngày già hôm nay. Vì Giao có thể thốt sẽ trọn đời chung thủy với cô, vậy thì cô phải bình tĩnh mà đợi xem tương lai, chẳng nên lo sợ. Ví dầu Giao có quên lời thệ ước, chê cô già bỏ mà kiếm vợ trẻ đi nữa, ấy là lý tự nhiên, cô không nên trách Giao bội nghĩa bạc tình, bởi vì cô đã tính cho đời cô hư hỏng hoàn toàn, may mà được sung sướng, vui cười trót 16 năm đã nhiều lắm rồi, không còn ức hiếp gì mà phiền trách.

Trót mấy tháng trong đầu óc cô Xuyên bối rối như tơ vò, nhưng hễ chồng đi làm về thì cô bình tĩnh như thường, cứ chiều chuộng vui cười, cứ lo miếng ăn giấc ngủ của chồng rất châu đáo, không dám bê trễ đạo làm vợ, cũng không dám lộ vẻ buồn rầu, không dám tỏ lời nghịch ý, sợ làm mặt buồn rồi chồng chán, sợ nói nghịch ý rồi chồng giận hờn, buồn hay giận là nguồn gốc của cuộc phân ly, cũng như vui với yêu là cha sanh mẹ đẻ cuộc thuận hòa, thân ái.

Ngày qua tháng lại, tình của Giao đối vợ chưa có chi mà dám nói lảng xao. Nhưng có bữa Giao nhìn vợ rồi sắc mặt dường như lửng lơ, Xuyên liếc thấy thì lạnh lẽo cả thâm tâm, nghi chồng đã ngán sắc cô lợt phai, thân cô tiêu tụy. Cô thất thểu muốn làm vui mà làm không được, muốn khóc mà tỏ nỗi khổ tâm cho chồng nghe thì sợ khai mạch sâu cho chồng rồi dục thúc phân ly thêm mau chớ không ích gì. Cô phải rán nuốt giọt lụy, chận mạch sâu, thâm vái Phật Trời kéo dài giùm hạnh phúc cho cặp chồng trẻ vợ già, kéo được tới đâu cũng là ơn, chớ cô không dám nuôi tham vọng duy trì hạnh phúc của cô cho tới ngày cô chết.

Cô Xuyên nghi không lầm. Nhìn vợ mà lơ lửng đó là cái ngòi chán nản của Giao. Từ đó cử chỉ của Giao bắt đầu biến đổi. Có bữa đi làm việc trưa Giao không về ăn cơm, chiều về chàng nói một người bạn trong sở mời ăn cơm thịnh linh chàng không về mà cho hay được. Có đêm chàng đi chơi mà không rủ vợ, đi tới 11, 12 giờ mới về, có nhiều chúa nhựt chàng đi mất cả ngày, nói anh em rủ đi Lái Thiêu hoặc đi Thủ Đức.

Ngoài giờ làm việc mà chồng bỏ nhà đi chơi như vậy thì cô Xuyên ở nhà cô buồn tủi vô cùng, dầu ban đêm cô cũng không dám vô mừng mà nằm, sợ nằm rồi nhớ tới việc chồng chê già nên chồng bỏ thì càng buồn tủi thêm nhiều, cô phải kiếm đồ ngời may đặng mắc chăm chú về việc làm mà khuây lãng. Có bữa cô thức tới một hai giờ khuya cô cũng thức. Mà khi chồng về kêu cửa thì cô vội vã mở liền, lại vui vẻ mừng chồng, không lộ sắc buồn, cũng không dám hỏi đi chơi chỗ nào mà ở khuya dữ vậy.

Có lẽ nhờ vậy mà Giao không nỡ bỏ vợ, nấn ná để dành cho vợ một chút tình yêu. Mà có lẽ cũng tại như vậy nên cô Xuyên tuy buồn tủi song cô không dám than phiền, nghĩ vì phận già dung nhan đã suy kém, mà chồng trẻ còn để lại cho một chút tình yêu, đó cũng đáng gọi là may lắm rồi, không nên tham lam kêu đòi, mà làm cho chồng buồn rồi nó bỏ biệt, thì không còn một mảy tình yêu nào hết.

Cô Tý có chồng lật đật đã hơn hai năm rồi. Cô sanh được một đứa con trai vừa mới năm tháng. Nhơn dịp bãi trường nghỉ hai tháng, vợ chồng cô quyết định đem nhau ra Vũng Tàu ở mùi bữa mà húng gió biển đặng dưỡng sức khỏe. Nhưng chồng cô tính trước khi đi húng gió thầy phải về Bạc Liêu thăm cha mẹ vài bữa rồi sẽ

đi; ngặt em còn nhỏ quá, mà đường Bạc Liêu thì xa, bởi vậy thầy sợ em nhỏ đi đường xa em bịnh, nên thầy định đem vợ con lên Sài Gòn rồi gửi ở lại đó với cha mẹ vợ, thầy đi một mình về Bạc Liêu thăm nhà, chừng thầy trở lên thầy sẽ rước đi Vũng Tàu.

Gần mười giờ sớm mai, cô Xuyên đang lúc thức ở sau bếp nấu cơm, cửa trước khép lại vặng chìa khóa. Thình lình cô nghe có tiếng kêu: “Má ơi ! Mở cửa cho con vô, má. Con về đây nè.”

Cô Xuyên ngồi lật rau, cô nghe kêu, cô biết tiếng con. Cô buông mà đi ra trước. Thấy Tý tại cửa sổ, ngay chỗ cô để bàn máy may, cô vui mừng hết sức, nên lật đặt vặng khóa mà mở bét hai cánh cửa ra.

Tý bỗng con đi vô, vừa cười vừa hỏi: “Ba má đều mạnh giỏi hết phải hôn má?”

Cô Xuyên ừ rồi mắc mừng rề, là thầy giáo Thành, dở nón chào cô mà theo Tý bước vô, tay có xách một cái hoa ly lớn và nặng, sau lưng có một con nhỏ giữ em, mặc áo bà ba vải trắng, tuổi lồi 15 hoặc 16, tay xách một cái giỏ đồ.

Phần chín:

Cô giáo Tý đem em nhỏ vô mừng đỗ em ngủ rồi cô kêu con Hòa biểu vô nằm với em. Cô bước ra ngoài thấy sắp nhỏ trong đường hẻm chạy chơi la giỡn cười nói om sòm, còn mẹ cô ngồi chống hai tay trên bàn, mặt mày buồn hiu, cô nghi mẹ cô có việc ưu phiền trong lòng nên mới lộ vẻ áo nã ra ngoài mặt.

Cô Tý kéo ghế ngồi ngang với mẹ, nhìn mẹ một chút rồi nhỏ nhẹ hỏi: “Lúc này ở trong nhà có đủ tiền xài hay không má?”

Cô Xuyên ngó con mà đáp: “Đủ chớ. Ba con bây giờ mỗi kỳ lãnh tiền được tới tám chục, thành ra mỗi tháng một trăm sáu, giữ sáu chục mà xài, giao cho má tới một trăm. Má may cầm chừng cho chị em trong xóm, phần má kiếm mỗi tháng được năm ba chục nữa. Má không cần mượn người ở, thành ra số ăn xài trong nhà không tốn hao lắm đâu. Tháng nào cũng có dư đôi ba chục luôn luôn; có thiếu hụt đâu mà con lo.”

Tý hỏi nữa: “Vậy thì sao mà má ốm? Chuyến này con về con thấy má ốm nhiều. Mà con còn nhận thấy tuy có con về má mừng, song bộ má không được vui như hồi trước. Sắc mặt má có nét buồn. Có việc chi hay sao mà má buồn? Bây giờ có một mình con với má, đâu má nói thiệt cho con nghe thử coi.”

Cô Xuyên thở một hơi dài rồi chậm rãi đáp: “Có việc chi đâu con.”

Tý nói: “Má không bệnh hoạn, tiền bạc dư, trong nhà không có việc chi thì tại sao mà má ốm. Con nghi phải có việc chi làm cho má buồn ngấm ngấm trong lòng, má ăn ngủ không được, nên má mới ốm chớ. Má phải nói thiệt với con, chớ sao má lại giấu con?”

Cô Xuyên ngồi lặng thinh, sắc mặt càng thêm buồn.

Tý nói tiếp: “Má sanh có một mình con. Nhờ ơn ba má lo cho con ăn học, nên ngày nay con đã có một địa vị tuy không cao sang cho lắm, song cũng không đến nỗi hèn hạ. Con đã có chồng tử tế, đã sanh được một đứa con trai khứa khéo dễ nuôi. Con về từ sớm mai hôm qua tới giờ, con để ý dòm xem cử chỉ của ba, thì thấy con về ba rất vui mừng, ba thân thiết với rể, ba nựng nịu cháu ngoại. Đối với con, ba cũng vẫn thương yêu như hồi con còn nhỏ. Đối với má thì ba cũng quý trọng, vui vẻ như xưa. Gia đình của mình êm ấm no đủ như vậy thì khá gọi là có hạnh phúc lắm rồi, còn mong muốn cao xa trật dọc làm chi nữa.”

Tý liếc thấy mẹ ngồi trầm ngâm mà ứa nước mắt, cô bèn nói tiếp nữa: “Con nhớ ngày ba trước mất, con mới được bảy tuổi, nhưng mà con biết chuyện đủ rồi. Mẹ con mình ở trong một căn nhà lá bùm thùm bên xóm Ụ Tàu, ngày đêm má phải ngồi may mượn mới có tiền mua gạo mà ăn với nhau. Mà ăn cơm thì chỉ có một món mặn mặn để nuốt vậy thôi, chớ đâu có thịt cá như bây giờ. Nhờ ba sau yêu má, rồi mượn căn nhà này đem mẹ con mình về ở chung với ba, má mới được thảnh thơi, lần lần sắm đồ đạc trong nhà, bề ăn ở mới được sung sướng một chút. Còn phận con thì con cũng nhờ ba sau lo cho con ăn học hẳn hoi con mới lập thân được, rồi đứng gả con lấy chồng, con mới được tử tế như vậy. Con thấy chuyện bây giờ rồi con nhớ chuyện hồi trước, thì con cho mẹ con mình đã có phúc lắm rồi. Vậy má nên vui lòng mà ăn ngon, ngủ khỏe đặng bổ sức sống lâu với con, má chẳng nên ân hận về việc xưa, dầu ba có làm điều chi má không ưng ý, má cũng nên khỏa lấp, má đừng thêm kể, đừng

thèm buồn. Má nên vui với ngày già mà sống đặng hưởng hạnh phúc với chồng con. Năm nay tóc má đã bạc, răng má đã rụng, da má đã dòn, nếu má ôm lòng ưu phiền thì con sợ e má ốm o mà sanh bệnh hoạn, rồi cảnh già sẽ tới gấp cho má nữa thì càng thêm khổ.”

Cô Xuyến mang tâm hỗn đa sầu đa cảm, mà bị con đặng tới nhược điểm của cô, thì cô xúc động chịu không nổi, nên nước mắt cô tuôn ra cô cầm không được. Cô đứng dậy bước ra khép kín hai cánh cửa rồi mới trở lại ngồi mà khóc.

Tý thấy mẹ như vậy cô cũng ứa nước mắt mà nói: “Má có việc chi ức uất xin má nói rõ cho con biết đặng con liệu coi có thể gỡ mối sầu cho má được hay không. Má banh da xé thịt má đẻ con ra. Con là khí huyết của má. Có việc chi làm cho má buồn rầu, má phải chia sẻ cho con, chớ sao mẹ lại giấu con.”

Cô Xuyến nhìn con với cặp mắt chan chứa thân yêu, cô lấy vạt áo mà lau giọt lệ rồi cô nói:

- Má thắc mắc nỗi lòng đã hai năm rồi mà má không thể nói ra được. Con là máu thịt của má, mà má cũng không thể cho con biết, nghĩ vì con biết thì bận thêm lòng con mà không ích gì cho má.
- Dầu không ích, má cũng phải nói cho con hiểu chớ. Vì má mà con bận lòng là việc dĩ nhiên. Má không chịu nói, con càng bận nhiều hơn nữa.
- Con muốn biết thì bữa nay má nói hết cho con nghe.
- Má cứ nói thiệt, đừng dấu chi hết. Con đã có đủ trí khôn, con biết quấy phải, biết xử sự. Nếu má giấu thì con có biết má đau khổ chỗ nào đau mà chữa.
- Hồi nãy con nói khi cha con chết, con mới được bảy tuổi, nhưng con biết đủ chuyện hết. Con có biết là biết chuyện con thấy, còn chuyện con không thấy, hoặc không hiểu, thì con biết sao cho được. Từ ngày má làm bạn với cha con cho tới ngày cha con chết, khoảng đời đó dài đến 11 năm, má chịu đau khổ hàng ngày, mà khổ thân má không kể, má chỉ buồn và khổ trí mà thôi.
- Con nhớ hồi cha say rượu thì cha cứ đánh chửi má.
- Đó là một trong những cái khổ của má mà thôi. Nỗi đau khổ nhứt của má là vợ mà không thấy chồng làm một điều gì, cũng không nghe chồng nói một câu nào có tình hay có nghĩa hết. Thân má cũng như vật ngọ ngọ để cho người chồng thỏa nhục dục vậy thôi. Bởi vậy má chán nản, kể đời của má là một chuỗi sầu đến chết cũng chưa được biết một ngày hoặc một giờ vui nào hết. Tấm thân má chẳng khác nào cái xác không hồn. Ngày má sanh con ra, má thương con, nên má lấy con mà làm mục đích cho đời sống của má. Từ đó má kể con, chớ má không kể đến chồng nữa, dầu chồng làm khổ cho má cách nào má cũng sống mà nuôi con. Thành linh cha con vì tật say sưa mà chết bờ chết bụi. Chồng chết không lẽ má vui, mà thiệt cái chết đó mới giải thoát khổ não cho má. Má quyết ở giá mà may mắn hoặc làm bánh bán kiếm tiền lời mà nuôi con cho nên vai nên vóc. Má đã chán cảnh đời làm vợ người rồi, nên má quyết định không làm vợ ai nữa hết. Nào dè ba con bây giờ đó, lúc ấy là trai mới lớn lên, anh ta ở gần nhà mình mấy năm, biết gia đạo của mình, hiểu tâm hồn của má, lại thương nỗi khổ của má nữa. Thấy cha con đã chết, anh ta đến nói ngay với má rằng đối với má anh ta mang một tình yêu nồng nhiệt nặng nề. Anh ta xin má ưng làm vợ đặng anh để tất cả tình yêu cho má thưởng

thức, gây hạnh phúc gia đình cho má vui hưởng. Anh ta quyết giúp cho má sung sướng trong khoảng đời tương lai và giúp nuôi con hần hoi, hứa sẽ thương yêu con cũng như con ruột của anh ta vậy.

- Con công nhận ba đã giữ vẹn mấy lời hứa đó.
- Má cũng không chối cãi. Nhưng con nên biết rằng hồi đó ba con mới 20 tuổi, còn má tới 31 tuổi, má lớn hơn ba con nhiều quá. Tuy má ngao ngán cái cảnh vợ chồng, song má là người khao khát tình yêu, bởi vậy nghe lời nói thiết tha lại thấy bộ tướng thành thiệt, má phối động tâm hồn, không có đủ nghị lực mà cự tuyệt. Nhưng má trọng tuổi mà có kinh nghiệm về thế thái nhân tình, má lo ngại quá, một là vợ chồng không xứng đôi vừa lứa sợ thiên hạ cười chê, hai là nghĩ không còn mấy năm nữa má sẽ già, mà ba con còn trai trẻ, ba con sẽ chán mà bỏ má, làm cho đời má phải mang thêm một tủi nhục khác nữa. Má nói ngay với ba con, má khuyên anh ta phải suy nghĩ lại, không nên hốt tốc mà hại má phải đau khổ lần thứ nhì. Má xin cưới gái son đồng chạn mà cưới vợ, còn có yêu má thì yêu theo tình chị em rồi gấn gửi hoặc chung chạ cho vui vậy thôi. Mãn kỳ hạn 10 ngày, ba con trở lại nói cương quyết rằng trên đời chỉ yêu có một mình má, phải phối hiệp với má mà thôi, thể thốt sẽ yêu má mãn đời, sẽ thương con như con ruột và sẽ xây nên hạnh phúc cho mẹ con mình hưởng, không kể tiếng thị phi về tuổi tác chinh lịch. Má khao khát tình yêu, lúc đó mới được gặp tình yêu vừa chơn thành vừa nồng nhiệt, má không còn sức mà phân trần phải quấy nữa, xuôi tay nhắm mắt giao trái tim của má cho ba con, phú may rủi cho số mạng.
- Theo ý con, thì may chớ đâu phải rủi.
- Khoan! Để má nói hết rồi con sẽ biết. Vì má không chống nổi tình yêu trặc trẹo của ba con đó, nên ba con mới kiếm sang căn phố đặng dọn về ở chung với nhau mà tránh tiếng cười chê của người quen biết bên vùng Vĩnh Hội. Trót mười mấy năm ở đây, tuy không phải giàu có gì, song ba con giao tất cả tình yêu cho má, lại còn làm đại nghĩa với con nữa, thiệt nhờ ba con mà đời của má tưởng đã khô héo rồi chết rụi, chẳng dè nó xanh tươi lại, làm cho má vui sướng chẳng khác nào như lặn hụp giữa vôi được người cứu vớt đem lên bờ. Chung sống với ba con trong căn nhà nầy má vui sướng như ở trên cõi thần tiên. Chừng con thi đậu được đi làm cô giáo thì má còn mãn nguyện mà ba con cũng làm tròn lời hứa. Năm đó má nhận thấy má đã bắt đầu già rồi. Nhưng má nghĩ dầu má chết má cũng vui lòng mát dạ, ngặt tình yêu với nghĩa nặng của ba con sờ sờ đó, má phải níu sự sống mà đền đáp cho ba con, chớ chết té ra má vô tình bạc nghĩa. Nào dè cảnh già của má càng ngày càng phát hiện rõ ràng, không thể giấu giếm được. Trong vài năm sau đây, chính từ ngày gả con lấy chồng rồi, má liếc mắt dòm coi thì ba con đã thấy sắc điệu tàn của má. Điều má lo ngại ngày trước thì ngày nay nó đã tới rồi. Thiệt tuy thấy má già, song ba con chẳng hề khinh bỉ hay bạc bẽo má. Vợ chồng cũng vẫn đầm ấm như thường nhưng vài năm nay ba con thường có sắc buồn rồi hay thả đi chơi, mỗi tuần vài đêm, có đêm lối 11 giờ thì về, mà có đêm đi tới một hai giờ khuya. Còn thứ bảy, chúa nhật thì đi luôn luôn, đi như bữa nay, tối

thứ bảy hễ ăn cơm rồi thì đi biệt, có khi sáng chú nhựt thì về, có khi chiều tối mới về.

- Má có hỏi ba đi đâu không?
- Hỏi làm chi con. Hỏi sợ ba con buồn. Mà có khi tự nhiên ba con nói người này rủ đi chơi, hoặc người nọ mời đi ăn uống, nói sao má hay vậy chớ má không dám gạn hỏi. Mà hễ đi ban đêm thì má ngủ không được, má ở nhà má thức má may mà chò, có khi má thức tới sáng bết.
- Tại như vậy nên má ốm chớ gì. Ăn ngủ không được, tự nhiên phải ốm, phải già gập. Má không chịu hỏi, thì ít nữa má cũng lén đi theo mà rình coi ba con đi đâu chớ.
- Con bày cái đó càng bậy hơn nữa. Trót mười mấy năm nay ba con cho má hưởng tình yêu ngóa nguê, hưởng cái hạnh phúc tuyệt vọng mà má đã chắc má hết thấy được. Say sưa với tình yêu chơn thành và nồng nhiệt tới mười mấy năm, má nghĩ đã nhiều lắm con à. Ngày nay má già rồi, mà ba con còn trẻ, má đã có biết cái hoàn cảnh ấy từ khi ba má muốn phối hiệp với nhau, bởi vậy má không lạ gì, mà cũng không uất ức gì mà ghen tương, nên đi theo đặng rình rập. Má biết thân phận má đã già, sắc đã phai màu đã lợt, nên ba con mới đi tìm mùi thơm sắc đẹp mà vui chơi. Thiệt ban đầu má cũng có lo gìn giữ tình yêu của ba con cho lâu dài hơn, giữ được ngày nào hay ngày nấy. Má sửa dáng, má thay răng, má dấu chỗ da dùn, má che mái tóc bạc. Ngặt cái già nó không để cho má ngăn cản, nó cứ mạnh dạn mà tới hoài. Má ngăn cản không nổi, má phải đành chịu thua khoan tay an phận. Má thầm nghĩ hễ người chồng mà chán rồi thì chẳng nên làm cho họ buồn, họ giận. Nếu mình ghen tương chọc họ giận, họ buồn thì họ càng bỏ mình mau hơn nữa. Bởi nghĩ như vậy nên hai năm nay má đau khổ về tình yêu sắp tan rã, nhưng má rán dần lòng mím miệng mà chịu, không dám than thở với ba con, cứ làm cho ba con vui vẻ luôn luôn, nhờ vậy má mới níu được chút đỉnh tình yêu, ba con không nỡ bỏ má già cả mà theo tình yêu trẻ trung son giá.
- Má đau khổ mà má cứ giấu giếm ôm lòng mà chịu riêng, má phải chết gập chớ. Má phải làm sao cho ba đừng đi chơi nữa. Như má không chịu rầy rà, thì ít nữa má cũng năn nỉ khóc lóc mà can ba mới phải chớ.
- Can gián sao được con. Má phải biết thân phận má đã già mà ba con còn trẻ. Tại má già nên ba con mới kiếm người trang lứa cho vui. Đó là lẽ tự nhiên. Má cượng cầu sao được. Hơn nữa ba con đã cho má thưởng thức tình yêu mười mấy năm tròng, má nghĩ đã nhiều quá rồi, má không được phép đòi hỏi thêm nữa. Hướng chi má còn chịu cái ơn của ba con tác thành cho nó (???). Đó là nghĩa nặng, mà phải lo mà đáp, chớ đâu dám làm buồn cho ba con. Thà má ôm đau khổ mà chết, chớ má không nỡ làm phật ý người tình, người nghĩa của má.
- Ba đi chơi hoài như vậy chắc ba có trai gái với người nào đó chớ gì. Má có biết ba kết tình với ai hay không? Việc lâu quá có lẽ người ta cũng đồn thẩu tới tai má chớ.

Cô Xuyên ngồi trầm ngâm không nói nữa. Tý thôi thúc xin mẹ nói cho cô biết coi cha cô kết tình với ai ở đâu mà gây buồn thảm cho mẹ như vậy.

Cô Xuyên nghĩ mấy năm nay không có người tâm phúc cho cô than thở đặng nhẹ bớt nỗi lòng. Hôm nay có dịp gặp con, cô đã tỏ bày tâm sự gần đủ hết rồi, không cần phải giấu làm chi nữa, bởi vậy cô thở một hơi dài rồi nói tiếp: “Thiệt hai năm nay vì sợ làm buồn cho ba con nên má không dám hỏi đôn hỏi reng, mà má cũng không dám theo mà rình rập. Nhưng chị em trong xóm họ thương má, họ hay hết nên hôm trước họ có học với má. Họ nói hơn một năm nay ba con trai gái với cô Lụa, con gái bà Tư Yến, có sạp bán hàng vải ngoài chợ Ông Lãnh, người thì gặp dất nhau đi chơi, người thì gặp hai người đi coi hát.”

Cô Tý trợn mắt nói mẹ mà hỏi:

- Họ có nói cô Lụa đó bao lớn hay không má?
- Họ nói hai mươi ngoài tuổi, lối 23 hoặc 24 tuổi, chớ không lớn hơn.
- Cỡ tuổi con, có lẽ con biết. Họ có nói đẹp hay không má?
- Nước da trắng, dễ coi, gương mặt vui vẻ.
- Họ có nói nhà cửa ở đâu hay không?
- Có người biết. Họ nói ở bên rạch Cầu dừa. Họ lại chỉ rành, họ nói ở nhà ngói hai căn vách ván, ở bên phía hãng Liên Thành, trở cửa ngang lò heo, ở ngoài dốc cầu đi theo mé rạch mà vô, bỏ vài cái nhà thì tới. Cô Lụa ở đó với cha mẹ.
- Má biết rõ như vậy, sao má không qua mà bắt ba?
- Bắt làm chi? Ba con đi làm về, má không dám làm mặt buồn với ba con. Có lẽ nào má dám làm rầy rà xấu hổ cho ba con.

Cô Tý lắc đầu, bậm môi, kể nghe tiếng con khóc trong buồng, cô vội vã đi vô mà dỗ con. Cô Xuyên gài cửa rồi tắt đèn đi vô giường mà nằm.

Phần mười:

Được nghe mẹ bày tỏ nỗi lòng, cô Tý cảm xúc quá, thương mẹ một là vì tình hai là nghĩa, nên phải ôm lòng đau khổ mà chịu, không dám làm buồn cho chồng. Đêm đó cô thốn thức liệu lo, không biết làm sao gỡ mối sầu cho mẹ, bởi vậy gần hai giờ khuya, mệt mỏi hết sức cô mới ngủ được.

Đến sáng chúa nhật, quá 7 giờ rồi, mặt trời đã mọc lên cao, cô Tý mới thức dậy. Cô không thấy mẹ, chỉ có con Hoà bồng em ngồi chơi dựa cửa, cô hỏi nó vậy chớ bà đi đâu. Con Hoà nói hồi sáng bà khuấy giùm sữa cho em bú rồi bà xách giỏ đi chợ.

Cô Tý đi rửa mặt rồi **gõ**³² đầu mà bới tóc.

Cô Xuyên đi chợ về, cô thấy con thì cô vui vẻ nói:

- Hồi sáng thấy con ngủ ngon quá, má để êm cho con ngủ, má đi chợ một lát. Má có mua ít gói xôi với vài cái bánh ú đây. Con muốn ăn thứ nào con ăn, hay là con muốn ăn hủ tiếu thì biểu con Hoà lấy tô đi lại đầu đường kia nó mua cho.
- Thôi, để con ăn một cái bánh ú cũng đủ...Sáng nay mà ba cũng chưa về thấy hôn má?
- Ừ, chừng này mà chưa về chắc chiều mới về.

Cô Xuyên lấy hai đĩa sấp xôi với bánh ú ra. Cô kêu con Hoà đem em vô để nó nằm chơi. Cô đưa cho Hoà một gói xôi biểu ngồi đó ăn với em.

Tý lấy một cái bánh ú mà ăn, rồi thay đồ mặc áo dài đàng hoàng. Cô Xuyên hỏi con tính đi đâu thì Tý nói ra chợ Sài gòn kiếm vài mà mua. Tý dặn Hoà ở nhà đúng 9 giờ khuấy sữa cho em bú rồi cô cầm bóp mà đi.

Ra tới đường lớn cô gặp một chiếc xe xích lô, cô bước lên mà ngồi, rồi biểu xa phu đi qua Cầu Dừa.

Hồi nãy sợ mẹ cản, nên cô phải nói dối với mẹ rằng cô đi chợ Sài gòn, chớ kỳ thiệt cô quyết đi tìm cha mà năn nỉ cho cha về. Cô tính nói thiệt cho cha biết nếu cha bỏ mẹ cô mà đi hoài như vậy thì chắc mẹ cô sẽ chết gấp, cô phải nói ngay ra coi cha nhẫn tâm mà giết người đàn bà ngày trước tin tình yêu bền vững của cha nên mới trao thân gởi phận.

Xe qua tới dốc Cầu Dừa, cô biểu xa phu ngừng lại, cô bước xuống mở bóp trả tiền xe. Nhớ lời mẹ nói hồi hôm cô lại con đường nhỏ dọc theo mé rạch mà đi vô. Vừa khỏi hai cái nhà lá thì cô thấy có một cái nhà ngói hai căn, lại thấy rõ ràng có Giao đương đứng trước cửa ngó xuống rạch.

Cô Tý đi riết lại gần tới và kêu "Ba" một tiếng lớn. Giao quay qua ngó thấy Tý thì chưng hửng, nên đứng trơ trơ, không kịp tính trốn lánh ngả nào hết.

Cô Tý cứ mạnh dạn đi vô. Giao hỏi: "Con đi đâu đây?"

Tý vui vẻ cười mà đáp: "Con đi kiếm ba."

Giao ngần ngại, không kịp hỏi có việc chi mà kiếm, thì Tý lại hỏi:

- Phải nhà chị Lựu đây không ba?
- Phải. Sao con biết?

³² chải

- Chị em bạn học của con hồi còn học trường Cầu Kho.
- Vậy hay sao?
- Thiệt chứ. Có chị Lựu ở nhà hay không vậy ba?
- Có. Ở đằng sau.
- Có ba má chỉ ở nhà hay không?
- Không có. Ba cô đi Lái thiêu, còn má cô đi bán hàng ngoài Ông Lãnh. Cô ở nhà có một mình.
- Xin ba làm ơn kêu chị ra cho con hỏi thăm một chút.
- Con muốn hỏi chuyện gì?
- Con không hỏi chỉ chuyện gì hết. Con xin chỉ cho phép con ngồi trong nhà mà nói chuyện với ba một lát mà thôi. Ở nhà có má, con nói chuyện riêng với ba không tiện, nên con phải qua bên này mà kiếm ba đây.

Nãy giờ Giao nghi Tý hay tình sự của chàng nên Tý bình mẹ mới qua đây kiểm chuyện mà rầy, bởi vậy chàng có ý lo ngại. Chừng thấy Tý bình tình, vui vẻ, không có sắc giận hờn, thì chàng bớt lo. Chàng lại nghĩ Tý muốn làm dữ, thì có chàng ở đây, chàng ngăn cản được, không đến nỗi dở lõ đầu mà sợ. Chàng mới biểu Tý vô ván ngồi chơi rồi chàng đi thẳng vô phía sau bếp.

Cách một hồi Giao trở ra, có cô Lựu theo sau. Cô Tý vừa thấy cô Lựu thì vội vã đứng dậy nói: “Chị Lựu, dữ quá, đến bảy tám năm rồi chị em mới gặp mặt nhau đây! Chị mạnh giỏi hả? Chị nhớ em hay không?”

Cô Lựu vừa hồ thẹn, vừa lo ngại, nên bợ ngỡ. Cô ú ớ đáp:

- Nhớ chứ...Chị Tý mà...Tưởng ai lạ.
- Phải. Em là Tý đây. Hồi học bên Cầu Kho, em ở phía sau nhà trường đó.
- Tôi nhớ rồi. Năm ngoái đi xe điện tôi có gặp chị Danh, chỉ làm cô giáo dạy trường Chợ Quán. Chỉ nói chị cũng thi đậu một lượt với chị và chị cũng làm cô giáo nữa mà.
- Phải. Em làm cô giáo dạy dưới Gò Công đã ba năm nay.
- Tôi rất mừng cho chị. Chị kiếm tôi có việc chi hay không?

Cô Tý vừa ngồi lại trên ván, vừa nói: “Em có chút chuyện riêng cần phải nói với ba em đây. Nghe nói ba em chơi bên này nên em qua em kiếm. Chị có thể cho phép em ngồi đây nói chuyện riêng với ba em một lát hay không?”

Cô Lựu vội vã đáp: “Được, được mà. Nhà tôi cũng như nhà anh chị. Chị thông thả tự tiện, đừng ngại chi hết. Xin lỗi chị, tôi mắc lõ tay trong này một chút. Chị nói chuyện đi.”

Cô Lựu nói rồi cô quày đi vô phía sau, có ý để cho cha con cô Tý nói chuyện riêng.

Cô Tý ngó quanh quất thấy căn bên kia có một cái bàn với bốn cái ghế, cô bèn nói với Giao: “Mời ba lại kia ngồi cho con hỏi thăm ba một chút.” Giao thấy Tý với Lựu quen biết nhau, lại hai nàng thuận hòa, nói chuyện với nhau nhã nhặn, thì có bụng mừng, không còn lo sợ rầy rà nữa, nên đi theo Tý liền, coi Tý muốn nói chuyện chi.

Cô Tý nhắc một cái ghế để tại đầu bàn mời cha ngồi, cô ngồi cái ghế gần một bên đó rồi nhỏ nhẹ hỏi cha:

- Con xin phép hỏi ba từ ngày con đi dạy học cho tới bây giờ, má con ở nhà có khi nào má con than phiền việc chi hay không?

- Không. Con được làm cô giáo, má con đặc chí lắm, có phiền con về việc chi đâu.
- Con muốn hỏi đối với ba, má có phiền trách ba hay không kia?
- Cũng không. Má con chiều chuộng ba, vui vẻ với ba luôn luôn, cũng như hồi con còn ở nhà, không đối tánh ý chút nào hết.
- Có khi nào ba thấy má lộ sắc buồn rầu hay không?
- Đâu mà có. Ba đi làm về thì má con vui vẻ lắm, lo miếng ăn chỗ ngủ cho ba từ chút, có bao giờ ba thấy má con buồn đâu con. Tại sao mà con hỏi như vậy?
- Con xin thưa thiệt với ba, con không có bà con thân tộc nào khác hơn ba với má. Má có công đẻ con ra rồi ẵm bồng dứt cơm cho bú, con mới nên vai nên vóc. Còn ba tuy không phải là cha ruột, song ba làm nghĩa nuôi dạy con từ hồi con mới bảy tuổi, ba cho ăn học, ba lập thân danh cho con, dầu cha ruột cũng không bì kịp, công ơn cao cả đó dầu thế nào con cũng không dám quên. Từ nhỏ con thương yêu kính mến ba má hơn tất cả mọi người trên thế gian. Bây giờ con có chồng có con rồi, nhưng tình con thương ba má vẫn đậm đà, xa ba má con càng thương nhiều hơn nữa. Chuyến này con về thăm ba má, bước vô nhà, con xốn xang khó chịu. Con hỏi má có bệnh hay không thì má nói không. Con hỏi tiền bạc có đủ mà ăn xài hay không thì má nói dư dả. Con hỏi việc nhà có điều chi làm buồn hay không thì má nói không có. Má trả lời xuôi hết như vậy thì con không tin. Con chắc phải có việc gì làm cho má con ưu sầu, ăn ngủ không được nên mới ốm, mới mau già như vậy. Hồi hôm này ba đi chơi rồi, con ở nhà với má, con gạn hỏi lại. Ban đầu má con cứ nói nhờ ba mà thân má cũng như bụi cây khô héo, may được người vun phân tưới nước nên lành lá sum suê, nhờ tình yêu của ba nên má mới được nếm mùi hạnh phúc mà trước kia má kể chắc đã tuyệt vọng. Ba đã giúp cho má say sưa tình yêu, ngỏ nguê hạnh phúc, được mười mấy năm dài, má đã thỏa mãn, không còn mong muốn điều chi nữa mà buồn. Con không tin, con cứ nài ni hoài đến khuya má mới chịu tỏ thiệt với con, má có một tâm sự trót hai năm nay nó làm cho má đau khổ đêm ngày, đau khổ nhưng phải cắn răng mà chịu, không thể than thở với ai được. Má khóc má nhắc trường hợp trớ trêu khiến cho ba với má thể nguyên kết tóc trăm năm cùng nhau, mặc dầu ba còn trai trẻ mới 20 tuổi, còn má là người đàn bà đã 31 tuổi, đã có một đời chồng, lại có một đứa con 7 tuổi lòng thông theo nữa. Ba hứa với má, ba sẽ gắng công đưa tất cả tình yêu, gây cho được hạnh phúc để má hưởng. Con của má tức là con của ba, ba sẽ thương yêu nuôi dạy như con ruột. Ba chỉ kể tình yêu của ba với má mà thôi, ba không cần lời khen tiếng chê của thiên hạ. Má còn lo ngại về sự tuổi tác bất đồng, trong ít năm má già, sắc phai sức yếu, già trước ba rồi ba ăn năn, ba lợt lạt tình yêu, hoặc ba bỏ má, thì má phải chịu đau khổ một lần nữa. Về cái điểm này thì ba cương quyết mà thể thốt ba sẽ yêu má trọn đời, không bao giờ ba ăn năn mà bỏ bê má. Phải vậy không ba?
- Phải, má con nói đúng.
- Hồi đó con còn nhỏ quá, con không hiểu. Nay nghe má con nói lại, con muốn hỏi ba cho chắc ý.

- Ba công nhận má con nói đúng. Vậy mà má con có công nhận các điều ba hứa đó ba giữ vuông tròn hết hay không?
- Điều nào má cũng công nhận hết. Má nói ba cho má hưởng tình nghĩa tràn trề, hưởng tới mười mấy năm, má mang nặng tình sâu nghĩa cả của ba, má không biết làm sao mà đền đáp cho vừa.
- Má con đã công nhận ba không thất ước, vậy thì còn tâm sự gì nữa mà má con đau khổ?
- Má con đau khổ là vì má con nhận thấy cái điều má con lo ngại ngày trước, mà vì cảm tình yêu nồng nhiệt của ba, má con bỏ đẹp, không thêm kể, bây giờ điều đó phát hiện, nó làm cho má con bối rối, không biết xử trí cách nào cho thỏa tình hiệp nghĩa, nên má con buồn rầu ăn ngủ không được, rồi ốm lần lần, già sắp tới, có lẽ sẽ chết nay chết mai, mà chưa đáp tình trả nghĩa đầy đủ cho ba được.
- Má con đau khổ như vậy, sao không nói cho ba biết. Mà ba thấy má con cũng vui vẻ luôn luôn, chớ có buồn rầu bao giờ đâu.
- Chính đau khổ mà không nói ra cho ba biết, không dám biểu lộ cho ba thấy, cứ ôm mấp dấu kín trong thâm tâm, nên mới ốm, mới tiêu tụy đó. Má nói ba hai năm nay hay sanh tật thả đi chơi đêm, có khi đi sáng đêm, chúa nhật thì đi luôn cả ngày đêm, má lại càng phải làm vui không dám buồn, không dám hỏi, vì má sợ làm nhọc lòng, bực trí ba, thì ba giận, ba ghét, ba đi luôn, không thêm về nhà, càng khổ hơn nữa. Thà là làm lơ, giả vui, giả dại, cho ba vừa lòng mà để chút cảm tình với má, tốt hơn là than khóc hay giận hờn, hay rình mò, làm cho ba ghét rồi ba bỏ biệt.
- Thiệt hay sao?
- Thiệt vậy, nên ba không thấy má buồn, mà cũng không nghe má than phiền chi hết.

Giao ngồi trầm ngâm suy nghĩ rồi lại hỏi Tý:

- Má con có nói má con biết ba hay đi qua bên này hay không?
- Thừa có. Má nói ba đi đâu thì đi, má má không dám hỏi đon hỏi reng, cũng không dám núp lén theo rình rập. Nhưng mà chị em trong xóm họ thường gặp ba đi chơi hoặc đi coi hát với chị Lựu, họ biết hễ ba đi thì đi qua đây chớ có đi đâu. Họ thương phận má cứ lục đục ở nhà ngồi may sáng đêm mà đợi ba, họ học chuyện cho má biết hết. Nhưng biết thì biết, vì sợ làm buồn cho ba, nên má cắn răng mà chịu, có dám nói ra đâu. Buồn rầu, đau khổ mà cứ ôm ấp, không nói ra, cái đó mới mau chết.

Giao châu mày xụ mặt, ngồi lặng thinh.

Cô Tý nhìn cha rồi cô chảy nước mắt và chậm rãi nói tiếp: “Ba nhớ lại coi, ngày ba yêu cầu nài nỉ quyết kết tóc trăm năm với má, tuy má đã được nửa đời người, má lớn tuổi hơn ba nhiều, song sắc má vẫn còn tươi, vóc má còn đẹp nên ba mới yêu má. Nhưng má biết má sẽ già trước ba, má lo sợ về cái điểm đó, sợ một ngày kia má già, tóc bạc da dòn, vóc teo rắng rụng, rồi ba hết yêu nữa, ba bỏ má, thì càng khổ cho phận má. Cái ngày má sợ đó nay đã tới rồi. Và ba có ơn nuôi dạy con, còn má có công sanh thành con, nên con kính mến ba má đồng nhau. Ba ở chung với má, ba không thấy thân thể má biến đổi. Con phân cách má mấy tháng nên về tới thì con

liền nhận thấy má khô héo, tiêu tụy, con thương quá, nên con đau lòng xót dạ, chịu không nổi. Vậy con xin ba nếu má già ốm, tình yêu của ba lọt phai, ba không gần má nữa, thì ba cho con rước má xuống Gò Công ở với con đặng con nuôi má. Con sẽ rán làm cho má vui lòng đặng má sống lâu với con, chớ má ở với ba, má thấy ba hết yêu má nữa, má coi như ba chê má già, nên ba bỏ má, thì má cứ ôm lòng đau khổ như vậy, chắc má sẽ chết gấp."

Giao xúc động cực điểm nên vụt đứng dậy mà nói: "Ba có tính bỏ má con bao giờ đâu? Má con bỏ ba mà theo ở với con sao được. Ba không bằng lòng để má con đi. Đâu để ba về ba hỏi má con lại coi."

Giao xăng xém vừa kêu cô Lựu vừa đi lại chỗ móc nón lấy nón ni mà đội.

Cô Lựu nghe kêu cô lật đật bước ra.

Giao ngó thấy liền nói: "Coi chừng nhà nghe hôn...Qua về". Chàng day lại nói với cô Tý đã lau nước mắt và đương cầm bóp đứng dậy: "Thôi, về con."

Giao đi ra cửa. Tý nói với cô Lựu: "Em xin tạm biệt chị. Mai hoặc một em phải ra Vũng Tàu ở ít bữa hứng gió biển với chồng em. Chừng em trở về, nếu em còn ở Sài Gòn lâu thì em sẽ mời chị qua nhà chơi. Em chào chị."

Cô Tý ra cửa đi riết theo cha. Cô Lựu ngỡ ngẩn đứng ngó, có sắc thẹn thứa.

Ra tới dốc cầu, cô Tý kêu xích lô, Giao không cho, biểu lại đò qua Cầu Kho mà về đi xe phải đi vòng xa vô ích lại tốn tiền nhiều.

Gần 11 giờ cô Xuyên kho thịt kho cá xong rồi hết, cô bắt nồi com mà nấu, com cũng đã cạn rồi. Cô biểu con Hòa ở dưới bếp coi chừng, cô bồng em nhỏ ra cửa đứng chơi, có ý chờ Tý.

Tình cờ cô thấy chồng với con ở ngoài xăng xóm đi vô đường hẻm. Cô thụt vô đứng dựa cái bàn. Giao bước vô nhìn vợ trăn trăn. Cô Tý xót bồng em nhỏ đi thẳng vô buồng, có ý để cho cha mẹ thông thả mà nói chuyện.

Giao nhìn vợ một chút rồi hỏi:

- Mình buồn rầu cả hai năm nay, sao mình không chịu nói cho tôi hay, để đau khổ ăn ngủ không được đến ốm o như vậy?
- Nói cho mình biết sợ mình không vui lòng.
- Nếu mình nói thì tôi ở nhà, chớ đi chơi làm chi.
- Để cho mình đi chơi đặng mình vui chớ. Tôi đã già rồi, tôi phải biết phận tôi. Thà tôi chịu buồn một mình, tôi kéo thêm cho mình buồn với có ích gì?

Giao lắc đầu rồi kéo ghế mà ngồi. Giao biểu vợ ngồi cho chàng nói chuyện. Vợ ngồi ngay mặt chàng mà khóc. Chàng xúc động, nên chàng nói:

- Từ ngày con Tý đi dạy học cho tới bây giờ, tôi thấy mình vẫn vui vẻ như thường, nên tôi đi chơi. Nếu tôi dè như vậy thì tôi có thèm đi đâu. Thôi may con Tý về, nó dọ dẫm lòng mình, rồi nó nói tôi hay mình âm thầm mà chịu đau khổ cho tôi vui.
- Tôi phải xét phận tôi. Tôi già rồi mà mình còn trẻ. Vì tôi thành thiệt yêu mình, lại tôi còn phải đáp tình trả nghĩa cho mình nữa, thì tôi phải hy sinh, tôi tránh qua một bên cho mình vui theo tuổi của mình vậy mới phải.
- Mình để cho tôi vui mà mình buồn rầu mình phải chết, thì té ra tôi giết mình, tôi vui làm sao được.

- Tôi chết cũng vừa rồi. Nhờ mình mà tôi được thưởng thức tình yêu, thưởng thức ngó nguê trót mười mấy năm trường, thì đã quá sự mong muốn của tôi ngày trước. Tôi còn ước uất gì nữa mà níu sự sống làm cho mình mất vui, thiệt thòi cho phận mình.
- Mình cứ lo phận tôi, mình không kể phận mình.
- Thì trước kia mình cứ lo cho phận tôi, nên bây giờ tôi phải lo cho phận mình chớ sao.
- Con Tý nói với tôi nó xin rước mình xuống Gò Công ở với nó đặng nó nuôi. Mình có tính như vậy hay sao?
- Không. Tôi có tính như vậy bao giờ đâu. Để tôi kêu con Tý ra tôi hỏi coi tại sao nó nói kỳ cục như vậy. Tôi đi theo nó tôi bỏ mình sao được. Ai lo cơm nước, áo quần cho mình?

Nãy giờ cô Tý ngồi trong buồng lóng nghe cha mẹ nói chuyện. Chừng nghe nói tới cô thì cô bỗng con ra bộ vẩn trước mà ngồi.

Giao nghe vợ nói không thể bỏ chàng được, thì chàng châu mày mà nói:

- Mình không bỏ tôi được, thì tôi đành bỏ mình hay sao?
- Chừng nào mình bỏ tôi thì tự nhiên tôi phải theo con.
- Tôi có tính bỏ mình hồi nào đâu. Thôi, gần 12 giờ, coi cơm chín thì dọn ăn. Tôi không thèm đi chơi nữa đâu. Mình đừng buồn rầu nữa, phải lo tiếp dưỡng sức khỏe đặng sống lâu với tôi. Hễ tôi hứa thì chắc. Mình đã ngó thấy rồi, chẳng nên nghi tôi nói dốt.

Cô Xuyên đứng dậy đi dọn cơm cho chồng ăn. Cô Tý thấy mẹ cha đã hoà thuận, mẹ đã già cha còn trẻ, mà cả hai vẫn còn giữ tình yêu nồng nhiệt, thì cô hết sức vui mừng, bỗng con đi vô giao cho Hòa rồi phụ với mẹ dọn cơm ăn.

Bữa cơm hoà hiệp này chứa chan tình thân ái, nên cả cha mẹ và con đều vui vẻ, không ai muốn nhắc tới chuyện đau khổ về cảnh vợ già chồng trẻ nữa, nên cô Xuyên ăn biết ngon, bởi vậy cô ăn nhiều.

Qua trưa thứ hai, Giáo Thành đi Bạc Liêu, thấy trở lên rồi sáng thứ ba đem vợ con đi Vũng Tàu hứng gió.

Tối lại rảnh rang, Giao với Xuyên khép cửa nằm trên ván mà nói chuyện. Cô Xuyên mới hỏi chồng vậy chớ sớm mai chúa nhật Tý đi chợ, Tý gặp Giao ở đâu mà cha con dắt nhau trở về đó.

Giao nói Tý qua nhà cô Lưu mà kiếm chàng. Tý gặp chàng tại đó làm cho chàng hổ thẹn bối rối hết sức, tưởng Tý kiếm chuyện mà gây gổ. Chẳng dè Tý với Lưu là chị em bạn học tại trường Cầu Kho hồi trước. Hai đàng mừng nhau, nói chuyện vui vẻ và nhã nhặn, rồi Tý xin phép nói chuyện riêng với chàng. Giao thuật lại cho vợ nghe đủ hết các lời Tý nói với chàng. Nhờ vậy chàng mới hay, hai năm nay chàng đi chơi, chàng làm đau khổ cho vợ ở nhà. Chàng nghe Tý nói chàng động lòng. Chàng ăn năn về sự chàng vô ý, thấy Xuyên vẫn vui vẻ, chăm nom, chàng quên lời thề ước ngày xưa, Cô Tý nhắc chàng mới tỉnh ngộ nên lật đật đi về, kéo Xuyên lầm tưởng chàng đã dứt tình yêu với nàng, kỳ thiệt dẫu nàng đã già nhưng tình yêu của nàng vẫn còn nồng nhiệt như xưa, yêu đến hy sinh cho chồng vui sướng, tình yêu đó là tình yêu quý vô giá, có thể nào mà chàng bỏ được.

Giao nói tới đó, chàng vùng ngồi dậy ngó vợ mà nói tiếp:

- Thà tôi bỏ cô Lụa chớ tôi bỏ mình sao được. Tôi xin mình tha lỗi cho tôi. Tôi vô ý nên mới làm lạc. Bây giờ tôi biết bụng mình rồi, tôi không nỡ làm cho mình buồn nữa đâu.
- Mình bỏ cô Lụa có lẽ tội nghiệp cho cô. Tôi xin mình nói thiệt cho tôi biết coi cô Lụa phải là con bà Tư Yến bán hàng vải ngoài chợ Ông Lãnh hay không,
- Phải. Cô ở chung với cha mẹ bên xóm Cầu Dừa, ở trong một nhà ngói hai căn. Bà Tư Yến bán hàng. Ông húng hính ở nhà, coi bộ không làm gì hết. Nhưng mà trong nhà cũng đủ ăn.
- Mình kết tình với cô Lụa từ hồi nào? Tôi hỏi cho biết, chớ không phải tôi ghen.
- Năm ngoái tôi đi chơi, tôi gặp cô. Thấy cô vui vẻ tôi làm quen nói chuyện rồi mời cô đi coi hát. Tôi giao tình với cô từ hồi đó, rồi tới lui thăm cô.
- Mình tới nhà cô ở ngày đêm, cha mẹ cô không rầy la, ngăn cản hay sao?
- Vợ chồng ông Tư Yến có một chút con đó mà thôi, nên cưng lắm. Lụa muốn thế nào tự ý, cha mẹ không bao giờ rầy.
- Cô Lụa biết mình có vợ hay không?
- Biết chớ. Tôi có nói. Nhưng cô nghĩ nhà ai nấy ở, nên cô không ngại gì.
- Cô là gái lỡ thời hay là gái bị chồng bỏ hoặc chồng chết?
- Không. Cô là gái mới lớn lên. Năm nay mới được 24 tuổi.
- Té ra lớn hơn con Tý mình một tuổi.
- Hai đứa nó một chạn với nhau, bởi vậy hồi nhỏ mới học một lớp.
- Cô Xuyên gác tay qua trán nằm suy nghĩ một hồi rồi cô cũng ngồi dậy mà nói: Không được mình không nên vì tình yêu của tôi mà bỏ cô Lụa. Làm như vậy tội lắm.
- Tội gì? Hồi mới gặp nhau cô biết tôi có vợ. Nhưng cô không nệ, cô nói thương nhau thì gần nhau, nhưng ai ở nhà nấy, có hại chi đâu mà sợ. Bây giờ tôi không tới lui nữa cô biết tôi bỏ, thì cô kiếm chồng khác chớ gì.
- Mình nói nghe dễ quá! Lòng dạ đàn bà khó lắm mình ơi! Nếu cô Lụa thành thiệt yêu mình, mà mình bỏ cô thì cô nói mình gạt mà phá trinh cô, mình vui chơi cho đã rồi mình bỏ. Cô tức giận, cô oán thù rồi cô giết mình chớ phải chơi sao.
- Đâu có dữ vậy!
- Biết chừng đâu. Con người chừng họ uất ức thì họ có kể tội phước gì nữa. Vậy chớ mình không nghe đàn bà đốt chồng, cắt cổ chồng, tra thuốc độc cho chồng, mà nhứt trình nói rùm beng đó hay sao? Mình không nên bỏ cô Lụa. Tôi không bằng lòng chút nào hết, bởi vì làm như vậy vợ chồng mình đều mang tiếng không tốt, tôi mang tiếng “bà già ghen tương.”, còn mình mang tiếng “đàn ông đàn hậu.” Huống chi cô Lụa là gái mới lớn lên, nếu cô thành thiệt yêu mình mà mình gạt cô rồi mình bỏ thì tội nghiệp cho tình của cô lắm, lại cũng tội nghiệp cho danh giá của cô lem luốc nữa. Đã vậy mà cha mẹ cô có lẽ yêu mình, tin bụng mình lắm, nên từ năm ngoái cho tới giờ mới để cho mình tới lui thông thả. Ông bà tử tế với mình như vậy mà mình đành lòng làm cho ông bà xấu hổ buồn rầu hay sao mình?
- Tôi biết làm sao? Tôi xa mình không được, tự nhiên tôi phải bỏ Lụa.

Cô Xuyên suy nghĩ nữa rồi cô nói:

- Tôi thấy có cách này thì lưỡng toàn: tối mai mình dắt tôi qua Cầu Dừa đăng tôi làm quen với vợ chồng ông Tư Yển và tôi dọ tánh tình cô Lụa luôn thể. Nếu cô Lụa thiết yêu mình, tôi xin cưới cô cho mình. Đòi nay thiếu chi người hai vợ.
- Mình chịu chia sớt tình yêu của tôi hay sao?
- Sao lại không chịu. Tình tôi già rồi, tình mình còn trẻ. Tôi phải để tình trẻ phối hiệp với tình trẻ, tình già ở một bên chăm nom săn sóc, làm cho hạnh phúc gia đình bền vững hoài hoài. Vậy không phải là tốt hay sao? Được như vậy, gom về ở chung một nhà, tôi hết buồn rầu mà chết gấp, mình được thỏa mãn tình yêu trẻ trung, cô Lụa cũng khỏi uất ức mà oán hận. Đó là giải pháp hay nhất, tôi đã có bày tỏ với mình hồi mới gặp nhau, mình còn nhớ hay không?
- Nhớ. Mình muốn thế nào tôi cũng chịu hết, miễn mình khỏi đau khổ nữa thì tôi bằng lòng.
- Vậy thì chiều mai, mần giờ làm việc, mình ghé cho cô Lụa hay trước, rồi tối mình dắt tôi qua thăm. Nếu liệu được thì tôi sẽ tính cuộc sum hiệp cho đâu đó đều an vui mà chung sống trong cảnh đôi thân ái.

Bữa sau, ăn cơm tối xong rồi, Giao với Xuyên mặc y phục đàng hoàng, khóa cửa đi qua Cầu Dừa.

Vợ chồng Tư Yển với cô Lụa, nhờ có Giao ghé cho hay trước hồi chiều rồi, nên cũng sắp đặt sẵn sàng mà tiếp khách.

Vợ chồng Giao vô cửa. Cô Lụa bước ra tiếp chào cô Xuyên mà mời vô nhà. Vợ chồng ông Tư Yển niềm nở chào mừng. Bà Tư mời Xuyên ngồi bên ván với bà mà uống nước, để ông Tư với Giao ngồi ghé gần đó. Lụa lảng xảng lo trầu nước mà đãi khách.

Chủ khách vui vẻ nói chuyện mua nắn cùng giá sanh hoạt mắc mỗ một hồi thì cô Xuyên nhận thấy vợ chồng ông Tư Yển thiết tha tử tế, còn cô Lụa không phải là một hoa khôi về sắc đẹp, song gương mặt sáng rõ, tướng mạo yêu kiều, đi đứng dịu dàng, lời nói khiêm nhượng, điểm trang không son phấn, y phục không là lơi mà cũng không lòe loẹt. Đàng kia cô Lụa cũng như cha mẹ cô đều công nhận thấy cô Xuyên trọng tuổi, tánh nết ôn hòa, lời nói hiền lành, gương mặt đạo đức, không có vẻ hung hăng độc hiểm. Hai bên đều vừa ý nhau hết.

Nhưng cô Xuyên chưa biết được tánh tình của cô Lụa nên không dám nói tới việc hôn nhân. Bà Tư Yển chưa biết ý cô Xuyên nên bà cũng không dám mở lời.

Ông Tư Yển muốn kết thúc công việc phút cho rồi nên ông hỏi: “Theo lời của Giao nói hồi chiều thì cô hai qua thăm vợ chồng tôi đăng bàn tính chuyện lẹo tẹo giữa Giao với Lụa phải hôn cô Hai?”

Cô Xuyên cười và đáp:

- Thừa phải. Cháu qua trước thăm bác với em Lụa, sao tính chuyện đó cho ổn thỏa, không nên để thâm tối rồi hóa ra tối tệ người ta chê cười. Nãy giờ cháu chưa biết ý hai bác thế nào, nên cháu không dám nói ra.
- Dầu việc gì cũng vậy, mình lấy lòng thành thiết mà đối đãi với nhau thì tốt hơn cô hai à. Tại duyên nợ gì đâu không biết mà Giao với Lụa thương nhau từ năm ngoái đến giờ, nó làm cho vợ chồng tôi lo ngại hết sức. Nếu cô hai không

ngĩ, cô đến đây làm rầy thì vợ chồng tôi không còn mặt mũi nào ngó chòm xóm.

- Cháu không có vậy đâu bác. Dầu cháu có máu ghen đi nữa thì cháu làm sao chó có lẽ nào cháu dám nói động tới hai bác. Sinh con há dễ sanh lòng, hai bác lẽ nào xúi con làm việc quấy hay sao mà phiền hai bác. Mà việc của em Lự với ở nhà³³ cháu đây chắc là cuộc tình duyên của ông trời sắp đặt, theo như lời bác mới nói hồi nãy. Nếu hai bác vui lòng cho phép chánh thức phối hiệp thì càng tốt, cháu mừng lắm chó sao lại rầy rà. Người ta đồn đãi tới tai cháu lâu rồi, ngặt ở nhà cháu giấu, không nói cho cháu biết, có lẽ sợ cháu buồn, bởi vậy cháu không có phép hở môi ra được. May có con nhỏ cháu về chơi nó hay chuyện này, nó khơi ra, ở nhà cháu mới chịu nói thiệt. Bữa nay cháu qua đây cháu có ý muốn thăm dò hai bác có vui lòng cho phép ở nhà cháu chánh thức phối hiệp với em Lự hay không, đặng cháu tính sắp đặt gia đạo rồi gây cuộc xum hiệp một nhà cho vui.

Bà Tư Yến lộ sắc mừng, bà giành với ông mà trả lời:

- Việc dĩ lỡ rồi, được như vậy thì vợ chồng tôi mừng lắm. Tôi nói thiệt với cô hai, con Lự đã có nghén hơn hai tháng rồi. Nếu cô hai xuôi thuận thì cô cứ giữ danh giá cả nhà tôi.
- Nếu có vậy thì cháu càng xuôi thuận nhiều hơn nữa. Đó là phúc đức lớn của Trời ban cho nhà cháu. Vậy cháu xin hai bác cho phép cháu mời em Lự trưa mai qua nhà cháu ăn cơm đặng chị em bàn tính với nhau cho trên thuận dưới hoà trong êm ngoài ấm.
- Được. Cô hai thương em út, hễ cô biểu thì nó phải qua, cần gì phải xin phép vợ chồng tôi.

Cô Xuyên nói với Lự để mai chồng cô làm mần giò ghé rước thì đi theo qua ăn cơm. Cô Lự nói cô biết nhà, chẳng cần phải rước. Cô hỏi Xuyên muốn cô qua giò nào. Xuyên nói buổi sớm mai cô đi chợ một lát thì cô về. Lự muốn qua giò nào cũng được.

Lự hứa chừng chín mười giờ cô qua.

Vợ chồng Giao từ mà về. Lự đưa Xuyên ra tới dốc cầu rồi chị em phân rẽ.

Sáng bữa sau cô Xuyên đi chợ về, cô lui cui làm cá xắt thịt mà kho xong rồi hết, đợi 11 giờ sẽ nấu canh chua và chiên thịt bò.

Cô đi ra trước ngôi chơi. Cô ngó đồng hồ mới 9 giờ một khắc. Cô nghĩ thâm trong trí rằng mình mời ăn cơm trưa mà Lự biết Giao làm hăng cửa 11 giờ rưỡi mới được nghỉ mà về ăn cơm, thì dầu Lự có qua sớm cũng lối 11 giờ nàng mới qua tới.

Chẳng dè vừa nghĩ như vậy kể thấy Lự bước vô tay có xách một cái giỏ đồ, đầu đội khăn lụa trắng; chơn mang đôi guốc vòng, mình mặc quần lãnh đen với áo dài lụa trắng.

Lự lộ khăn chào Xuyên, Xuyên đứng dậy mà mừng, rồi kéo ghé, mời Lự ngồi.

Lự không ngồi, cứ xách giỏ đi vô trong, làm như người quen biết trong nhà lâu rồi vậy, chó không phải người khách.

Xuyên đất ý nên cô đi theo, miệng chum chim cười.

---

³³ chồng, vợ

Lựu vắt cái khăn trên sào áo, để cái giỏ trên bộ ván, rồi lại cửa ngõ xuống bếp, bộ như muốn kiếm vật chi vậy. Xuyên hỏi muốn kiếm chi, thì Lựu xin cho mượn hai cái đĩa. Xuyên lấy đưa hai cái đĩa bàn. Lựu dò giỏ mà sắp ra một đĩa bánh ngọt với một đĩa trái cây.

Xuyên nói: “Mua làm chi nhiều dữ vậy?”

Lựu cười mà nói: “Em đem qua cho chị ăn chơi. Em ra mắt chị phải có lễ vật chút đỉnh. Em xin chị nhận đăng chúng lòng kính thuận của em.”

Nghe lời khiêm nhượng khôn ngoan, Xuyên lấy làm hài lòng nên biểu Lựu ngồi lên ván rồi nói:

- Hồi hôm nghe bà bác nói em có ghé chị mừng quá. Em chắc được mấy tháng rồi?
- Thưa, chừng hai tháng rưỡi.
- Bây giờ chị mới thấy rõ ba con Tý làm phải nên Trời Phật cho hưởng phúc. Chị mời em qua chơi, chị có ý muốn bày tỏ việc nhà của chị cho em hiểu, rồi cậy em hiệp với chị mà tạo cảnh gia đình hoàn toàn thân yêu, êm ấm, vì một mình chị không đủ khả năng mà tạo ra. Chị tỏ thiệt với em; khi chị làm bạn trăm năm với ba con Tý thì chị đã lớn tuổi, mà con Tý cũng đã được bảy tuổi rồi. Có lẽ ba nó đã có nói chuyện đó cho em biết chớ.
- Thưa, không có. Té ra cô Tý là con riêng của chị hay sao?
- Con riêng. Vợ chồng chị ăn ở với nhau trót 15 năm nay thuận hòa vui sướng vô cùng. Ba con Tý cho chị hưởng tình yêu ngổa nguê, lại nuôi dạy cho con Tý lập thân vẻ vang, đó là một việc nghĩa rất lớn. Vì chị lớn tuổi hơn nhiều nên chị già gập, không còn tình yêu trẻ trung mà đáp với tình yêu của ba nó, cũng không sanh con được đăng trả nghĩa cho ba nó. Vì vậy nên mấy năm sau đây chị buồn rầu ăn ngủ không được, nên chị ốm yếu rồi già thêm mau. Nay gặp được em, chị hết sức vui mừng. Chị mong em về ở chung một nhà với chị đăng em đem tình yêu trẻ trung của em mà đáp cho ba nó giùm cho chị. Em sanh con thì chị bảo lãnh chị thế cho em mà nuôi dạy nó để trả nghĩa cho ba nó. Thiệt ý của chị là vậy đó. Chị xin em đừng nghi ngại bụng chị. Em coi chị cũng như ruột của em. Chị già chị không ghen tương gì đâu mà sợ. Chị coi em cũng như em ruột, cái gì em sơ sót chị chỉ bảo cho. Chị chỉ mong em làm trọn đạo người vợ hiền, thì em sẽ được một người chị thân yêu với một người chồng dan díu.
- Em rất cảm động mà được chị thành thiệt thương em. Em sẽ tận tâm lo đến đáp tình nghĩa của chị, dầu cực khổ, dầu nát thân đi nữa em cũng không nệ, nhưng em phải thưa thiệt với chị, cha mẹ em chỉ có một mình em là con mà thôi, thuở nay không rời em. Về ở bên này với chị thì em sẵn lòng. Ngặt em sợ cha mẹ em không vui.
- Nói về bên này nhưng không phải bắt luôn, không cho em về bên. Đây với đó không xa xuôi gì. Mỗi ngày em về thăm hai bác cũng được, chớ có bỏ bê gì mà sợ, chị không có cha mẹ, chị sẽ kính mến cha mẹ của em cũng như của chị. Chị em mình hiệp nhau mà chăm nom. Nếu em xuôi thuận thì chị bảo lãnh chị sẽ nói cho hai bác vui lòng.

- Còn việc này nữa. Em nói cô Tý là chị em bạn học hồi trước. Em về ở bên này, cô gặp cô có vui lòng không?
- Em khỏi lo điều đó. Nó là con của chị, nó đâu nghịch ý chị. Mà nó qua đến nhà em mà phân trần việc gia đạo, nó không có nói một tiếng méch lòng em. Bao nhiêu đó cũng đủ thấy nó không có ác cảm gì với em hết.
- Vì em sợ chị nghi em trái ý nên em phải tỏ mấy điều em lo ngại cho chị nghe, chớ chị đã sẵn lòng thương em út, chị muốn lẽ nào em cũng vâng, em đâu dám chối cãi.
- Thôi, bây giờ chị em mình xuống lo làm đồ ăn đặng 12 giờ ba con Tý về có cơm mà ăn.

Cô Lựu cởi áo dài ra mà máng trên sào, cô mặc áo bà ba ở trong mà phụ lo bữa cơm với cô Xuyên.

Chừng Giao về, chàng thấy hai vợ lảng xảng trong bếp thì chàng cười, mừng thầm về sự mình núp lén vợ con mà làm điều quấy, nhưng nhờ con khôn ngoan, biết trọng nghĩa và nhờ vợ thành thiết đến già mà cũng vẫn nặng tình, bởi vậy cảnh buồn hóa ra cảnh vui, điều quấy biến thành điều phải.

Bữa cơm trưa này là bữa cơm thú nhất Giao được ăn chung với hai vợ trong bầu không khí chan chứa thân yêu, bởi vậy Giao đắc chí cười hoài, ngó vợ lớn mà ngó vợ nhỏ cũng cười, dường như muốn chia sẻ tình yêu đầy đủ cho cả đôi bên, không để bên nào mừng nhiều, còn bên nào chê ít.

Cô Xuyên thuật lại cho chồng nghe các điều cô mới bàn tính với Lựu đặng tổ chức cuộc xum hiệp êm ấm và lâu dài. Cô không giấu chồng về trí ý và về mục đích của cuộc xum hiệp này. Cô cũng không quên hai điều mà Lựu ái ngại, một là ở bên này sợ cha mẹ buồn, hai là đôi với Tý, Lựu khó xử.

Giao khen vợ khéo sắp đặt, khen trí cao thượng, mà cũng khen mục đích nghĩa nhân. Về sự Lựu ái ngại thì Giao nói tối nay hoặc tối mai vợ chồng Giao qua thưa với ông và bà Tư Yến về hảo ý của đôi bên tự nhiên hai ông bà vui lòng; Còn sợ Lựu gặp Tý, Lựu ngỡ ngàng thì chờ vợ chồng Tý hứng gió xong rồi và đã trở về Gò Công rồi sẽ rước Lựu về ở chung, đợi lâu lâu sẽ cho hai đàng gặp nhau tự nhiên hết ngần ngại.

Giao nghe chắc Lựu có thai chàng càng vui mừng thêm nữa, bởi vậy chừng ăn cơm rồi ba người cứ bàn luận về việc đó, ai cũng mong rước Lựu sanh con trai thì phải đặt tên Quì để kỷ niệm sự gặp gỡ nhau và dắt nhau đi coi hát nhằm tưởng họ hát có Tiết Giao với Tiết Quì.

Giao đi làm buổi chiều được một lát rồi Lựu mới xin phép với Xuyên mà về.

Tối bữa đó Giao hỏi Xuyên muốn đi qua nói chuyện với vợ chồng ông Tư Yến hay không. Xuyên nói phải để cho Lựu bàn tính với cha mẹ cho xong rồi mình sẽ qua, chờ một hai bữa nghĩ không muộn.

Đêm sau vợ chồng Giao qua bày tỏ trí ý tính đem Lựu về ở chung thì vợ chồng ông Tư Yến nói vì tình vì nghĩa nên dầu thương con hai ông bà cũng phải ép bụng để cho con theo chồng. Nhưng hai ông bà xin đôi ba bữa cho Lựu về thăm một lát cho ông bà bớt nhớ.

Tuần sau vợ chồng Thành với Tý đi hứng gió rồi trở về. Cô Xuyên thuật cho Tý nghe chuyện cha mẹ tính rước Lựu về ở chung và ông bà Tư Yến cũng đã thỏa thuận rồi. Tý thấy mẹ có sắc hân hoan, chớ không phải buồn bực như hôm trước nữa, lại

nghe Lữu đã có nghén hơn hai tháng thì Tý vui mừng, tán thành cuộc xum hiệp một nhà và hứa không về thăm gấp cho Lữu khỏi ngần ngại.

Vợ chồng Tý ở chơi vài bữa rồi trở về Gò Công.

Vợ chồng Giao qua xin ông Tư Yến chọn ngày tốt rồi đủ hai vợ chồng đi rước Lữu về ở chung một nhà.

Từ đây nhà của Giao chứa đầy hạnh phúc tràn trề. Giao vui với nghĩa, say với tình, quyết yêu hai vợ đồng nhau cho khỏi sanh xích mích. Xuyên cố gắng làm cho xứng đáng bậc chị cả. Lữu cũng thành tâm chiều chuộng, thương chồng kính chị cho trọn niềm vợ nhỏ đối với vợ lớn. Lữu lo cơm nước để cho Xuyên may. Nhưng Xuyên có rảnh thì cũng phụ với Lữu hoặc đi chợ nấu cơm, còn giờ nào Lữu rảnh thì dạy Lữu may vá.

Cách sáu bảy tháng sau Lữu sanh con, lại sanh con trai y như ý vợ chồng Giao mong ước. Giao mừng rỡ hết sức, khai sanh cho con chàng đặt tên Quì. Y như lời hứa. Xuyên tận tâm nuôi Lữu lúc còn nằm dưỡng sức tại nhà bảo sanh. Chừng rước về nhà thì Xuyên chăm nom săn sóc em nhỏ châu đáo.

Vợ chồng ông Tư Yến cũng mừng rỡ hết sức, thay phiên nhau qua thăm con, thăm cháu ngoại hằng ngày.

Cô Xuyên gọi thơ cho Tý mà báo tin mừng. Tý hồi âm chúc cho Lữu mau phục sức và hứa bữa ăn đầy tháng nhằm dịp lễ được nghỉ, Tý sẽ về thăm mà chung vui với cha mẹ.

Giao được thỏa mãn đủ mọi điều, thỏa mãn với nghĩa của vợ lớn, với tình vợ nhỏ, với dĩ vãng thân yêu, với tương lai hứa hẹn, bởi vậy chàng khoái chí nên bữa ăn đầy tháng, cô Tý để con ở nhà với chồng, cô về một mình mà chung vui, chàng biểu hai vợ mua đồ làm một tiệc đặng mừng tiếp hạnh phúc.

Trong lúc vợ chồng con cái ăn uống vui cười, Giao cao hứng nên chàng nói: “Người ta thường nói: “Vợ già chồng trẻ là tiên non bông”. Bây giờ tôi mới công nhận lời ấy thiệt là đúng. Tôi nhờ có vợ già nên tôi mới được vui sướng như tiên ở trong cảnh Bồng Lai như vậy đây.”

Cô Tý cười mà nói: “Con nghe người ta cũng nói Tiên có khi cũng phải đọa trần. Vậy con xin ba nhớ má con lớn hơn ba có 11 tuổi, còn ba lớn hơn dì Lữu tới 12 tuổi. Một ngày kia ba sẽ gặp cái cảnh “chồng già vợ trẻ.” Con sợ ba sẽ đọa trần, ba hết vui sướng nữa.”

Giao cũng cười mà nói: “Chồng già vợ trẻ là duyên.” Duyên nợ là việc Trời định, có sao đâu mà con sợ. Trời định lẽ nào ba cũng phải chịu. Nếu trời biểu ông Tiên này phải đọa trần, thì ba đội nón mà đi liền. Mà con cũng phải nhớ nợ trái oan hễ vay thì phải trả. Ba đã vay thì dầu phải trả ba cũng sẵn lòng. Ba không chạy chối đâu con.”

Xuyên với Lữu nhìn nhau mà cười. Tại sao mà cả hai nàng cười? Cười Giao khôn ngoan dùng lời kín đáo mà dạy vợ nhỏ.

Phú Nhuận, tháng 11 1956